

Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande samt
konsumentspolitik

Förslag till statsbudget för 2010

Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	9
2	Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	11
2.1	Omfattning.....	11
2.2	Utgiftsutveckling	11
2.3	Skatteutgifter.....	12
3	Bostadsmarknad	13
3.1	Omfattning.....	13
3.2	Utgiftsutveckling	14
3.3	Skatteutgifter.....	14
3.3.1	Skatteförmåner	14
3.4	Mål	16
3.5	Resultatredovisning	16
3.5.1	Mål	16
3.5.2	Resultat.....	16
3.5.3	Analys och slutsatser	25
3.6	Revisionens iakttagelser.....	26
3.7	Politikens inriktning	26
3.8	Budgetförslag	27
3.8.1	1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader	27
3.8.2	1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag.....	28
3.8.3	1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	30
3.8.4	1:4 Räntebidrag m.m.....	30
4	Hållbart samhällsbyggande	33
4.1	Omfattning.....	33
4.2	Utgiftsutveckling	33
4.3	Mål	34
4.4	Resultatredovisning	34
4.4.1	Resultat.....	34
4.4.1.1	Samhällsplanering och bebyggelseutveckling.....	34
4.4.1.2	Byggande och förvaltning.....	44
4.4.1.3	Lantmäteriverksamhet	48
4.4.2	Analys och slutsatser	50

4.4.2.1	Samhällsplanering och bebyggelseutveckling	50
4.4.2.2	Byggande och förvaltning	51
4.4.2.3	Lantmäteriverksamhet.....	52
4.5	Regelförenklingsarbetet gällande hållbart samhällsbyggande.....	52
4.6	Hållbar utveckling	53
4.7	Revisionens iakttagelser	53
4.8	Politikens inriktning.....	56
4.9	Budgetförslag	59
4.9.1	2:1 Boverket	59
4.9.2	2.2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	60
4.9.3	2:3 Statens geotekniska institut	61
4.9.4	2:4 Lantmäteriet.....	61
4.9.5	2:5 Statens va-nämnd.....	63
5	Konsumentpolitik	65
5.1	Omfattning	65
5.2	Utgiftsutveckling.....	65
5.3	Mål.....	66
5.4	Resultatredovisning	66
5.4.1	Mål.....	66
5.4.2	Resultat.....	66
5.4.3	Analys och slutsatser	70
5.5	Revisionens iakttagelser	71
5.6	Politikens inriktning.....	71
5.7	Budgetförslag	73
5.7.1	3:1 Marknadsdomstolen	73
5.7.2	3:2 Konsumentverket	73
5.7.3	3:3 Allmänna reklamationsnämnden	74
5.7.4	3:4 Fastighetsmäklarnämnden	75
5.7.5	3:5 Åtgärder på konsumentområdet.....	76
5.7.6	3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter.....	76

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	10
2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 18.....	11
2.2 Härledning av ramnivån 2010–2012. Utgiftsområde 18, Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.....	12
2.3 Ramnivå 2010 realekonomiskt fördelad, Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	12
2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 18, netto	12
3.1 Utgiftsutveckling inom Bostadsmarknad	14
3.2 Skatteutgifter inom Bostadsmarknad, netto	14
3.3 Fördelning av upplåtelseformer, 2008	19
3.4 Prognoser för bostadsbyggandet	20
3.5 Anslagsutveckling 1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader.....	27
3.6 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader	27
3.7 Offentligrättslig verksamhet – Kreditgarantier	28
3.8 Anslagsutveckling för 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag.....	28
3.9 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag.....	29
3.10 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden	29
3.11 Anslagsutveckling för 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda ordna bostad.....	30
3.12 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	30
3.13 Anslagsutveckling för 1:4 Räntebidrag m.m.....	30
3.14 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 1:4 Räntebidrag m.m.	30
4.1 Utgiftsutveckling inom området Hållbart samhällsbyggande	33
4.2 Antalet antagna och ändrade översiktsplaner 2004–2008	39
4.3 Antal lagakraftvunna detaljplaner och områdesbestämmelser 2004–2008.....	39
4.4 Överklagade detaljplaner och områdesbestämmelser 2004–2008	40
4.5 Handläggningstiden för till regeringen överklagade detaljplaner 2004–2008.....	40
4.6 Anslagsutveckling 2:1 Boverket.....	59
4.7 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 2:1 Boverket.....	59
4.8 Anslagsutveckling 2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder.....	60
4.9 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	60
4.10 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden - anslaget 2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	60
4.11 Anslagsutveckling 2:3 Statens geotekniska institut.....	61
4.12 Uppdragsverksamhet.....	61
4.13 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 2:3 Statens geotekniska institut.....	61
4.14 Anslagsutveckling 2:4 Lantmäteriet	61
4.15 Offentligrättslig verksamhet.....	62

4.16 Uppdragsverksamhet	62
4.17 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 2:4 Lantmäteriet	62
4.18 Anslagsutveckling 2:5 Statens va-nämnd.....	63
4.19 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 2:5 Statens va-nämnd	63
5.1 Utgiftsutveckling inom området Konsumentpolitik	65
5.2 Anslagsutveckling för 3:1 Marknadsdomstolen	73
5.3 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 3:1 Marknadsdomstolen	73
5.4 Anslagsutveckling för 3:2 Konsumentverket	73
5.5 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 3:2 Konsumentverket	74
5.6 Anslagsutveckling för 3:3 Allmänna reklamationsnämnden	74
5.7 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 3:3 Allmänna reklamationsnämnden.....	75
5.8 Anslagsutveckling för 3:4 Fastighetsmäklarnämnden	75
5.9 Intäkter i form av ansöknings- och årsavgifter.....	75
5.10 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 3:4 Fastighetsmäklarnämnden.....	75
5.11 Anslagsutveckling för 3:5 Åtgärder på konsumentområdet.....	76
5.12 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 3:5 Åtgärder på konsumentområdet	76
5.13 Anslagsutveckling för 3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter.....	76
5.14 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter	77

Diagramförteckning

3.1 Fördelning av bostadsbeståndet efter upplåtelseform, 2008.....	19
--	----

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under 2010 ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, kreditgarantier för avlösen av kommunala borgensåtaganden samt kreditgarantier för lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt intill ett belopp på högst 10 000 000 000 kronor inklusive tidigare gjorde åtaganden (avsnitt 3.8.1),
2. bemyndigar regeringen att under 2010 ställa ut kreditgarantier till kreditinstitut som lånar ut pengar till enskilda för förvärv av bostad (s.k. förvärvsgarantier) intill ett belopp på högst 5 000 000 000 kronor inklusive tidigare gjorda åtaganden (avsnitt 3.8.1),
3. bemyndigar regeringen att under 2010 för ramanslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* göra ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor efter 2010 (avsnitt 3.8.2),
4. bemyndigar regeringen att under 2010 för ramanslaget 2:2 *Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder* ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor under 2011 (avsnitt 4.9.2),
5. för budgetåret 2010 anvisar anslagen under utgiftsområde 18 *Sambällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag	Anslagstyp	
1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader	ramanslag	17 724
1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	ramanslag	97 500
1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	ramanslag	50 000
1:4 Räntebidrag m.m.	ramanslag	453 530
2:1 Boverket	ramanslag	198 991
2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	ramanslag	32 802
2:3 Statens geotekniska institut	ramanslag	31 929
2:4 Lantmäteriet	ramanslag	473 377
2:5 Statens va-nämnd	ramanslag	8 500
3:1 Marknadsdomstolen	ramanslag	9 730
3:2 Konsumentverket	ramanslag	107 432
3:3 Allmänna reklamationsnämnden	ramanslag	27 999
3:4 Fastighetsmäklarnämnden	ramanslag	14 348
3:5 Åtgärder på konsumentområdet	ramanslag	17 459
3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter	ramanslag	4 374
Summa		1 545 695

2 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

2.1 Omfattning

Utgiftsområde 18 är uppdelat i tre områden – Bostadsmarknad (avsnitt 3), Hållbart samhällsbyggande (avsnitt 4) och Konsumentpolitik (avsnitt 5). I respektive områdes avsnitt redogörs närmare för vad som omfattas av området.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 18

Miljoner kronor

	Utfall 2008	Budget 2009 ¹	Prognos 2009	Förslag 2010	Beräknat 2011	Beräknat 2012
<i>Områden inom utgiftsområde 18</i>						
Bostadsmarknad	845	854	741	619	349	190
Hållbart samhällsbyggande	691	776	754	746	727	732
Konsumentpolitik	171	182	170	181	186	188
Äldreanslag	368	–	396	–	–	–
Totalt för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik	2 075	1 812	2 061	1 546	1 262	1 110

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14, prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21, prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Utfallet för 2008 för utgiftsområdet uppgick till 2 075 miljoner kronor.

**Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2010–2012.
Utgiftsområde 18, Samhällsplanering, bostadsförsörjning
och byggande samt konsumentpolitik**

Miljoner kronor

	2010	2011	2012
Anvisat 2009¹	1 677	1 677	1 677
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	29	36	41
Beslut	-14	-38	-39
Övriga makroekonomiska förutsättningar	7	-55	-57
Volymer	-139	-335	-379
Överföring till/från andra utgiftsområden	-14	-15	-15
Övrigt ³	0	-8	-119
Ny ramnivå	1 546	1 262	1 110

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2009 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

³ Övergångseffekten till följd av kostnadsmässig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter redovisas under Övrigt.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 1 546 miljoner kronor 2010. I jämförelse med de anvisade medlen för 2009 minskar ramen för utgiftsområdet med 131 miljoner kronor 2010. Förändringen förklaras i huvudsak av utfasningen av räntebidraget (se avsnitt 3.8.4).

**Tabell 2.3 Ramnivå 2010 realekonomiskt fördelad,
Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning
och byggande samt konsumentpolitik**

Miljoner kronor

	2010
Transfereringar ¹	662
Verksamhetskostnader ²	855
Investeringar ³	29
Summa ramnivå	1 546

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte med summan.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som de statliga myndigheterna använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfallet 2008 och förändringar av anslagens användning. Utfasning av räntebidrag medför att verksamhetsutgifter, framför allt för

Lantmäteriet, Boverket och Konsumentverket, nu gör en större andel än transfereringar.

2.3 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 18 redovisas i huvudsak på statsbudgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en likformig beskattning, s.k. skatteutgifter. Avvikelser från en likformig beskattning utgör en skatteförmån om t.ex. en viss grupp av skattskyldiga omfattas av en skattelättnad i förhållande till en likformig beskattning och som en skattesanktion om det rör sig om ett "överuttag" av skatt. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar statsbudgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2009 (skr. 2008/09:183). I avsnitt 3.3 redovisas de nettoberäknade skatteutgifterna som är att hänföra till utgiftsområde 18.

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 18, netto

Miljoner kronor

	2009	2010
Område Bostadsmarknad	40 990	50 950
Totalt för utgiftsområde 18	40 990	50 950

3 Bostadsmarknad

3.1 Omfattning

Området Bostadsmarknad omfattar cirka 854 miljoner kronor i anslag. Myndigheterna Statens bostadskreditnämnd och delar av Boverkets verksamhet ingår i området. Området omfattar även stora statliga garantiåtaganden och skatteutgifter.

Huvuddelen av anslagen avser stöd i form av räntebidrag, stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad och stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag på orter med vikande befolkningsunderlag. Räntebidraget för ny- och ombyggnad av bostäder är under avveckling och kommer att upphöra helt 2012.

Inom området bedrivs internationellt samarbete som bl.a. avser deltagande i

verksamhet som drivs i Förenta nationerna (UN-HABITAT) och Europeiska unionen.

Området Bostadsmarknad har beröringspunkter med flera andra områden. Frågor om hållbar samhällsplanering har stor betydelse för området. Även bostadsbidragen inom den ekonomiska familjepolitiken liksom integrationspolitiken har anknytningar till genomförandet av bostadspolitiken. Detsamma kan sägas om regional tillväxtpolitik, det urbana utvecklingsarbetet och verksamheten inom den kommunala sektorn. Vidare ingår även frågor om kompetens och konkurrens i området, vilka berör flera andra utgiftsområden.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom Bostadsmarknad

Miljoner kronor

	Utfall 2008	Budget 2009 ¹	Prognos 2009	Förslag 2010	Beräknat 2011	Beräknat 2012
<i>Bostadsmarknad</i>						
1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader	16	17	17	18	18	18
1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	9	98	29	98	100	100
1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	0	34	10	50	50	50
1:4 Rängebidrag m.m.	819	706	685	454	182	22
Summa Bostadsmarknad	845	854	741	619	349	190
2006 31:11 Investeringsbidrag för anordnande av hyresbostäder	377	-	400	-	-	-
Summa Äldreanslag	377	-	400	-	-	-
Totalt för Bostadsmarknad	1 222	854	1 141	619	349	190

¹ Inklusive tilläggsbudget till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FIU21, och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

3.3 Skatteutgifter

I avsnitt 2.3 redogörs för vad en skatteutgift är och varför den redovisas. I detta avsnitt redovisas de enskilda skatteutgifterna som hör till området Bostadsmarknad. Skatteutgifterna utgår från förhållandena som gällde vid tiden för 2009 års ekonomiska vårproposition (prop. 2008/09:99). Regeringen återkommer i samband med 2010 års ekonomiska vårproposition med en uppdaterad bedömning av skatteutgifterna. Nedanstående uppgifter avser således regelverket 2009.

Tabell 3.2 Skatteutgifter inom Bostadsmarknad, netto

Miljoner kronor

	2009	2010
Avkastning eget hem	21 130	20 360
Avkastning bostadsrättsfastighet	6 100	5 420
Nedsatt kapitalvinstskatt vid försäljning av eget hem och bostadsrätt	12 860	25 320
Försäljning av tomtmark och byggnader	1 210	1 200
Investeringsstimulans till hyres- och studentbostäder	1 020	20
Fastighetsskatt på konventionellt beskattade hyreshus och småhus	-1 420	-1 470
Uttagsbeskattning avseende vissa fastighetstjänster	-	-
Begränsad fastighetsavgift för pensionärer	90	100
Totalt för område Bostadsmarknad	40 990	50 950

3.3.1 Skatteförmåner

Avkastning eget hem och bostadsrättsfastighet

Med eget hem avses ett småhus som inte upplåts med hyresrätt eller bostadsrätt. Den direkta avkastningen i form av boendet i eget hem och i privatbostadsföretag (äkta bostadsrättsförening) beskattas inte som inkomst av kapital. Däremot utgår kommunal fastighetsavgift på bostäder.

Den kommunala fastighetsavgiften uppgår 2009 till 6 362 kronor per småhus, dock högst 0,75 procent av taxeringsvärdet på fastigheten

och 1 272 kronor per bostadslägenhet, dock högst 0,4 procent av fastighetens taxeringsvärde.

Fastighetsavgiften för nybyggda byggnader som innehåller bostäder är nedsatt under de första 10 åren. Varje byggnad tilldelas ett särskilt värdeår (som kan förändras genom ombyggnader). Nedsättningen av fastighetsavgiften innebär att för de fem första inkomståren efter värdeåret utgår ingen fastighetsavgift och för de därpå följande fem åren är avgiften nedsatt till hälften. Direktavkastningen förutsätts motsvara marknadsvärdet på egnahemsfastigheten respektive det sammanlagda marknadsvärdet på privatbostadsföretagets bostadsrättslägenheter multiplicerat med den reala statslåneräntan. Skatteutgiften utgörs av skillnaden mellan kapitalskatten på fastighetens reala direktavkastning och den fastighetsavgift som betalas enligt gällande regler.

Värdeförändring på eget hem och bostadsrätt

Enligt normen för inkomstbeskattning ska värdeförändringar beskattas (alternativt ska skatterestitution ges) när de uppkommer och inte, som fallet är, när de realiseras. Dessutom ges möjlighet till ytterligare uppskov, under vissa förutsättningar, även då vinsten har realiserats. Dessa uppskovsmöjligheter ger upphov till en skattecredit. Från och med inkomståret 2008 tas en schablonintäkt på 1,67 procent av uppskovsbeloppet på en realiserad vinst upp till beskattning i inkomstlaget kapital. Detta motsvarar en ränta på uppskovsbeloppet på 0,5 procent. Skillnaden mellan gällande uppskovsregler och en beskattning av uppskov i inkomstlaget kapital utgör en skatteutgift som avser skatt på inkomst av kapital.

Nedsatt kapitalvinstbeskattning vid försäljning av eget hem och bostadsrätt

Tjugotvå tredtiondelar av den kapitalvinst som realiseras vid försäljning tas upp till beskattning i inkomstlaget kapital. Den återstående del som inte beskattas ger upphov till en skatteutgift som avser skatt på inkomst av kapital.

Försäljning av tomtmark och byggnader

Vid försäljning av en- och flerbostadshus är cirka 15 procent av värdet undantaget från mervärdesskatt. Undantaget gäller i huvudsak tomtmark, byggränta och vinst som enligt normen borde beskattas. Undantaget ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Investeringsstimulans till hyres- och studentbostäder

Investeringsstimulans utgår för byggande av mindre hyres- och studentbostäder som påbörjades under 2003–2006. Beloppsmässigt motsvarar den en sänkning av mervärdesskattesatsen från 25 till 6 procent vid inköp av varor och tjänster som avser den stödberättigade delen av bygg- eller ombyggnadsprojekten. Beloppet krediteras fastighetsägarens skattekonto i efterhand. Det som redovisas är en bedömning av den offentligfinansiella effekten till följd av projekt påbörjade senast den 31 december 2006.

Fastighetsskatt på konventionellt beskattade hyreshus och småhus, lokaler, industri- och elproduktionsenheter

Skatten på dessa fastigheter är en objektskatt som enbart träffar fastighetskapital. Eftersom intäkterna beskattas som inkomst av näringsverksamhet utgör fastighetsskatten (som är avdragsgill mot intäkterna), till den del den inte reducerar inkomstskatten, en skattesanktion.

Uttagsbeskattning avseende vissa fastighetstjänster

En fastighetsägare ska i vissa fall uttagsbeskattas för mervärdesskatt (dvs. betala mervärdesskatt) på vissa tjänster som fastighetsägaren utför på fastigheten med egen personal. Detta gäller om fastigheten används i en verksamhet som är undantagen från beskattning, t.ex. bostadsuthyrning. Bestämmelserna syftar till att uppnå en mervärdesskattmässig likabehandling mellan att själv utföra eller att upphandla tjänsterna. Uttagsbeskattning förutsätter att nedlagda lönekostnader, inräknat socialavgifter, för dessa arbeten överstiger 300 000 kronor för ett

beskattningsår. Skatteutgiften består alltså i att fastighetstjänsterna är mervärdesskattebefriade för arbeten som inte överstiger 300 000 kronor för ett beskattningsår.

Begränsad fastighetsavgift för pensionärer

Från och med 2008 är fastighetsavgiften på småhus som används som permanentbostad begränsad för pensionärer. Personer som vid ingången av året har fyllt 65 år eller som under året uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning ska maximalt behöva betala 4 procent av sin inkomst i fastighetsavgift. Fastighetsavgiften kan som mest reduceras till 2 800 kronor 2008. Därefter indexeras detta belopp med prisbasbeloppet. Begränsningen utgör en skatteutgift, som avser skatt på inkomst av kapital.

3.4 Mål

Målet för området Bostadsmarknad är långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven.

3.5 Resultatredovisning

3.5.1 Mål

För 2008 gällde följande mål för delområdet Bostadskonsumtion:

- valfrihet på bostadsmarknaderna,
- skäliga boendekostnader,
- goda förutsättningar för etablering på bostadsmarknaderna,
- mångfald i boendet som tillgodoser människors olika behov, och
- integration i boendet.

För 2008 gällde följande mål för delområdet Utbud av bostäder:

- väl fungerande bostadsmarknader med långsiktigt stabila regelverk samt med förutsägbara villkor för byggande, förvaltning och ägande av bostäder i alla upplåtelseformer,
- bostadsmarknaderna bidrar till en fungerande arbetsmarknad i alla delar av landet,

- en väl fungerande konkurrens inom byggsektorn och på bostadsmarknaderna, och
- långsiktigt hållbara bostäder med hög kvalitet.

Resultatredovisningen görs i förhållande till de ovan nämnda målen.

3.5.2 Resultat

Valfrihet på bostadsmarknaderna

Ägarlägenheter – en ny boendeform

Sedan den 1 maj 2009 är det möjligt att bilda ägarlägenheter vid nyproduktion eller nytilskott av bostäder genom viss ombyggnad. Detta innebär att bostadsinnehavaren själv äger bostaden och får lagfart på den fastighet som bostaden utgör. Genom införandet av en ny boendeform ökar valmöjligheterna på bostadsmarknaden.

Tillval och frånval i hyresrätten

För att öka flexibiliteten i hyresrätten tillsattes under 2008 en utredning om tillval och frånval gällande utrustning och standard i hyreslägenheter. Utredningen föreslår i sitt betänkande Tillval i hyresrätt (SOU 2008:94) åtgärder som ska säkerställa att hyresvärden får tillbaka sina kostnader för tillvalen via tillägg på hyran. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Tillståndspliktens borttagande

Den 1 juli 2007 upphävdes den s.k. tillståndsplikten i lagen (2002:102) om allmännyttiga bostadsföretag, vilket innebär att en försäljning av kommunala bostadsföretag eller bostadsfastigheter tillhörande ett kommunalt bostadsföretag inte längre kräver länsstyrelsens godkännande. Boverket har gjort en uppföljning av effekterna av denna lagändring (dnr Fi2009/1851) som enligt Boverket indirekt ökat möjligheterna för de boende i kommunala bostadsföretag att välja boendeform. Exempelvis hade många ombildningar till bostadsrättsföreningar i Stockholm troligen inte fått godkännande enligt det tidigare regelverket. Boverket anser samtidigt att det finns en risk för att hushållens valmöjligheter minskar om andelen hyresrätter på en ort blir alltför litet.

Rent allmänt anser dock Boverket att effekterna av förändringen är svåra att bedöma,

delvis beroende på den korta tid som gått sedan tillståndspliktens upphävande den 1 juli 2007.

Skäliga boendekostnader

Hushållens boendekonomi

Boverket har i en rapport (dnr Fi2008/156) redovisat hushållens boendeutgifter, disponibla inkomster och konsumtionsutrymme efter att boendet är betalt, dels enligt utfall 2005, dels enligt en prognos för 2008. Prognosen utgår ifrån de politiskt beslutade skatte-, bidrags- och subventionsregler som gällde 2007.

Boverket beräknade att hushållens disponibla inkomster mellan 2005 och 2008 ökade realt med i genomsnitt 9,1 procent för boende i hyresrätt, 12,3 procent för boende i bostadsrätt och med 11,9 procent för boende i egnahem. Den disponibla inkomstökningen beror främst på ökade löneinkomster.

Jämfört med 2005 beräknades hushållens boendeutgifter minska realt med i genomsnitt 600 kronor i hyresrätt, men – till följd av ökade kapitalkostnader – öka realt i genomsnitt med 1 600 kronor i bostadsrätt och med 2 700 kronor i egnahem 2008.

Enligt Boverkets prognos ökade hushållens ekonomiska standard realt mellan 2005 och 2008 med 13 procent för boende i hyresrätt och med 14 procent för boende i bostadsrätt respektive egnahem. Ekonomisk standard beräknas som det genomsnittliga konsumtionsutrymmet per konsumtionsenhet efter att boendet är betalt. Boverket beräknade att det såväl 2006 som 2007 skedde en standardförbättring för hushållen genom att inkomsterna ökade mer än boendeutgifterna.

Från statlig fastighetsavgift till kommunal fastighetsavgift

För att möjliggöra rimliga och förutsägbara boendekostnader ersattes den statliga fastighetsavgiften på bostäder med en kommunal fastighetsavgift fr.o.m. den 1 januari 2008. För personer som fyllt 65 år vid ingången av året före taxeringsåret samt för de personer som någon gång under året före taxeringsåret fått aktivitets- eller sjukersättning gäller en begränsad fastighetsavgift (se närmare avsnitt 3.3.1).

Goda förutsättningar för etablering på bostadsmarknaderna

Ungdomars situation

Boverket publicerar varje år en rapport som sammanfattar hur kommunerna bedömer bostadsmarknadssituationen. I sammanställningen för 2009 framkommer att det för en del grupper fortfarande finns brist på bostäder, även om situationen generellt sett är bättre än året innan (dnr Fi2009/4927). Ungdomar är en grupp som har särskilt svårt att hitta en bostad. År 2008 bedömde 142 kommuner att det fanns en brist på bostäder för ungdomar. År 2009 var motsvarande siffra 139.

I november 2008 överlämnade Boverket ett kunskapsunderlag till regeringen om ungdomars behov av bostäder i storstadsregionerna under perioden 2008–2012 (dnr Fi2008/6694). I rapporten anför Boverket att den förväntade ökningen av antalet ungdomar i åldern 20–24 fram till 2012 kommer att sätta ytterligare press på bostadsmarknaderna i storstadsregionerna och i de större högskoleorterna. Konkurrensen på bostadsmarknaden kommer att öka och det kommer troligtvis att bli svårare för studerande och ungdomar att etablera sig på den reguljära bostadsmarknaden. Färre kommer att få en egen bostad, samtidigt som fler etablerar sig i en bostad utan besittningsskydd, t.ex. i andra hand.

För att regeringen ska få en fördjupad bild av situationen har Boverket fått i uppdrag att göra en översyn av bostadssituationen för landets studenter. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2009.

Förmedlingsprinciper och diskriminering

Boverket har undersökt fastighetsägares förmedlingsprinciper och redogjort för kunskapsläget när det gäller diskriminering av hyresbostadssökande (dnr Fi2008/1517).

Av rapporten framkommer att de krav som bostadsföretagen ställer rör framför allt de blivande hyresgästernas betalningsförmåga och eventuella anmärkningar från tidigare bostadsinnehav. Grupper som har svårt att etablera sig på hyresmarknaden är bl.a. personer med känt missbruk och/eller psykisk sjukdom, personer med stora skulder eller betalningsanmärkningar samt personer som nyligen avtjänat fängelsestraff.

Boverkets kunskapsöversikt visar att diskriminering högst sannolikt förekommer

även på bostadsmarknaden, men att detta är svårt att styrka, samt att forskningen på området är bristfällig och bör kompletteras.

Under perioden 2006–2008 har Diskrimineringsombudsmannen (DO) genomfört en särskild studie kring diskriminering på bostadsmarknaden. Arbetet redovisas i rapporten *Diskriminering på den svenska bostadsmarknaden* där DO drar slutsatsen att diskriminering på bostadsmarknaden är ett omfattande samhällsproblem (dnr IJ2009/107). Rapporten bereds inom Regeringskansliet.

Hyresgarantier

Från och med den 1 juli 2007 kan kommuner ställa ut hyresgarantier till personer som har svårt att få en bostad med besittningsskydd, trots att de har betalningsförmåga. En hyresgaranti är ett borgensåtagande från kommunens sida som omfattar en hyresgästs skyldighet att betala hyra. En kommun som lämnar hyresgaranti kan enligt förordningen (2007:623) om statligt stöd för kommunala hyresgarantier få ett statligt bidrag om 5 000 kronor per garanti. Bidraget betalas ut oavsett om garantin infrias eller inte.

Syftet med hyresgarantin är att kommunerna ska kunna hjälpa fler personer att etablera sig på bostadsmarknaden genom att utjämna skillnader i ekonomisk risk för fastighetsägaren mellan olika presumtiva hyresgäster. Hyresgarantin är således ett verktyg kommunen kan använda sig av för att uppfylla kraven i lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

Under perioden 1 juli 2007–31 maj 2009 beviljade Statens bostadskreditnämnd (BKN) bidrag för 18 utfärdade hyresgarantier i 18 kommuner. Ytterligare en handfull kommuner har meddelat att de har för avsikt att använda sig av hyresgarantier. Några kommuner utreder fortfarande frågan. Nästan hälften av garantierna har utfärdats på grund av att hyresgästen har betalningsanmärkningar och över hälften av garantierna har gällt barnfamiljer.

För perioden 1 december 2008–30 november 2009 har 19 kommuner beviljats preliminär tilldelning av statligt bidrag för totalt 520 kommunala hyresgarantier.

Mot bakgrund av den svaga efterfrågan på bidraget har BKN på regeringens uppdrag utvärderat stödet. I utvärderingen (dnr Fi2009/1699) bedömer myndigheten att hyresgarantierna är verkningsfulla för de hushåll

som har fått en bostad med ett första-handskontrakt. Kommunerna tenderar dock främst att ställa ut garantier till hushåll de redan stödjer på andra sätt. BKN har övervägt att föreslå förändringar av stödet, men har kommit fram till att det är lämpligt att avvakta ytterligare en tid, då möjligheten att ställa ut hyresgarantier har funnits under en relativt kort period och målgruppen för stödet är ny.

Förvärvsgarantier

För att ytterligare förbättra förutsättningarna för etablering och ökad valfrihet på bostadsmarknaden infördes den 1 mars 2008 förvärvsgarantier. Förvärvsgarantier innebär att staten kan ställa ut kreditgarantier till kreditinstitut som lånar ut pengar till enskilda för köp av bostad. Syftet är att ge stöd till hushåll som vill köpa en bostad, men som har svårt att få bostadslån trots att de har betalningsförmåga. Två grupper som i särskild utsträckning har dessa etableringssvårigheter är ungdomar och utrikes födda. Dessa grupper har i större utsträckning än övriga befolkningen korta och otrygga anställningar, små förmögenheter samt brist på kredithistorik.

Intresset från kreditinstitutens sida för garantin har än så länge varit mycket svagt. Detta kan delvis bero på att oron på kreditmarknaden gjort att långivarna stramat åt kreditprövningen och att detta minskat förstagångsköparens möjligheter att få bostadslån. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att det är för tidigt att dra några slutsatser utifrån det uppnådda resultatet.

Flyktingars etablering på bostadsmarknaden

Av Boverkets bostadsmarknadsenkät framkommer att cirka 55 procent av kommunerna uppger att det kommer att bli ganska eller mycket svårt att tillgodose behovet av bostäder för flyktingar på tre års sikt (dnr Fi2009/4927). Det är en något lägre andel jämfört med vad kommunerna svarade 2008.

Boverket har haft i uppdrag att följa och redovisa hemlöshet bland utrikes födda, speciellt nyanlända flyktingar, och utvecklingen av flyktingars boendesituation. Uppdraget är kopplat till Socialstyrelsens projekt Hemlöshetsstrategin, där flera myndigheter är engagerade för att kartlägga och motverka hemlöshet i Sverige. I rapporten *Mellan uppehållstillstånd och bostad* (ESBN 978-91-86045-76-0) beskriver Boverket hur den första etableringen

på bostadsmarknaden går till, hur hemlösheten för flyktingar ser ut och hur de som har kommit till Sverige de senaste tio åren bor jämfört med andra invandrade grupper.

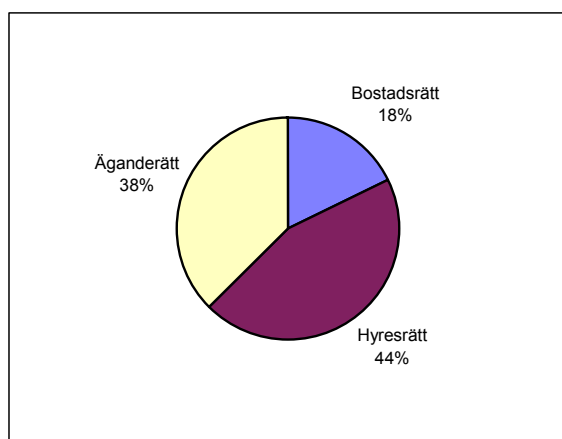
Under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 8, beskrivs regeringens insatser för att motverka hemlöshet närmare.

Mångfald i boendet som tillgodoser människors olika behov

Bostadsbeståndet

Det finns i dag knappt 4,5 miljoner permanentbostäder i Sverige enligt Statistiska centralbyråns beräkningar. Av dagens bostadsbestånd utgör 45 procent småhus och 55 procent flerbostadshus. Ungefär 44 procent av bostäderna upplåts med hyresrätt, 38 procent med äganderätt och cirka 18 procent med bostadsrätt.

Diagram 3.1 Fördelning av bostadsbeståndet efter upplåtelseform, 2008

Av hyresbostäderna ägs något mer än hälften av privata fastighetsägare, 45 procent av kommunerna (allmännyttan) och resterande del av andra offentliga ägare. Andelen bostadsrätter i flerbostadshusen har ökat de senaste åren, men hyresrätten är fortfarande den klart vanligaste upplåtelseformen. I flerbostadshusen beräknas hyresrätter motsvara 69 procent av beståndet och andelen bostadsrätter uppgår till 30 procent. Resterande lägenheter utgörs av bl.a. andelslägenheter. I småhusbeståndet uppgår egna hem till 81 procent, hyresrätter till drygt 14 procent och bostadsrätter till knappt 5 procent.

Tabell 3.3 Fördelning av upplåtelseformer, 2008

Procent

Upplåtelseform	Hustyp	
	Flerbostadshus	Småhus
Bostadsrätt	30	5
Hyresrätt	69	14
Äganderätt		81
Annat	1	

Källa: Statistiska centralbyrån

Ägarlägenheter

Genom införandet av den nya boendeformen ägarlägenheter kommer mångfalden på bostadsmarknaden att öka på sikt (se vidare, avsnittet Valfrihet på bostadsmarknaderna).

Privatpersoners upplåtelse av egen bostad

Riksdagen har på förslag från regeringen beslutat om ändringar i 12 kap. jordabalken (hyreslagen) för att öka möjligheterna till andrahandsupplåtelse (prop. 2008/09:27 bet. 2008/09:CU8, rskr. 2008/09:73). Exempelvis kan numera Hyresnämnden ge tillstånd till sådan upplåtelse när en hyresgäst på grund av längre utlandsvistelse har beaktansvärda skäl att hyra ut sin lägenhet.

Vidare har riksdagen beslutat att höja schablonavdraget vid beskattning av hyresintäkt från upplåtelse av privatbostadsfastighet, privatbostad eller hyreslägenhet från 4 000 kronor till 12 000 kronor (prop. 2008/09:47, bet. 2008/09:FiU1, rskr. 2008/09:46).

Samtliga ändringar gäller från och med den 1 januari 2009. Förändringarna innebär att hyresmarknaden kan utvecklas och att det befintliga bostadsbeståndet kan utnyttjas bättre.

Bostäder för äldre

Från och med juni 2007 lämnas investeringsstöd för ny- och ombyggnad av bostäder som enligt 5 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) utgör särskilda boendeformer för äldre. Regeringen har avsatt sammanlagt 2,5 miljarder kronor under perioden 2007–2011 för ny- och ombyggnad av sådana boendeformer.

Av Boverkets bostadsmarknadsenkät framkommer att ungefär hälften av landets kommuner inte täcker behovet av särskilda boendeformer för äldre (dnr Fi2009/4927). Det är dock bara drygt tio procent av kommunerna som bedömer att bristen på bostäder kommer att kvarstå även efter planerad utbyggnad under de närmaste åren.

Äldreboendedelegationen föreslår i sitt slutbetänkande Bo bra hela livet (SOU 2008:113) att en ny boendeform för äldre, s.k. trygghetsbostäder, införs. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Integration i boendet

Samlad strategi för integration

I regeringens samlade strategi för integration (skr. 2008/09:24) är en av de strategiska frågorna att minska antalet stadsdelar med utbrett utanförskap. Regeringen har vidare under 2008 inlett ett långsiktigt urbant utvecklingsarbete som beskrivs under utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet. Fokus inom utvecklingsarbetet är arbete, utbildning, trygghet och tillväxt. Regeringen har tecknat lokala utvecklingsavtal med 21 kommuner för perioden 2008–2010. I dessa kommuner har det formats lokala partnerskap där fastighetsägare och bostadsföretag är viktiga aktörer vad gäller insatser för att öka integration i boendet i stadsdelen. Under 2010 ska staten och kommunerna genomföra en gemensam avstämning för att bedöma fortsatt inriktning på det urbana utvecklingsarbetet. Ett arbete har inletts för att ta fram relevant underlag för denna avstämning.

Väl fungerande bostadsmarknader

Bygg- och bostadsmarknadsläget

Den internationella konjunkturedgången har drabbat byggindustrin hårt, vilket har lett till att bostadsbyggandet minskat kraftigt under 2008 och 2009. Boverket bedömer att totalt 23 000 bostäder började att byggas under 2008 och att det kommer att påbörjas 18 500 bostäder 2009. Under 2007 började 36 700 bostäder att byggas. Då det fortfarande är osäkert hur långvarig konjunkturedgången blir, är prognoserna för 2010 fortfarande osäkra. Mycket talar dock för att bostadsbyggandet fortsätter att ligga på låga nivåer även under 2010.

Situationen på marknaden för befintliga småhus och bostadsrätter ger en fingervisning om vad som kan förväntas när det gäller lönsamhetsvillkoren för att bygga nytt. Efter att priserna på småhus fallit med ca 5 procent under 2008 och för bostadsrätter med ca 10 procent

har en viss uppgång av priserna skett under 2009 enligt uppgifter från Mäklarstatistik. Detta ger en bättre lönsamhet för nybyggnation på sikt. Det är dock i nuläget svårt att bedöma om prisuppgången på bostäder kommer att fortsätta.

Tabell 3.4 Prognoser för bostadsbyggandet

	Antal påbörjade bostäder		
	2008	2009	2010
Boverket, juni 2009			
<i>Faktiskt påbörjade bostäder, nybyggnad</i>			
Flerbostadshus	11 700	9 500	10 000
Småhus	10 200	7 500	7 500
Totalt nybyggnad	21 900	17 000	17 500
Nettotillskott genom ombyggnad	1 100	1 500	1 500
Totalt, faktiskt påbörjade bostäder	23 000	18 500	19 000
Konjunkturinstitutet, nybyggnad, juni 2009			
Flerbostadshus	11 900	9 800	11 300
Småhus	10 300	8 300	9 600
Totalt	22 200	18 100	20 900
Sveriges Byggindustrier, nybyggnad, maj 2009			
Flerbostadshus	12 100	8 000	9 000
Småhus	10 500	7 000	7 500
Totalt	22 600	15 000	16 500

Trots den rådande osäkerheten om utvecklingen i ekonomin tyder ändå det mesta på en fortsatt betydande efterfrågan på bostäder enligt Boverket. Denna efterfrågan kan enligt Boverket framför allt förklaras av en stor ungdomskull som är på väg ut på bostadsmarknaden, en stor invandring och stora omflyttningar inom landet.

Ett av Boverkets instrument för att följa utvecklingen på bostadsmarknaden är en årlig bostadsmarknadsenkät till landets kommuner, som där ger sin bedömning av den lokala bostadsmarknadssituationen (dnr Fi2009/4927). Resultaten av bostadsmarknadsenkäten ska tolkas tillsammans med andra uppgifter och indikatorer. I början av 2009 bedömde 42 procent av landets kommuner att det totalt sett rådde brist på bostäder (motsvarande siffra 2008 var 47 procent). Samtidigt bedömde 17 procent av kommunerna att det fanns ett överskott av bostäder, vilket är en ökning jämfört med 2008 då 14 procent angav att det fanns överskott. I undersökningen uppgav 39 procent av

kommunerna att balans råde på bostadsmarknaden, vilket inte är någon förändring sedan året innan.

De regionala skillnaderna är stora, vilket också framgår av länsstyrelsernas regionala analyser av bostadsmarknaderna. Det finns en stor variation mellan och inom länen.

Produktionsstöden

De särskilda produktionsstöden för att stimulera hyresbostadsbyggande, investeringsbidraget respektive investeringsstimulansen, upphörde vid utgången av 2006. Sista utbetalning av investeringsbidrag för hyresbostäder sker 2010. Räntebidragen avvecklas under en femårsperiod och sista utbetalningen kommer att ske under 2012. Bakgrunden till detta är att regeringen bedömer att produktionsstöden tenderat att skapa osäkerhet och ryckighet i produktionen. Det är också osäkert om stöden har kommit de boende till del.

Kreditgarantier för ny- och ombyggnad

Statens bostadskreditnämnd (BKN) har regeringens uppdrag att ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder. Kreditgarantier kan underlätta finansieringen inom bostadssektorn och därmed bidra till en bättre fungerande bostadsmarknad. Omfattningen på garantiverksamheten har dock minskat kraftigt de senaste åren. Under 2008 fortsatte det garanterade beloppet att minska från 2 348 miljoner kronor till 2 001 miljoner kronor. Det garanterade beloppet för nytillkommande garantier uppgick under 2008 till 22,7 miljoner kronor, motsvarande 125 lägenheter, vilket är en minskning jämfört med 2007. Förutom det låga tillskottet av nya garantier beror den minskade omfattningen på garantiverksamheten även på att trenden med uppsägning av kreditgarantier har fortsatt. Många garantier sägs upp i samband med att låntagaren byter till en annan långgivare. Den minskade efterfrågan på kreditgarantier kan även förklaras av bättre system och kompetens kring fastighetsvärdering och riskanalys hos långgivarna. Vidare finansieras en högre andel av kapitalbehovet av enskilda bostadsrättsinnehavare, medan hyreshus ofta finansieras av ekonomiskt starka företag.

För att möta den rådande lågkonjunkturen och den allmänna åtstramningen på de finansiella marknaderna, har BKN på regeringens uppdrag lämnat flera rapporter med förslag som har anknytning till denna problematik (dnr

Fi2008/853 och Fi2009/745). BKN har bl.a. analyserat behovet av statliga kreditgarantier under byggtiden (byggkreditiv), och föreslagit att sådana garantier ska kunna lämnas. Även i ett läge med högkonjunktur har små och medelstora företag haft svårt att etablera sig på byggmarknaden eftersom stora vertikalt integrerade företag dominerar marknaden. Svårigheterna för finansiering gäller i första hand byggfasen. Svårigheterna att få finansiering för bostadsbyggande ökade allmänt under hösten 2008 då kreditgivarna ställde högre krav på säkerhet från låntagaren. Kreditgarantier under byggtiden infördes den 1 juli i år och kan ställas ut inom BKN:s befintliga ram om 10 miljarder kronor.

BKN har också tagit fram rapporter som bl.a. berör finansieringen inom bygg- och bostadssektorn på längre sikt, underhållsåtgärder och förslag om hur man kan underlätta bildandet av privata kreditgarantiföreningar. Vad avser förslaget om privata garantiföreningar så har regeringen emellertid valt att inte remittera förslaget.

Svaga bostadsmarknader

Den kommun som anser sig behöva hjälp för att rekonstruera eller omstrukturera sitt bostadsföretag kan ansöka om stöd hos BKN. Målet med verksamheten är att ge de kommunala bostadsföretagen långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för en kostnads-effektiv bostadsförvaltning som är anpassad till den förväntade befolkningsutvecklingen.

Stöd enligt tidigare avtal mellan kommuner och staten har utbetalats under 2008 med cirka 7,6 miljoner kronor.

BKN har på regeringens uppdrag analyserat situationen för bostadsföretag på svaga bostadsmarknader. I rapporten Bostadsföretag på orter med vikande befolkningsunderlag, föreslår myndigheten bl.a. att det befintliga stödet utvidgas till att omfatta även tillgänglighetskapande åtgärder och att stödet även ska kunna ges till privata bostadsföretag (dnr Fi2008/3094). Rapporten utgör ett kompletterande underlag i arbetet med allmännyttans villkor.

Statens Bostadsomvandling AB (Sbo) utgör ett komplement till BKN:s stödverksamhet. Sbo:s verksamhet består i att omvandla tomma bostäder i de kommunala bostadsbestånden så de kan nyttjas av andra grupper och balans kan uppnås på bostadshyresmarknaden. Sbo har fått ett utvidgat uppdrag genom att bolaget nu kan

verka i svaga kommuner med vikande befolkningsunderlag, även om kommunen inte har ett avtal med BKN. Detta innebär att Sbo kan verka i 107 kommuner.

Sbo äger fastigheter i nio kommuner, framför allt i glesbygden. Det handlar främst om hyreshus, elevhem, äldreboende, studentbostäder och boende för handikappade.

Verksamhetens omsättning har ökat från ca 12 miljoner kronor 2007 till ca 15 miljoner kronor 2008.

Informationsportal om boende

Boverket har fått i uppdrag av regeringen att i samråd med Konsumentverket utveckla en webbplats om boende, byggande och inomhusmiljö samt köp och försäljning av privatbostäder (dnr M2007/5487). Införandet av en samlad webbplats syftar till att ge konsumenter och andra berörda lättillgänglig och tillförlitlig information. På så sätt stärks möjligheterna att vara kunnig och aktiv på bostadsmarknaden och efterfråga en trygg och säker boendemiljö. Webbplatsen som togs i bruk i början av 2009 under namnet omBoende har snabbt blivit välbesökt och har i snitt 35 000 besökare i månaden.

HUS-avdrag

Riksdagen har beslutat att möjligheten till skattereduktion, som tidigare fanns för hushållsarbete, även ska omfatta reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder, s.k. rot-arbete. Det huvudsakliga syftet med HUS-avdraget är att minska svartarbetet och att öka arbetsutbudet.

I enlighet med vad som föreslogs i propositionen Skattereduktion för reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder (prop. 2008/09:178) riktas skattereduktionen för rot-arbete till den som har det egentliga underhållsansvaret för sin bostad. I linje med detta avses därför med rot-arbete reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av ett småhus, en ägarlägenhet eller en bostadsrätt som ägs respektive innehas av den som ansöker om eller begär skattereduktion.

Förslaget trädde i kraft den 30 juni 2009, men skattereduktionen gäller rot-arbeten som har utförts och betalats från och med den 8 december 2008 samt förmån av rot-arbete som har tillhandahållits från detta datum.

Allmännyttan och hyrorna

Utredningen om allmännyttans villkor har i sitt slutbetänkande EU, allmännyttan och hyrorna (SOU 2008:38) lämnat två förslag till framtida modeller för de allmännyttiga bostadsföretagen. I båda förslagen föreslås att de kommunala bostadsföretagens hyresnormerande roll upphävs. Utredningen lämnar även förslag till reformering av hyressättningssystemet som syftar till att hyrorna bättre ska spegla bruksvärdet vilket ska förbättra bostadshyresmarknadens funktion. Betänkandet har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

Hyreslagsutredningens delbetänkande

Hyreslagsutredningen överlämnade i maj 2008 delbetänkandet Frågor om hyra och bostadsrätt (SOU 2008:47) i vilket ett antal förslag lämnas. Av direkt betydelse för bostadshyresmarknadens funktion är ett förslag som rör bostadshyresgästens bytesrätt. Utredningen föreslår en ny bevisregel för att motverka olaglig handel med hyreskontrakt.

Betänkandet har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

Betänkande om förvärv och förvaltning av hyresfastighet

I augusti 2008 överlämnades betänkandet Ägande och förvaltning av hyreshus (SOU 2008:75) med förslag om att avskaffa förvärvslagen. Vidare föreslås ett antal förändringar i bostadsförvaltningslagen (1977:792) för att bättre tillvarata hyresgästernas intressen av väl förvaltade fastigheter. Bland annat innebär förslagen att det ska bli lättare för hyresgäster att få tillstånd beslut om tvångsförvaltning eller förvaltningsåläggande under en övergångstid av två år när en hyresfastighet övergår till en ny ägare. Även förbättrade förutsättningar för en förvaltare att erhålla ersättning för sitt förvaltningsuppdrag vid tvångsförvaltning har föreslagits.

Regeringen beslutade i augusti 2009 om en lagrådsremiss med anledning av förslagen i betänkandet.

Bostadsmarknaderna bidrar till en fungerande arbetsmarknad i alla delar av landet

Samband mellan bostadsmarknad, arbetskraftens rörlighet och tillväxt

I rapporten Samband mellan bostadsmarknad, arbetskraftens rörlighet och tillväxt konstaterar BKN att väl fungerande bostadsmarknader är en förutsättning för den rörlighet på arbetsmarknaden som en dynamisk ekonomi kräver samt att forskningen pekar på att det råder starka samband mellan bostadsmarknad, arbetskraftens rörlighet och tillväxt (dnr Fi2008/3579).

Generellt är de som bor i hyresrätt mer rörliga än de som äger sitt boende. Utbudet av hyreslägenheter tycks också särskilt vara av betydelse för arbetslösa och deras interregionala rörlighet. Den lägre rörligheten för bostadsägare kan även förklaras av höga transaktionskostnader, regionala prisskillnader och förväntade framtida prisskillnader. De som äger sin bostad kan bli låsta av höga lån och av potentiella förluster. Lägre rörlighet kan vidare följa av en fastare regional anknytning och livsvärden som innebär en lägre flyttbenägenhet.

Åtgärder som enligt BKN kan minska transaktionskostnaderna och förbättra matchningsförutsättningar är bl.a. en öppnare hyresmarknad och flexibla kontraktformer vid uthyrning.

Allmännyttan, hyrorna och arbetsmarknaden

De förslag till reformering av hyressättnings-systemet, som lämnats av Utredningen om allmännyttans villkor i betänkandet EU, allmännyttan och hyrorna (SOU 2008:38), syftar till att göra att hyrorna på sikt bättre ska spegla bruksvärdet. En bättre fungerande bostadshyresmarknad är viktig för arbetsmarknaden, inte minst på mer expansiva orter.

Privatpersoners upplåtelse av privatbostad och arbetsmarknaden

De ändringar i 12 kap. jordabalken (hyreslagen) som rör andrahandsupplåtelser av hyreslägenheter, liksom det höjda schablonavdraget vid privatpersoners upplåtelser av privatbostäder, är avsedda att underlätta för privatpersoner att – helt eller delvis – hyra ut den egna bostaden. Därmed kan den komplementära hyresmarknaden utvecklas och det befintliga bostadsbeståndet utnyttjas bättre. På så vis kan det även bli lättare för den som flyttar in i en region att ordna sitt boende, vilket underlättar för

studerande men också för den som söker arbete eller börjar jobba på en annan ort.

En väl fungerande konkurrens inom byggsektorn och på bostadsmarknaderna

Nybyggnadskostnader för bostadshus

Ett tecken på att konkurrensen inte fungerar tillfredställande inom byggsektorn är att kostnaderna för byggande av bostäder har ökat kraftigt de senaste åren. Av en OECD-rapport från 2007 framkommer att Sverige har de högsta byggkostnaderna i Europa (Working Paper no 559, 2007). Sverige hade enligt rapporten 55 procent högre byggkostnader för bostäder än EU-genomsnittet under 2005.

Sedan dess har byggkostnaderna fortsatt att stiga kraftigt fram till hösten 2008 då lågkonjunkturen åtminstone tillfälligt hejdade prisuppgången. Av SCB:s statistik framgår att byggkostnaderna nu återigen ser ut att stiga. Exempelvis har faktorprisindexet för flerbostadshus, som mäter prisutvecklingen på de produktionsfaktorer som ingår i byggprocessen, gått upp med 0,8 procent under perioden januari 2009–maj 2009. Motsvarande siffra för gruppbyggda småhus var under den aktuella perioden 1,9 procent.

Uppdrag till Statskontoret

Statskontoret har haft i uppdrag av regeringen att kartlägga och följa upp Bygghögskommisionens betänkande Skärpning gubbar! (SOU 2002:115) och de åtgärder som vidtagits för att ändra arbetsätt och attityder i byggsektorn sedan dess. I mars 2009 överlämnade Statskontoret rapporten Segra gubbar? till regeringen (dnr Fi2008/1515).

I rapporten konstaterar Statskontoret att de flesta förbättringsåtgärder som har genomförts sedan Bygghögskommisionen lämnade sitt betänkande endast har inneburit punktvisa insatser. Inget av förslagen som Bygghögskommisionen lämnade har lett till någon större förändring av byggsektorns arbetsätt och attityder. Statskontoret har inte funnit stöd för att byggsektorn skulle ha genomgått några varaktiga förändringar sedan 2002.

Statskontoret bedömer att konjunkturläget är den faktor som i störst utsträckning påverkar byggsektorns tillstånd och utveckling. Trots stark påverkan från externa faktorer finns en

förbättringspotential i sektorn när det gäller kvalitet och effektivitet. Några av byggsektorns problem är dock låg förändringsbenägenhet och ett lågt omvandlingstryck. Konkurrens finns framför allt på lokala byggmarknader. Enligt Statskontoret torde byggherrarna i egenskap av beställare ha möjlighet att skapa omvandlingstryck inom byggsektorn. Flera aktörer i branschen påtalar oklarheter i ansvars- och uppgiftsfördelningen mellan statliga myndigheter. Statskontoret gör bedömningen att den statliga styrningen behöver förtydligas.

Statskontorets rapport bereds inom Regeringskansliet.

Kreditgarantier

De kreditgarantier för ny- och ombyggnad som BKN ställer ut har delvis som syfte att underlätta finansieringen för små- och medelstora aktörer inom sektorn och därmed bidra till att förbättra konkurrensen. De senaste årens minskade efterfrågan på kreditgarantier kan vara ett tecken på att det blivit lättare även för små aktörer att få finansiering. Den internationella ekonomiska krisen har dock snabbt förändrat situationen på finansmarknaden och skapat finansieringsproblem även för större aktörer.

Tillståndspliktens borttagande och konkurrensen

Boverket har följt upp effekterna av borttagandet av tillståndsplikten i lagen om allmännyttiga bostadsföretag (dnr Fi2009/1851). Borttagandet har indirekt ökat möjligheterna för de kommunala bostadsföretagen att skapa konkurrens på den lokala bostadshyresmarknaden genom att sälja delar av beståndet till andra fastighetsägare.

I hälften av de sexton kommuner som har sålt fastigheter till privata fastighetsägare har försäljningarna inneburit att en ny aktör har kommit in på den lokala bostadsmarknaden. Exklusive försäljningarna i Stockholm gäller detta i fråga om närmare 60 procent av de ca 5 500 lägenheter som under 2007–2008 såldes till privata hyresvärdar. I Stockholm, där fastigheter med sammanlagt ca 6 000 allmännyttiga lägenheter överlåtits till privata fastighetsägare, har inte någon ny aktör kommit in på hyresmarknaden. Däremot kom aktörer in som var nya i respektive bostadsområde eller stadsdel.

I övrigt bedömer dock Boverket att effekterna på konkurrensen är osäkra, delvis beroende på den korta tid som gått sedan tillståndspliktens upphörde den 1 juli 2007.

Boverkets konkurrensrapport

Boverket har haft regeringens uppdrag att beskriva konkurrensförhållanden, ägarstruktur och marknadsformer, särskilt på hyresmarknaderna, på några orter som representerar olika typer av regioner i Sverige. I Boverkets rapport Konkurrens på bostadsmarknaderna – ett nedslag i 14 kommuner redovisas dels hur fördelningen av bostadsbeståndet mellan upplåtelseformerna har förändrats mellan 1990 och 2007, dels hur ägarstrukturen på bostadsfastighetsmarknaden ser ut och har förändrats i nio kommuner mellan 2003 och 2008 (dnr Fi2009/4704).

Ägarkoncentrationen (mätt som de fem största ägarnas andelar av bostadsarean i flerbostadshus) är mindre påtaglig i Stockholm, Göteborg och Malmö än i de studerade kommuner som har färre invånare. Ett bidragande skäl till detta är att andelen bostadsrätter är relativt hög i dessa kommuner, som har en hög efterfrågan på bostäder. Ett annat skäl är att Stockholm och Göteborg har flera allmännyttiga bostadsföretag, till skillnad från andra kommuner som domineras av ett enda kommunägt bolag.

Ägarkoncentrationen av hyresrätter i flerbostadshus är även mindre i storstadskommunerna än i kommuner med färre invånare. Vad det beror på är enligt Boverket vanskligt att spekulera i, men en möjlig förklaring kan vara att lönsamheten i hyresfastigheter är lägre i små kommuner, vilket gör att privata aktörer med vinstsyften är mer sällsynta där.

Bland de fem kommuner där statistik finns för bostadsfastighetsägandet för såväl 2003 som 2008 har de fem största ägarna under perioden ökat sina aggregerade ägarandelar i Göteborg, Malmö och Umeå. I Stockholm har ägarkoncentrationen minskat, medan den är konstant i Linköping. En ny företeelse är att utlandsbaserade bostadsföretag har skaffat sig en betydande marknadsandel (10–15 procent) i vissa kommuner. Detta gäller Malmö och de två universitetsorterna Linköping och Umeå. Det utlandsbaserade ägandet är av mindre betydelse i Stockholm och Göteborg.

Långsiktigt hållbara bostäder med hög kvalitet

I Statskontorets rapport *Sega gubbar?* (dnr Fi2008/1515) framkommer att det fortfarande finns en betydande förbättringspotential inom byggsektorn vad gäller byggkvaliteten. Under den undersökta perioden har byggfelen snarare ökat än minskat. Rapporten bereds, som tidigare nämnts, inom Regeringskansliet.

Många av regeringens genomförda och pågående insatser som bidrar till långsiktigt hållbara bostäder med hög kvalitet beskrivs under avsnitt 4 Hållbart samhällsbyggande.

Internationella frågor

Informella bostadsministrarsamarbetet

Erfarenhetsutbyte i bostadspolitiska frågor sker inom ramen för ett informellt bostadsministrarsamarbete inom EU. Bostadsministrarna träffades den 24 november 2008 i Marseille. Temat för mötet, som avslutades med ett gemensamt uttalande, var "access to housing for persons with difficulties".

UN-HABITAT

UN-HABITAT är ett FN-program som syftar till att förbättra boende och levnadsvillkor i världens städer. Till programmets viktigaste uppgifter hör att förbättra boendevillkoren för de fattiga som lever i slumområden och verka för en hållbar utveckling av städer.

Under året har Sverige deltagit vid två möten, World Urban Forum, WUF den 13–17 oktober 2008 i Nanjing, Kina, och vid Governing Council 30 mars–3 april 2009 i Nairobi, Kenya.

För mer information om regeringens deltagande i UN-HABITAT, se avsnitt 4 Samhällsplanering och bebyggelseutveckling.

3.5.3 Analys och slutsatser

Av Boverkets årliga bostadsmarknadsenkät och i länsstyrelsernas regionala analyser framkommer att det i många kommuner bedöms råda bostadsbrist. Detta drabbar särskilt ungdomar. Stora barnkullar förväntas komma ut på bostadsmarknaden de närmsta åren. Det finns därför anledning att vara bekymrad över att bostadsbyggandet sjunkit kraftigt den senaste tiden på

grund av finanskrisen och konjunkturbedgången.

För att mildra effekterna av konjunkturbedgången har regeringen genomfört ett antal åtgärder, både generella stimulans- och stabilitetsåtgärder och mer specifika åtgärder för just bygg- och bostadssektorn. Som exempel kan nämnas införandet av nya regler för kreditgarantier för ny- och ombyggnad som började gälla den 1 juli 2009. Regelförändringen innebär att kreditgarantier även kan ställas ut under pågående byggprojekt (s.k. byggkreditiv). Regeringens bedömer att detta ska underlätta finansieringen för ett antal bostadsprojekt som annars skulle riskera att senareläggas eller inte genomföras.

En annan åtgärd med anledning av den ekonomiska krisen är det under hösten 2008 införda skatteavdraget för reparations- och ombyggnadsarbeten (HUS-avdraget). Detta har både inneburit en välbehövlig stimulans för företagen inom sektorn samtidigt som det gett många familjer ekonomisk möjlighet att genomföra kvalitetshöjande åtgärder för sina bostäder.

Det går dock inte att bortse ifrån de långsiktiga, strukturella problem som karakteriserar marknaden för bostadsbyggande. Ett tydligt tecken på detta är att Sverige har de högsta byggkostnaderna i Europa. I den rapport som Statskontoret inkom med till regeringen den 31 mars 2009 framkom att konkurrensen inom byggsektorn är dålig. Av den anledningen är incitamenten för att höja effektiviteten och kvaliteten i bostadsbyggandet svaga.

Trots de allt högre byggkostnaderna bedömer Boverket att hushållens boendeutgifter minskat reallt under perioden 2005–2008. Regeringen har vidtagit flera åtgärder som har bidragit till denna positiva utveckling. Boendeutgifterna har för många hushåll minskat som en följd av att fastighetsskatten avskaffades från och med den 1 januari 2008 och i stället ersattes med en begränsad kommunal fastighetsavgift. Vidare har inkomsterna för de flesta ökat tack vare de genomförda skattesänkningarna på arbete.

Samtidigt som det i många kommuner råder brist på bostäder finns det också ett ökande antal kommuner som uppger att det finns överskott på bostäder. Detta innebär, i många fall, en tung ekonomisk belastning för kommunerna som på grund av den rådande lågkonjunkturen ändå har en ansträngd ekonomi. Regeringen bedömer att

verksamheten för omstrukturering av kommunala bostadsföretag i kommuner med svaga bostadsmarknader bidrar till att ge dessa företag långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för en kostnadseffektiv bostadsförvaltning. Den verksamhet som Sbo bedriver har enligt regeringens uppfattning bidragit till att omstrukturen har kunnat ske på ett långsiktigt och konstruktivt sätt. Regeringen bedömer att det även fortsättningsvis kommer att finnas ett omfattande behov av stöd till omstrukturingsåtgärder i kommuner med svaga bostadsmarknader.

Ett viktigt delmål för en bättre fungerande bostadsmarknad är ökad mångfald och valfrihet på bostadsmarknaden. Regeringen har genomfört ett antal åtgärder som bidrar till att dessa mål i större utsträckning uppfylls. Införandet av den nya upplåtelseformen ägarlägenhet är ett viktigt steg mot en utökad och mer flexibel hyresmarknad. Ägarlägenheten kan också höja investeringsnivån inom bostadssektorn. Inte minst kan den uppfattas som en mer attraktiv upplåtelseform än bostadsrätten för människor som tidigare inte har någon kännedom om bostadsrätten som upplåtelseform.

Vidare infördes den 1 januari 2009 ett höjt skatteavdrag och nya regler för upplåtelse av egen bostad som gör det billigare och enklare att hyra ut sin egen bostad. Regeringens bedömning är att detta kan skapa fler lediga bostäder, framför allt för ungdomar och studenter som snabbt behöver hitta ett billigt boende.

3.6 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har inte haft några invändningar mot årsredovisningen för Statens bostadskreditnämnd.

3.7 Politikens inriktning

Regeringen arbetar för att bostadsmarknadens funktionssätt ska förbättras genom att den får långsiktigt stabila villkor för ägande och byggande av bostäder i alla upplåtelseformer. Hushållens behov och önskemål ska vara styrande för hur bostadsbeståndet utvecklas. Från och med den 1 maj 2009 finns den nya

upplåtelseformen ägarlägenheter i nyproduktion vilket innebär ytterligare ett instrument och en valmöjlighet på den svenska bostadsmarknaden för byggherrar och hushåll. Jämfört med bostadsrätterna erbjuder ägarlägenheterna större möjligheter till uthyrning, vilket gör att rörligheten på bostadsmarknaden ökar.

Situationen på bostadsmarknaden är oroväckande i stora delar av landet. I storstadsområdena kännetecknas situationen av långa bostadsköer och omfattande, oreglerad andrahandsuthyrning, medan det på vissa håll i landet råder ett överskott på hyresrätter. Trots den rådande ekonomiska lågkonjunkturen har bostadspriserna inte sjunkit nämnvärt utan tidvis till och med stigit i regioner där det råder bostadsbrist. Bostadsbyggandet, som under 2006–2007 börjat stiga till rimliga nivåer, har på grund av finanskrisen och lågkonjunkturen sjunkit kraftigt under 2008 och 2009.

Betänkandet EU, allmännyttan och hyrorna (SOU 2008:38) bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Arbetet syftar till att skapa en bättre fungerande hyresmarknad genom neutrala spelregler. En särskild fråga som övervägs är de kommunala bolagens hyresnormerande roll. Bruksvärdet är en grundprincip i hyressättningen som både säkerställer att hushållens värderingar ska komma till uttryck i hyressättningen och garanterar att hyresgästerna har ett reellt besittningsskydd. Ett bättre fungerande hyressättningssystem är en viktig förutsättning för att hyresrätten ska vara en attraktiv upplåtelseform att såväl investera i och förvalta som att bo i. För att ytterligare stärka hushållens valfrihet på hyresmarknaden och hyresrätten som upplåtelseform bereds även förslag till lagändringar som underlättar för hyresgäster och hyresvärdar att göra olika slags tillval och frånval.

För att ge stöd till bostadsbyggandet har regeringen beslutat att från den 1 juli 2009 tillåta statliga kreditgarantier för byggande av bostäder också under själva byggtiden. De garantier som dessförinnan hade utfärdats av BKN, hade endast beviljats från det att bostadsfastigheten varit färdigställd. Under finanskrisen har byggherrarna fått problem att finansiera sina projekt under byggtiden, vilket varit en viktig förklaring till det sjunkande bostadsbyggandet under senare delen av 2008 och början av 2009.

Bostadsförsörjningen är ett kommunalt ansvar. Regeringen konstaterar dock att i flera av de s.k. miljonprogramsområdena har underhåll

och upprustning av olika orsaker försumrats. Detta gäller såväl kommunala fastighetsbolag som privata hyresvärdar. Samtidigt finns goda exempel på motsatsen där en långsiktig fastighetsförvaltning lett till god boendemiljö. Faktum är dock att i de s.k. miljonprogramsområdena har många boende låga inkomster och en svag förankring på arbetsmarknaden. Regeringens politik för att öka utbudet av arbetskraft och bryta utanförskapet förväntas därför ge positiva effekter även i dessa områden.

Att öka boendekvaliteten, blandningen av hushåll och mångfalden av boendeformer i miljonprogramsområden som präglas av utanförskap, är avgörande för att få till en positiv utveckling. Mot bakgrund av detta kan det finnas anledning att se över hur regeringen kan underlätta för förvärv av bostäder i ett område med brett utanförskap. Likaså finns det anledning att utreda hur staten kan underlätta vid ombildning av bostäder till bostadsrätter i områden med brett utanförskap. Statens insatser måste vara noga övervägda och väl riktade för att åstadkomma den önskade utvecklingen i utsatta områden. Enligt BKN bör inslaget av ägda bostäder i dessa områden öka för att bidra till ett minskat utanförskap. BKN har också i en rapport föreslagit ett garantiprogram för upprustningslån till flerbostadshus i utsatta områden. Förslaget har remissbehandlats.

Åtgärder i miljonprogramsområdena förutsätter dock delaktighet från de boendes sida så att åtgärderna inte enbart blir från ett utifrånperspektiv. Att ta tillvara kraften hos de boende i utsatta områden är en förutsättning för att utvecklingen ska bli positiv. Insatser i dessa områden bör således ske i samverkan med boende, fastighetsägare och berörda kommuner. Mot bakgrund av detta finns det därför anledning att ytterligare se över och analysera hur och i vilka former statens insatser kan ske för att förbättra såväl den fysiska som den boendesociala miljön.

3.8 Budgetförslag

3.8.1 1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader

Tabell 3.5 Anslagsutveckling 1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader

Tusental kronor				
2008	Utfall	16 153	Anslags-sparande	1 174
2009	Anslag	17 141	Utgifts-prognos	17 036
2010	Förslag	17 724		
2011	Beräknat	17 853 ¹		
2012	Beräknat	17 947 ¹		

¹ Motsvarar 17 724 tkr i 2010 års prisnivå.

Anslaget används för Statens bostadskreditnämnds förvaltningskostnader och för stabsuppgifter åt regeringen. Anslaget används vidare för utredningsuppdrag inom verksamhetsområdet.

Regeringens överväganden

Tabell 3.6 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 1:1 Statens bostadskreditnämnd: Förvaltningskostnader

Tusental kronor			
	2010	2011	2012
Anvisat 2009 ¹	17 141	17 141	17 141
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	583	712	806
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	17 724	17 853	17 947

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2009 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att anslaget för 2010 uppgår till 17 724 000 kronor. För 2011 beräknas anslaget till 17 853 000 kronor och för 2012 till 17 947 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

De kreditgarantier som BKN administrerar är en försäkring som långivare kan teckna för lån till ny- och ombyggnad av bostäder, vid förvärv av fastighet som ombildas till kooperativ hyresrätt

samt vid förvärv av bostad för förstagångsköpare. Garantin ger långivaren ett skydd mot kreditförluster och minskar behovet av topplån eller egen kapitalinsats för den som bygger bostäder. Med kreditgarantier avses följande kreditgarantier:

- för ny- och ombyggnad,
- för avlösen av kommunala borgensåtaganden,
- för lån till kooperativa hyresrättsföreningar,
- för vissa kommunala åtaganden för boendet, och
- för förstagångsköparens förvärv av bostad (s.k. förvärvsgarantier).

Bestämmelserna för ovan nämnda kreditgarantier regleras i förordningen (2004:105) om statlig kreditgaranti för lån för bostadsbyggande m.m., förordningen (2002:664) om statligt stöd för vissa kommunala åtaganden för boendet samt i förordningen (2008:20) om statliga kreditgarantier för förvärv av bostad. Finansieringen av dessa garantier sker utanför statsbudgeten, vilket innebär att dessa finansieras genom avgifter som ska täcka både garanti-verksamheten och förvaltningskostnaderna.

Tabell 3.7 Offentligrättslig verksamhet – Kreditgarantier

Tusental kronor				
Garanti- verksamhet	Intäkter till inkomsttitel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2008		115 292	8 815	106 477
Prognos 2009		45 000	57 500	-12 500
Budget 2010		50 000	108 000	-58 000

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2010 ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, kreditgarantier för avlösen av kommunala borgensåtaganden samt kreditgarantier för lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt intill ett belopp på högst 10 000 000 000 kronor inklusive tidigare gjorda åtaganden.

Regeringen bemyndigas att under 2010 ställa ut kreditgarantier till kreditinstitut som lånar ut pengar till enskilda för förvärv av bostad (s.k. förvärvsgarantier) intill ett belopp på högst 5 000 000 000 kronor inklusive tidigare gjorda åtaganden.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har sedan tidigare ett bemyndigande att ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, för lån till kooperativa hyresrättsföreningar som tas upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt samt för kreditgarantier för avlösen av kommunala borgensåtaganden. För dessa kreditgarantier har regeringen en gemensam bemyndiganderam på 10 000 000 000 kronor inklusive tidigare gjorda åtaganden.

Från och med 2008 har regeringen även ett bemyndigande att ställa ut kreditgarantier till kreditinstitut som lånar ut pengar till förstagångsköpare för förvärv av bostad inom en ram på 5 000 000 000 kronor inklusive tidigare gjorda åtaganden.

Regeringens bedömning är att det under 2010 behövs garantiramar av samma omfattning som under innevarande år.

3.8.2 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Tabell 3.8 Anslagsutveckling för 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Tusental kronor				
År	Slags	Belopp	Slags	Belopp
2008	Utfall	9 351	Anslags- sparande	66 899
2009	Anslag	97 500	Utgifts- prognos	29 276
2010	Förslag	97 500		
2011	Beräknat	99 500		
2012	Beräknat	99 500		

Anslaget används för stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag. Ansökningar om stöd hanteras fr.o.m. den 1 januari 2006 av BKN. Bestämmelser om stödet finns i förordningen (2002:664) om statligt stöd för vissa kommunala åtaganden för boendet.

Regeringens överväganden

Tabell 3.9 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Tusental kronor			
	2010	2011	2012
Anvisat 2009 ¹	97 500	97 500	97 500
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		2 000	2 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	97 500	99 500	99 500

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Regeringen har finansierat Boverkets informationsportal fram till och med 2010 genom en neddragning om 2 000 000 kronor från anslaget. Regeringen föreslår att anslaget för 2010 uppgår till 97 500 000 kronor. För 2011 och 2012 beräknas anslaget till 99 500 000 kronor för vardera året.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2010 för ramanslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* göra ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor efter 2010.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att det är viktigt att BKN kan bedriva sitt arbete långsiktigt och med möjlighet att ingå avtal som sträcker sig längre än innevarande budgetår. Ett bemyndigande begärs därför att under 2010 för anslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* få göra åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor efter 2010.

Tabell 3.10 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor					
	Utfall 2008	Prognos 2009	Förslag 2010	Beräknat 2011	Beräknat 2012
Ingående åtaganden	28 170	20 620	30 620		
Nya åtaganden	0	20 000	30 000		
Infriade åtaganden	-7 550	-10 000	-15 000	-25 620	-20 000
Utestående åtaganden	20 620	30 620	45 620		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	70 000	70 000	70 000	0	0

3.8.3 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

Tabell 3.11 Anslagsutveckling för 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda ordna bostad

Tusental kronor				
2008	Utfall	455	Anslags-sparande	102 545
2009	Anslag	34 073 ¹	Utgifts-prognos	9 759
2010	Förslag	50 000		
2011	Beräknat	50 000		
2012	Beräknat	50 000		

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för att finansiera stöd till kommuner som går i borgen för enskilda hushålls skyldighet att betala hyra för sin bostad (kommunala hyresgarantier). Syftet är att underlätta för enskilda att etablera sig på bostadsmarknaden. En förutsättning är att de hushåll för vilka garantierna lämnas får en bostad med hyresrätt och besittningsskydd samt att hyresgarantin omfattar minst sex månadshyror. Bidrag lämnas med 5 000 kronor per hyresgaranti till kommuner som efter behovsprövning beviljat hyresgaranti för enskilda hushåll som saknar ett självständigt boende.

Regeringens överväganden

Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

Tusental kronor			
	2010	2011	2012
Anvisat 2009 ¹	50 000	50 000	50 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	50 000	50 000	50 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Regeringen föreslår att anslaget för 2010 uppgår till 50 000 000 kronor. För 2011 respektive 2012 beräknas anslaget till 50 000 000 kronor för vardera året.

3.8.4 1:4 Räntebidrag m.m.

Tabell 3.13 Anslagsutveckling för 1:4 Räntebidrag m.m.

Tusental kronor				
2008	Utfall	818 641	Anslags-sparande	-65 279
2009	Anslag	705 521 ¹	Utgifts-prognos	684 706
2010	Förslag	453 530		
2011	Beräknat	182 067		
2012	Beräknat	22 454		

¹ Inklusive tilläggsbudget till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21).

Anslagets ändamål är att finansiera räntebidrag för ny- och ombyggnad av bostäder. Anslaget används även för bidrag till förvaltningsförluster, s.k. § 33-ersättning, till kommuner. Boverket administrerar i dag ett periodiskt stöd i form av räntebidrag enligt förordningen (1992:986) om statlig bostadsbyggnadssubvention, benämnt 1993 års system om statlig bostadsbyggnadssubvention.

Regeringens överväganden

Tabell 3.14 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 1:4 Räntebidrag m.m.

Tusental kronor			
	2010	2011	2012
Anvisat 2009 ¹	576 721	576 721	576 721
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	7 470	-55 147	-57 407
Volym	-139 490	-334 820	-379 402
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-8 829	-4 687	-117 458
Förslag/beräknat anslag	453 530	182 067	22 454

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

I och med att förordningen (1992:986) om statlig bostadsbyggnadssubvention upphörde vid utgången av 2006 har inga räntebidrag beviljats för nybyggnads- och ombyggnadsprojekt som påbörjades efter den 31 december 2006. Från och med den 1 januari 2007 påbörjades en utfasning av räntebidragen under fem år med sikte på att inga räntebidrag ska utbetalas efter 2012.

Vidare sker en minskning av anslaget med cirka 139 490 000 kronor som en följd av utfasningen, vilket redovisas som förändringar i volymer.

Anslaget ökas med cirka 7 470 000 kronor på grund av förändrat ränteläge.

Slutligen minskas anslaget med cirka 8 829 000 kronor; även detta på grund av utfasningen.

Regeringens förslag för 2010 samt de beräknade utgifterna för 2011 och 2012 baseras på ett antagande om att den 5-åriga bostadsobligationsräntan i genomsnitt blir 3,7

procent under första halvåret 2010 och 3,95 procent under det andra halvåret 2010. För 2011 förväntas räntan i genomsnitt bli 4,2 procent respektive 4,45 procent för första respektive andra halvåret. För 2012 antas räntan i genomsnitt bli 4,67 procent för första halvåret och 4,87 procent för andra halvåret.

Regeringen föreslår att anslaget för 2010 uppgår till 453 530 000 kronor. För 2011 beräknas anslaget till 182 067 000 kronor och för 2012 till 22 454 000 kronor.

4 Hållbart samhällsbyggande

4.1 Omfattning

Hållbart samhällsbyggande omfattar tre delområden: Samhällsplanering och bebyggelseutveckling, Byggnad och förvaltning samt Lantmäteriverksamhet.

Verksamheten vid Boverket, Statens geotekniska institut, Lantmäteriet och Statens va-nämnd ingår i området.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom området Hållbart samhällsbyggande

Miljoner kronor

	Utfall 2008	Budget 2009 ¹	Prognos 2009	Förslag 2010	Beräknat 2011	Beräknat 2012
<i>Hållbart samhällsbyggande</i>						
2:1 Boverket	202	207	204	199	174	175
2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	40	33	32	33	33	33
2:3 Statens geotekniska institut	30	31	30	32	32	32
2:4 Lantmäteriet	412	497	480	473	479	483
2:5 Statens va-nämnd	7	8	8	9	9	9
Summa Hållbart samhällsbyggande	691	776	754	746	727	732

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14, prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21, prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

4.3 Mål

Målet för Hållbart samhällsbyggande är att fysisk planering, byggande och lantmäteriverksamhet ska vara ändamålsenliga. Syftet är att ge alla människor en från social synpunkt god livsmiljö där en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, naturresurser och energi samt ekonomisk tillväxt och utveckling främjas. Hållbart samhällsbyggande ska bidra till en minskad påverkan på klimatet.

4.4 Resultatredovisning

Resultatredovisning beträffande miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö finns under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Resultatredovisningen sker under de tre delområdena Samhällsplanering och bebyggelseutveckling, Byggande och förvaltning samt Lantmäteriverksamhet. Vad gäller redovisningen avseende regelförenkling återfinns den under en gemensam rubrik 4.5 nedan.

4.4.1 Resultat

4.4.1.1 Samhällsplanering och bebyggelseutveckling

Målet för samhällsplanering och bebyggelseutveckling är:

- En tydlig roll för fysisk planering i arbetet för en hållbar utveckling av städer, tätorter och landsbygd.
- Ett regelverk och andra styrmedel som på bästa sätt tillgodoser kraven på effektivitet samtidigt som rättssäkerhet och medborgarligt inflytande säkerställs.
- Goda förutsättningar för byggande av bostäder och lokaler, etablering av företag och för annat samhällsbyggande samtidigt som en god livsmiljö tryggas.

Förändringar gällande plan- och bygglagstiftningen

Plan- och bygglagstiftningen spelar en viktig roll i arbetet för ett hållbart samhällsbyggande. Ett arbete pågår med att omarbete lagstiftningen.

Den nuvarande plan- och bygglagen (1987:10) trädde i kraft den 1 juli 1987. Flera lagändringar har genomförts sedan lagen trädde i kraft, bland annat har bestämmelserna om de tekniska egenskapskraven flyttats från plan- och bygglagen och ingår nu i lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m. Dessutom har kraven på miljöhänsyn ökat, bland annat till följd av olika EG-direktiv.

De utredningsarbeten som har gjorts sedan lagen trädde i kraft visar på ett starkt stöd för de grundläggande syftena i plan- och bygglagen, dvs. att det kommunala självstyret och kommunernas ansvar för planeringen bör ligga fast, att staten också fortsättningsvis bör ha en stark roll, att plansystemet i stort sett är ändamålsenligt samt att man bör värna om formerna för medborgarinflytande och om enskildas rättigheter.

De problem som har uppmärksammats i olika utredningar hänger framförallt samman med brister i tillämpningen. Samtidigt är det uppenbart att vissa förändringar i samhället och problem vid tillämpningen bör leda till lagändringar.

De senaste fyra åren har i första hand PBL-kommittén, Byggprocessutredningen och Boverket i olika utredningar och rapporter föreslagit över 250 ändringar i plan- och bygglagen. Förslagen avser såväl sakligt motiverade förändringar som sådana förändringar som syftar till att förenkla och förtydliga bestämmelserna i lagen och därigenom underlätta tillämpningen. Ett förslag har utarbetats inom Regeringskansliet och det har remissbehandlats under sommaren 2009 (M2009/2171/R). Förslaget är också en del i arbetet med regelförenklingen inom bygg- och fastighetsområdet, se nedan. Fortsatt beredning av förslaget pågår inom Regeringskansliet.

Miljöprocessutredningen

Miljöprocessutredningen har avlämnat flera betänkanden som på olika sätt berör frågor som har anknytning till planlagstiftningen. Dessa förslag bereds i särskild ordning.

Tre av utredningens betänkanden avser de organisations- och författningsförändringar som behövs för en ändrad instansordning för mål och ärenden enligt miljöbalken och plan- och bygglagen. Det första betänkandet En ny instansordning för mål enligt plan- och bygglagen (SOU 2007:111) redovisar bland annat förslag till organisations- och författningsförslag som innebär att länsstyrelsens beslut enligt plan- och

bygglagen, med undantag för sådana som gäller statlig kontroll enligt 12 kap. plan- och bygglagen, ska överklagas till miljödomstol.

I utredningens andra delbetänkande Miljödomstolarna, domkretsar, lokalisering, handläggningsregler (SOU 2008:31) föreslår utredningen att miljödomstolarnas domkretsindelning ändras så att de överensstämmer med indelningen av landet i vattendistrikt.

I huvudbetänkandet Miljöprocessen (SOU 2009:10) redovisas förslag som bland annat innebär att prövning i första instans av s.k. A- och B-verksamheter (tillstånd för miljöfarlig verksamhet) och vattenverksamheter enligt utredningens huvudförslag ska ske vid fem koncessionsnämnder och att de 25 fastighetsdomstolarna ska gå upp i de fem miljödomstolarna. De tre betänkandena har remissbehandlats. Förslagen bereds nu inom Regeringskansliet.

Utredningens slutbetänkande Områden av riksintresse och Miljökonsekvensbeskrivningar (SOU 2009:45) överlämnades i maj 2009. I betänkandet föreslås bland annat förtydliganden av hushållningsbestämmelserna i 3 kap. miljöbalken samt att terminologin i plan- och bygglagen ändras så att de på ett bättre sätt överensstämmer med miljöbalkens. Vidare föreslås att vissa förekomster av grundvatten som har stor betydelse för dricksvattenförsörjningen ska kunna vara områden av riksintresse.

Nämnas bör vidare att Miljöprocessutredningen tidigare avlämnat ett delbetänkande Prövning av vindkraft (SOU 2008:86). Betänkandet har remissbehandlats och regeringen har lämnat en proposition (prop. 2008/09:146) som antagits av riksdagen (bet. 2008/09:MJU27, rskr. 2008/09:258) – se nedan.

Nya strandskyddsbestämmelser

Frågan om en utveckling av ett ändamålsenligt strandskydd har beretts under lång tid inom Regeringskansliet. Arbetet har resulterat i en proposition – Strandskyddet och utvecklingen av landsbygden (prop. 2008/09:119) som riksdagen har antagit (bet. 2008/09:MJU13, rskr. 2008/09:227).

Kommunerna får huvudansvaret för att pröva frågor om upphävande av och dispens från strandskyddet samtidigt som länsstyrelsernas roll stärks bland annat genom att de kommunala

besluten ska bli föremål för länsstyrelsernas överprövning. De nya bestämmelserna innebär även en ökad samordning av miljöbalken och plan- och bygglagen.

Bestämmelserna i miljöbalken förtydligas i flera avseenden i syfte att uppnå en mera enhetlig rättstillämpning. Det gäller bland annat strandskyddets syften och förutsättningarna för att upphäva eller ge dispens från strandskyddet. Vidare införs ett krav på att en fri passage för allmänheten bibehållas utmed strandlinjen när beslut fattas om undantag från strandskyddet.

Ett ändamålsenligt strandskydd ska beakta behovet av utveckling i hela Sverige, särskilt i många landsbygder, samtidigt som ett långsiktigt skydd av strändernas natur- och friluftsvärden inte äventyras. Bestämmelser införs som innebär att kommunerna får ansvaret för att i sina översiktsplaner redovisa områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, där vissa lättnader i strandskyddet avses gälla. Redovisningen ska vara vägledande vid prövning av frågor om undantag från strandskyddet. Kommunerna ska vidare genom en bestämmelse i en detaljplan kunna upphäva strandskyddet inom ett detaljplaneområde eller inom en del av planområdet.

Huvuddelen av de förslag som redovisats i propositionen genomfördes den 1 juli 2009. Bestämmelserna om områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen träder dock i kraft först den 1 februari 2010.

Boverket har fått i uppdrag att tillsammans med Naturvårdsverket utarbeta vägledningsmaterial för länsstyrelsernas och kommunernas hantering av de nya bestämmelserna om strandskydd – se även utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid samt utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Expropriationslagens ersättningsbestämmelser

Expropriationslagens ersättningsbestämmelser är av betydelse för markåtkomsten i samband med samhällsbyggandet. I november 2008 överlämnade Utredningen om expropriationsersättning sitt slutbetänkande Nya ersättningsbestämmelser i expropriationslagen, m.m., SOU 2008:99, till regeringen. I betänkandet föreslås vissa förändringar av ersättningsbestämmelserna i expropriationslagen (1972:719), exempelvis att regler om individuellt värde och vinstdelning införs samt att presum-

tionsregeln (4 kap 3 §) upphävs. Tillämpningen av expropriationslagens ersättningsbestämmelser sker även genom annan lagstiftning, t.ex. plan- och bygglagen (1987:10), ledningsrättslagen (1973:1144) och fastighetsbildningslagen (1970:988). Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Kompetensutveckling för bättre tillämpning av plan- och bygglagen

Kompetensen angående hur plan- och bygglagstiftningen ska tillämpas behöver höjas. Det anser regeringen som i regleringsbrevet för 2008 gav Boverket i uppdrag att tillsammans med länsstyrelserna under tre år arbeta med kompetensutveckling. Kompetenssatsningen genomförs med olika typer av seminarier och webbutbildningar. Målgruppen för åtgärderna är i första hand länsstyrelserna, men även andra statliga myndigheter och kommuner kommer att beröras. Målen för kompetenssatsningen är:

- Ökad insikt om ansvarsfördelningen för effektivare tillämpning av plan- och bygglagstiftningen.
- Lämpliga och effektiva arbetssätt inom länsstyrelserna och kommunerna.
- Förbättrad samverkan mellan statliga myndigheter.
- Beredskap för kommande lagändringar.
- Effektiva former för kompetensinsatser inom staten och mellan stat och kommun.
- Effektiva former för uppföljning, uppsikt och tillsyn.

Ett utbildningsmaterial – kompendiet PBL i sina sammanhang – har tagits fram för den första etappen av projektet. Uppgiften är att öka kunskapen om plan- och bygglagstiftningen som verktyg, vilka samband som finns med annan lagstiftning och vilka roller olika aktörer har i planerings- och byggprocesserna. På varje länsstyrelse genomförs bland annat seminarier där man diskuterar arbetssätt och metoder utifrån olika fallbeskrivningar.

Under 2009 inriktas aktiviteterna på sambanden mellan den nationella nivån och länsstyrelserna. Frågan gäller hur olika nationella mål och strategier förs vidare till länsstyrelserna

Boverket och länsstyrelserna planerar insatser som främjar hur statens intentioner förs vidare till den kommunala nivån. Målgruppen kommer också att utvidgas, främst mot den kommunala nivån. Sveriges Kommuner och Landsting är en viktig samarbetspartner vid genomförandet av kompetensutvecklingsinsatserna. För att förstärka Boverkets och länsstyrelsernas arbete när det gäller tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen fick Boverket och länsstyrelserna en resursförstärkning från och med 2009.

Samhällsbyggande med anknytning till trafikfrågor

Samordnad planeringsprocess

I regeringens proposition Framtidens resor och transporter – infrastruktur för hållbar tillväxt (prop. 2008/09:35) framhöll regeringen att det är viktigt med en effektiv samordning mellan planeringen av markanvändning och transportinfrastruktur och att det finns behov av en effektivisering av den fysiska planeringsprocessen som regleras i lagen om byggande av järnväg, väglagen, plan- och bygglagen samt i miljöbalken. Regeringen aviserade härvid en översyn av den fysiska planeringsprocessen för transportinfrastrukturinvesteringar.

Regeringen beslutade i mars 2009 tillkalla en parlamentariskt kommitté som bland annat ska analysera planeringsprocessen för byggande av transportinfrastruktur och föreslå sådana ändringar i väglagen och lagen om byggande av järnväg som innebär att processen effektiviseras. Ur ett transportinfrastrukturperspektiv ska utredningsarbetet även omfatta miljökonsekvensbeskrivning och tillåtlighetsprövning enligt miljöbalken samt frågor om samordning med övrig fysisk planering enligt plan- och bygglagen. Kommittén ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 augusti 2010.

Cykelparkering

I ovan angiven proposition konstaterar regeringen vidare att andelen gång- och cykeltrafik av de korta resorna bör öka och att kombinerade resor med gång/cykel och kollektivtrafik bör underlättas. Ett hinder för en sådan utveckling anges vara att det saknas tydliga anvisningar om hur cykelparkering ska hanteras i den fysiska planeringen. Regeringen har i juni 2009 givit Boverket i uppdrag att utarbeta en klarläggande

vägledning för hur frågor om cykelparkering vid järnvägsstationer och resecentra kan hanteras. Uppdraget ska redovisas senast den 30 december 2009.

Trafikbuller

Infrastrukturpropositionen behandlar även frågor om buller. Regeringen anger här att de riktvärden för trafikbuller som lades fast 1997 ska tolkas som just riktvärden och inte som några bindande krav. Regeringen framhåller att det från klimatsynpunkt är angeläget att möjligheterna att komplettera befintliga tätorter med ny bostadsbebyggelse genom exempelvis förtätning tas till vara, men att det ska ske på ett sätt som är acceptabelt ur hälsosynpunkt vad gäller t.ex. buller och luftföroreningar. Det bästa och effektivaste sättet att reducera buller är att genomföra satsningar vid källan. En övervägande del av vägtrafikbullerexponeringen härrör från det kommunala vägnätet. Ett instrument för att komma till rätta med denna bullerexponering är statlig medfinansiering för bulleråtgärder som kommunerna vidtar.

Boverket gav i februari 2008 ut en rapport Buller i planeringen – Planera för bostäder i områden utsatta för buller från väg- och järnvägstrafik. Rapporten innehåller allmänna råd, en handbok och en exempelsamling.

Det har vidare framkommit att det finns behov av en vägledning för bland annat länsstyrelser och kommuner hur riktvärdena för flygbuller bör tillämpas vid planering för och byggande av bostäder. Regeringen har därför givit Boverket i uppdrag att utarbeta ett fördjupat underlag för tillämpningen av flygbullerriktvärdena. Uppdraget, som ska fullgöras efter samråd med berörda myndigheter, ska redovisas senast den 30 september 2009.

EG-direktivet om omgivningsbuller som införlivats i svensk lagstiftning genom förordningen (2004:675) om omgivningsbuller syftar bland annat till att samordna arbetet med buller genom gemensamma bullermått, kartläggnings- och bedömningsmetoder samt åtgärdsprogram. Under 2008 har kommuner med mer än 250 000 invånare utarbetat åtgärdsprogram inom sina respektive områden.

Riksrevisionen har företagit en effektivitetsrevision avseende statens insatser för bedömningar av buller vid planläggning och byggande av bostäder – se nedan.

Miljö kvalitetsnormer för luftkvalitet och fysisk planering

Både Miljöbalkskommittén och PBL-kommittén har i sina slutbetänkanden (SOU 2005:59 respektive SOU 2005:77) angivit att det finns stora oklarheter när det gäller tillämpningen av miljö kvalitetsnormerna i plan- och bygglagen. Utredningen om åtgärdsprogram redovisar i sitt betänkande (SOU 2005:113) förslag till inrättande av en ny form av åtgärdsprogram knutna till miljö kvalitetsnormerna.

Miljöbalkskommitténs och Åtgärdsprogramsutredningens förslag har remissbehandlats och bereds vidare inom Regeringskansliet. Regeringen har i propositionen Ny instansordning för PBL-ärenden (prop. 2006/07:98) aviserat sin ståndpunkt att skyndsamt låta utreda behovet av en ändrad reglering av miljö kvalitetsnormerna enligt plan- och bygglagen. Frågan utreds inom Regeringskansliet.

Tillfälliga åtgärder i en nationalstadspark

Inom en nationalstadspark får enligt 4 kap. 7 § miljöbalken ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap och naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas. Bestämmelsen gäller både åtgärder som innebär tillfälligt intrång eller skada och intrång eller skada som är av bestående karaktär.

Vägverket har inför byggandet av Norra länken invid Bellevueparken i Stockholms kommun anmält att bestämmelsen behövde ändras för att det skulle vara möjligt att anlägga en jordtunnel i ett öppet schakt från markytan. Regeringen har i propositionen Tillfälliga åtgärder i en nationalstadspark (prop. 2008/09:110) lämnat förslag till en bestämmelse i 4 kap. 7 § som gör det möjligt att vidta sådana åtgärder som innebär ett tillfälligt intrång eller en tillfällig skada i en nationalstadspark. Det ska därvid vara fråga om åtgärder som leder till en höjning av en parks natur- och kulturvärden som tillgodoser ett annat angeläget allmänt intresse. En förutsättning är också att parken återställs så att det inte kvarstår mer än en obetydlig skada eller ett obetydligt intrång. Den nya bestämmelsen trädde efter riksdagens ställningstagande

(bet. 2008/09:CU18, rskr. 2008/09:210) i kraft den 1 maj 2009.

Förköpslagen

Med anledning av ett regeringsuppdrag avlämnade Boverket i juni 2008 en rapport Utvärdering av förköpslagen (1967:868). I rapporten redovisar verket flera alternativa handlingslinjer samt bedömda för- och nackdelar med respektive alternativ. Boverkets rapport har sänts ut på remiss till ett 70-tal instanser. Härvid har bland annat remissinstanserna ombetts besvara frågan om de anser att förköpslagen bör upphävas helt eller om lagen bör bibehållas i sin nuvarande utformning. Boverkets rapport och remissinstansernas synpunkter bereds för närvarande vidare inom Regeringskansliet.

Utvecklingen i landet inom plan- och byggnadsväsendet

Som ett led i strävandena att förbättra Boverkets och länsstyrelsernas arbete med en statlig överblick över tillämpningen inom plan- och byggnadsväsendet har Boverket i samverkan med länsstyrelserna och efter samråd med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i december 2008 redovisat regeringsuppdraget Förbättrad statlig överblick över tillämpningen av PBL. I ett utvecklingsarbete har Boverket under 2009 också redovisat rapporten Uppsikt enligt plan- och bygglagen. Rapporten är ett steg i Boverkets arbete med att årligen redovisa aktuella tendenser inom plan- och byggområdet. Rapporten bygger på information lämnad i Boverkets plan- och byggenkät, återsrapporteringskrav enligt regleringsbrev samt Boverkets och länsstyrelsernas gemensamma uppdrag att efter samråd med SKL kartlägga kommunernas organisation och resurser inom plan- och byggområdet.

Rapporterna visar att kommunerna i sitt arbete med planering i mycket stor utsträckning är beroende av konsulter, att ålderstrukturen bland de kommunalt anställda är ojämn och medelåldern är hög samt att både länsstyrelserna och kommunerna står inför en tydlig generationsväxling. Rapporterna visar också att rutiner och arbetsmetoder för länsstyrelsernas tillsyn behöver utvecklas. Vidare påtalas att det regio-

nala perspektivet fortfarande är outvecklat i många kommunala översiktsplaner. Däremot har många kommuner ett mellankommunalt samarbete kring vissa planeringsfrågor, t.ex. om vindkraft och infrastruktur.

Boverkets och länsstyrelsernas gemensamma arbete med att stärka Boverkets uppsiktsverksamhet och förbättra länsstyrelsernas tillsyn sker i det gemensamma uppdraget om kompetenssatsningen gällande plan- och bygglagen, se ovan. Arbetet kompletteras också genom samordningen mellan regleringsbrev för Boverket och länsstyrelserna. Därutöver samverkar myndigheterna bland annat inom ramen för den så kallade BULT-gruppen (Boverkets Uppsikt, Länsstyrelsernas Tillsyn).

Omfattningen av kommunernas översiktsplanering

Enligt plan- och bygglagen ska varje kommun ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen. Av Boverkets årsredovisning framgår emellertid att ett stort antal av landets kommuner inte har antagit någon ny översiktsplan i stället för den som utarbetades omedelbart efter plan- och bygglagens i kraftträdande 1987. Mer än var tredje kommun har alltså en översiktsplan som är mer än 20 år gammal.

Kraven på en obligatorisk översiktsplanering motiverades bland annat av att statens inflytande över planeringen minskade när plan- och bygglagen trädde i kraft och att det då behövdes en planform inom vars ramar de samlade statliga intressena inom markanvändning och bebyggelseutveckling kunde redovisas och komma till beaktande. Ett annat motiv var att kommunerna behövde en planform som ger framförhållning och handlingsberedskap för efterföljande detaljplanläggning och beslut om bygglov. Översiktsplanens avvägningar mellan olika allmänna intressen ska vara vägledande för såväl kommunens som andra myndigheters beslut i markanvändningsfrågor. Dess roll och betydelse är givetvis beroende av att planen är aktuell. Plan- och bygglagen innehåller härvid krav på att kommunfullmäktige minst en gång under mandatperioden ska ta ställning till dess aktualitet. Antalet antagna och ändrade översiktsplaner under de senaste fem åren redovisas i tabell 4.2.

Tabell 4.2 Antalet antagna och ändrade översiktsplaner 2004–2008

Årtal	Antal antagna översiktsplaner	Antal antagna ändringar av översiktsplaner
2004	6	25
2005	10	11
2006	25	21
2007	12	20
2008	6	26

Av Boverkets årsredovisning framgår att ett stort antal kommuner inte har uppfyllt plan- och bygglagens krav på att minst en gång under varje mandatperiod ta ställning till översiktsplanens aktualitet. Boverket konstaterar dock att många kommuner arbetar med fördjupningar och med tematiska tillägg till sina översiktsplaner. Antalet sådana antagna ändringar uppgår till i storleksordningen 20 per år. Till följd av att statliga medel har ställts till kommunernas förfogande till översiktlig planering för vindkraftsutbyggnad men även att översiktsplanen fortsättningsvis ska vara ett instrument för redovisning av lämpliga områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen kan översiktsplaneinstitutet framgent förväntas komma att användas mera frekvent.

Detaljplaneläggningens omfattning m.m.

Antalet lagakraftvunna detaljplaner i Sveriges kommuner ökade under inledningen av 2000-talet för att nå sin högsta nivå 2006. Därefter har en viss minskning skett. Antalet detaljplaner uppgår till i storleksordningen 2 000 per år. Användandet av planinstitutet områdesbestämmelser förefaller vara ytterst begränsat – i storleksordningen 25 per år.

I tabell 4.3 nedan redovisas det antal detaljplaner och områdesbestämmelser som vunnit laga kraft och finns registrerade under de senaste fem åren.

Tabell 4.3 Antal lagakraftvunna detaljplaner och områdesbestämmelser 2004–2008

Årtal	Antal detaljplaner	Antal områdesbestämmelser
2004	1 980	46
2005	2 133	23
2006	2 188	23
2007	2 048	28
2008	1 963	14

Lantmäterimyndigheterna har ansvar för att uppgifter om planer registreras i fastighetsregistret. Det finns en betydande eftersläpning när det gäller registreringen. Lantmäteriet har på regeringens uppdrag redovisat hur verket avser att komma till rätta med denna eftersläpning.

Länsstyrelsernas handläggningstider för överklagade detaljplaner m.m.

Den genomsnittliga handläggningstiden för de till länsstyrelserna överklagade detaljplanerna och områdesbestämmelserna ligger på knappa tre månader. Det innebär att den genomsnittliga tidsåtgången minskat med tio dagar sedan föregående år och nu ligger på samma nivå som 2006. En förklaring till minskningen kan vara att antalet beslutade ärenden minskade med cirka 15 procent i förhållande till 2007. Samtidigt kan konstateras att det är en stor variation i de olika länsstyrelsernas handläggningstider.

Länsstyrelsens ingripande mot kommunala detaljplaner

Den statliga kontrollen över kommunal planläggning sker bland annat med stöd av bestämmelserna i 12 kap. plan- och bygglagen. Där anges att länsstyrelsen ska upphäva kommunens beslut att anta en detaljplan om ett riksintresse inte tillgodoses, om planens reglering av frågor som angår flera kommuner inte samordnats på ett lämpligt sätt, om en miljö kvalitetsnorm inte följs eller om bebyggelse blir olämplig med hänsyn till vissa hälso- och säkerhetsaspekter m.m. Av länsstyrelsernas årsredovisningar kan utläsas att länsstyrelserna vid åtta tillfällen under 2008 ingrep mot och upphävde kommunala detaljplaner. Motsvarande antal under 2006 och 2007 var fem respektive 24.

Till följd av ändringarna i plan- och bygglagen och miljöbalken med anledning regeringens proposition Strandskyddet och utvecklingen av landsbygden (prop. 2008/09:119) som trädde i kraft den 1 juli 2009 kan kommunen numera under vissa förutsättningar upphäva strandskyddet genom en bestämmelser i en detaljplan. Staten har med anledning härav givits en ny ingripandegrund – länsstyrelsen ska upphäva kommunens beslut att anta en detaljplan om strandskyddet upphävs i strid mot bestämmelserna i miljöbalken.

Till regeringen överklagade detaljplaner m.m. samt handläggningstider

Kommunernas beslut enligt plan- och bygglagen om att anta detaljplaner, områdesbestämmelser och fastighetsplaner kan överklagas till länsstyrelsen vars beslut överklagas till regeringen.

Trenden under 2000-talet med en successiv ökning av antalet till regeringen överklagade detaljplaner bröts 2007. Denna utveckling överensstämmer med utvecklingen av antalet laga-kraftvunna detaljplaner, se ovan. Ställt i relation till dessa kan konstateras att i storleksordningen 10–15 procent av de antagna detaljplanerna har prövats av regeringen under de gångna åren. För områdesbestämmelserna är den andelen betydligt högre.

Antalet detaljplaner och områdesbestämmelser som överklagats till regeringen under de senaste fem åren redovisas i tabell 4.4.

Tabell 4.4 Överklagade detaljplaner och områdesbestämmelser 2004–2008

Årtal	Antal överklagade detaljplaner	Antal överklagade områdesbestämmelser
2004	238	7
2005	299	3
2006	302	8
2007	249	6
2008	251	3

Handläggningstiderna hos regeringen låg under 2000-talets inledande år på en relativt stabil nivå – drygt 50 procent av ärendena avgjordes inom sex månader. Denna andel sjönk markant under 2007 för att därefter återigen öka något under 2008. Handläggningstiderna för de till regeringen överklagade detaljplanerna redovisas i tabell 4.5.

Tabell 4.5 Handläggningstiden för till regeringen överklagade detaljplaner 2004–2008

Inkommande år	Andel avgjorda inom sex månader
2004	41%
2005	51%
2006	61%
2007	27%
2008	29%

Av de under 2008 till regeringen överklagade detaljplanerna utgjordes 95 av planer med mer än

tio bostadslägenheter. Motsvarande antal 2005, 2006 och 2007 uppgick till 130, 140 respektive 96. För bostadsplanerna är handläggningstiderna i regel betydligt kortare än för övriga plan-ärenden.

Regeringens beslut i detaljplaneärenden kan bli föremål för rättsprövning enligt lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut. Antalet regeringsbeslut som gått till rättsprövning har under de senaste åren legat på en tämligen konstant nivå om 30 ärenden per år. Under 2008 uppgick antalet sådana ärenden till 38.

Som nämnts ovan har Miljöprocessutredningen lämnat tre betänkanden som på olika sätt berör frågan om en förändrad instansordning för ärenden enligt plan- och bygglagen. Utredningen har bland annat föreslagit att länsstyrelsens beslut i detaljplaneärenden ska överklagas till miljödomstol i stället för till regeringen. Utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet..

Samhällsbyggande i Malmfälten

Boverket har lämnat två delredovisningar med anledning av det regeringsuppdrag som bland annat innebär att verket ska följa tillämpningen av markanvändnings- och bygglagstiftningen i Gällivare kommun och Kiruna kommun samt stödja länsstyrelsen i arbetet med att ta till vara och samordna statens intressen. I dessa redogör Boverket för de åtgärder som genomförts inom ramen för uppdraget samt redovisar planeringsläget avseende transportinfrastruktur och för planeringen respektive kommun. Boverket lyfter härvid särskilt fram behovet av samhällsplanerarkompetens och av tillräckliga resurser för de utmaningar som utvecklingen i Malmfälten står inför. Vidare framhåller verket vikten av att kulturmiljöaspekter beaktas i samband med den fysiska planeringen och vid ansökningar om tillstånd för miljöfarlig verksamhet. Boverkets uppdrag ska slutredovisas senast den 31 december 2009.

Efter ansökan av Banverket har regeringen i november 2008 beslutat att vid prövning enligt 17 kap. miljöbalken tillåta att ny järnväg, inklusive triangelspår norr om Luossajärvi, byggs förbi Kiruna tätort. Tillståndet är förknippat med villkor som bland annat innebär att den närmare lokaliseringen och utformningen ska

ske så att påverkan på rennäringens bedrivande så långt möjligt begränsas.

Stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv

Regeringen har gett Boverket i uppdrag att i samverkan med länsstyrelserna stödja ett utvecklingsarbete för att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv. Uppdraget ingår i regeringens handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Det löper till den 31 december 2010.

Uppdraget innebär att Boverket ska inventera och sammanställa befintlig kunskap om hur tryggheten i stads- och tätortsmiljöer kan stärkas. I samverkan med länsstyrelserna ska Boverket utveckla praktiska metoder baserade på erfarenheter från kommuner och projekt och genom regionala seminarier sprida denna kunskap och dessa metoder till kommuner, förvaltare och andra nyckelaktörer. Under våren 2009 arrangerades tio seminarier under rubriken ”Alla har rätt att känna sig trygga” och totalt sjuhundra personer har deltagit i kunskapsseminarierna.

Under hösten 2010 planerar Boverket att genomföra en ny seminarieserie med fokus på de projekt och åtgärder som genomförts.

Uppdraget omfattar även ekonomiskt stöd för kommunala insatser och andra projekt för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i det operativa arbetet för att stärka tryggheten i städer och tätorter. Aktuell för stödet är trygghetsprojekt som ökar kunskapen om jämställdhet i den praktiska samhällsplaneringen. Medel till sådana projekt kan sökas av kommuner, landsting, huvudmän för kollektivtrafik, fastighetsbolag samt föreningar (ideella och samfällighetsföreningar) för planerings- och/eller genomförandeinsatser för att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv. Stöd utgår till strategiska och metodutvecklande åtgärder samt fysiska åtgärder. I en första ansökningsomgång har 16,5 miljoner fördelats till 70 projekt runt om i landet.

Ett 10-tal av de projekt som beviljats medel av Boverket betraktas som principiellt viktiga. Exempelvis projekt för att skapa pilotfall för hur man kan arbeta med att stärka tryggheten ur ett

jämställdhetsperspektiv i tunnelmiljöer, utformning av öppna platser genom belysning och översyn av vegetation, koncept för trygghetsvandringar samt trygga och jämställda transporter. De principiellt viktiga projekten ska ge ett bra underlag till nya arbetssätt och metoder som kan stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv och även leda konkreta förbättringar av stadsmiljöerna så att både kvinnor och män känner sig trygga.

Den andra ansökningsomgången pågår till den 31 oktober 2009 varefter återstående medel ska fördelas.

Samhällsplanering och klimatet

Hållbart samhällsbyggande innebär bland annat att klimatpåverkan från exempelvis transporter och energianvändning ska minska. Ett ökat klimatfokus innebär också en inriktning på bättre planeringsunderlag. Klimatanpassning måste ses i ett helhetsperspektiv som inbegriper alla skeden i processen från planering och byggande till förvaltningen av anläggningar och byggnader.

Det förändrade klimatet och dess följder påverkar planering och byggande. Boverket har haft i uppdrag att efter samråd med andra myndigheter utveckla metoder för, och exempel på, hur planering och byggande kan anpassas till klimatförändringarnas effekter. Boverket redovisar i rapporten Bygg för morgondagens klimatanpassning av planering och byggande bland annat en analys av hur plan- och bygglagstiftningen kan användas för att anpassa planering och byggande till kommande klimatförändringar. Boverket konstaterar att plan- och bygglagen är ett effektivt redskap när ny bebyggelse ska uppföras och klimatanpassas. Plan- och bygglagen är däremot inte utformad för att lösa problemet med att skydda befintlig bebyggelse från klimatförändringar. Boverket konstaterar att ett bättre kunskapsunderlag behöver tillhandahållas av bland annat olika myndigheter men kommuner och myndigheter behöver också bli bättre på att utnyttja den information som finns.

Boverket har i regleringsbrevet för 2009 fått i uppdrag att sammanställa erfarenheter och redovisa hur översiktsplaner och detaljplaner kan fungera som styrmedel för att minska utsläppen

av växthusgaser. Detta uppdrag ska redovisas senast den 31 december 2009.

Regeringen har i propositionen En sammanhållen klimat- och energipolitik, Klimat (prop. 2008/09:162) bland annat lyft fram länsstyrelsernas ansvar för att på regional nivå driva på det statliga klimat- och energiarbetet och att planera för och genomföra insatser och åtgärder i samverkan med berörda aktörer. Av propositionen framgår vidare att länsstyrelserna fortsatt bör ha en viktig roll när det gäller samordning av mellankommunal samhällsplanering för minskad klimatpåverkan och klimatanpassning. För att samordna arbetet på regional nivå har länsstyrelserna anvisats 25 miljoner kronor per år för perioden 2009–2011.

Propositionen lyfter vidare fram kommunernas möjligheter att påverka samhällsplaneringen genom att de har ansvaret för planeringen av mark- och vattenanvändningen på lokal nivå. I vissa kommuner har det nationella klimatarbetet gjort tydligt avtryck i den fysiska planeringen – i översiktsplaner och detaljplaner. Regeringen anger i propositionen därutöver bedömningen att det kan finnas skäl att överväga dels vissa förtydliganden, dels vissa utökade regleringsmöjligheter i plan- och bygglagen.

Planering för vindkraftsproduktion

För att underlätta en utbyggnad av vindkraft har riksdagen 2006 beslutat inrätta ett särskilt stöd för att påskynda och utveckla planeringsarbetet för vindkraft. Stödet uppgick till 30 miljoner kronor per år 2007 och 2008 och förlängdes genom riksdagens beslut (BP09) till att omfatta även 2009 och 2010 med 30 miljoner kronor per år. Boverket administrerar stödet och har t.o.m. maj 2009 fått in 170 ansökningar och 57 miljoner kronor i stöd har beviljats. Den geografiska spridningen över landet är god och eftersom en ansökan kan innefatta fler än en kommun innebär detta att det nu är över 180 kommuner, länsstyrelser samt regionala och kommunala självstyrelseorgan som arbetar med planeringsarbete för vindkraft med hjälp av det statliga stödet. Exempel på planeringsinsatser kan vara tematiskt tillägg till översiktsplanen, fördjupning av översiktsplanen och planeringsunderlag. Även kostnaden för att ta fram en ny översiktsplan är stödberättigat. Stödet går i sådana fall till den del av arbetet som föranleds av planering för vind-

kraft. Åtta länsstyrelser har sökt stöd, främst för att ta fram planeringsunderlag i form av exempelvis landskapsanalyser och fördjupad vindkartering.

För att ytterligare underlätta vindkraftsutbyggnaden har regeringen i en proposition (prop. 2008/09:146) till riksdagen lämnat förslag om regelförenklingar. Vindkraftsanläggningar som har fått tillstånd enligt miljöbalken ska inte längre behöva bygglov och kravet på detaljplan ska endast gälla för områden där det råder stor efterfrågan på mark för byggnader eller anläggningar. För att bevara kommunernas inflytande över markanvändningen införs krav på kommunens medgivande för att tillstånd enligt miljöbalken ska lämnas. Riksdagen beslutade i maj 2009 att anta regeringens förslag (bet. 2008/09: MJU27, rskr. 2008/09:258). Lagändringarna har trätt i kraft den 1 augusti 2009.

Se vidare under utgiftsområde 21 Energi för ytterligare redovisningar av regeringens satsningar på vindkraft.

Geotekniska frågor

Statens geotekniska instituts (SGI) övergripande mål är att utgöra ett kompetenscentrum för geotekniska och miljögeotekniska frågor. SGI:s verksamhet omfattar forskning och teknikutveckling samt förmedling av geoteknisk och miljögeoteknisk kunskap så att den kommer till praktisk nytta. SGI:s arbete har bidragit till att minska riskerna för ras, skred och stranderosion bland annat genom:

- Remissvar avseende stabiliseringsfrågor.
- Stöd i säkerhetsfrågor i planeringen.
- Stöd avseende ansökningar om statsbidrag till förebyggande åtgärder mot naturolyckor.
- Stöd till kommuner och räddningstjänst vid inträffade ras och skred.
- Kartläggning av omfattningen av stranderosion.

Myndigheten har också bedrivit FoU-verksamhet (70 projekt) varav de flesta projekten varit kopplade till pågående miljö-, bygg- eller anläggningsverksamhet. Ett flertal projekt har varit kopplade till frågan om klimatförändringarnas påverkan på mark och vatten. SGI har även bedrivit rådgivningsverksamhet i form av

utredningar, granskning av projekteringar, kontroll av entreprenadarbeten samt klarläggande av omgivningspåverkan till kommuner, myndigheter och privata aktörer. Verksamheterna har bidragit till att effektivisera plan- och byggprocessen.

Planering av havsområden

I propositionen En sammanhållen svensk havspolitik (2008/09:170) aviserar regeringen för riksdagen sin avsikt att utveckla den fysiska planeringen av havet. I första hand bör en statlig sammanhållen planering av Sveriges ekonomiska zon införas men andra havsområden kan också komma att omfattas av nya planeringsföresättningar. Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

EU:s samarbete kring territoriell utveckling

Planeringssamarbete inom Östersjöområdet har under året ökat. Ett arbete med ett långsiktigt planeringsperspektiv för regionen har pågått inom organisationen VASAB (Visions and Strategies Around the Baltic). Boverket har på uppdrag av Regeringskansliet medverkat i arbetet samt sammanställt underlag. Planeringsdokumentet beräknas antas under det planerade ministermötet, en konferens för de ministrar som ansvarar för "spatial planning and development" gällande de 11 länder i "Baltic Sea Region" som ska hållas i Vilnius i oktober 2009.

Hållbar stadsutveckling

Den stora betydelse som utvecklingen i städer har för bland annat ekonomisk utveckling och konkurrenskraft, fattigdomsbekämpning, social sammanhållning och miljö uppmärksammas allt mer i samarbete inom EU och andra internationella sammanhang. Inte minst stadsutvecklingens koppling till klimatfrågan står i ökande grad i fokus.

Det informella samarbetet kring hållbar stadsutveckling inom EU sker framför allt genom kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Under året har initiativ tagits för att utveckla samarbetet. Under det franska EU-ordförandeskapet inleddes en process för att stärka förutsättningarna för

medlemsstaternas genomförande av Leipzig-stadgan för hållbara europeiska städer. Vid ett informellt ministermötet i november 2008 i Marseille godkändes ett förslag att under fransk ledning ta fram ett så kallat "reference framework", en gemensam samling indikatorer, goda exempel, arbetsmodeller m.m. som på frivillig basis ska underlätta europeiska städernas arbete med hållbar stadsutveckling. Sverige deltar i arbetet tillsammans med flertalet andra medlemsstater. Inom det urbana utvecklingsarbetet har regeringen och 21 kommuner tecknat lokala utvecklingsavtal för 2008–2010. Syftet är att åstadkomma en effektiv användning av ordinarie resurser, för att minska utanförskapet i stadsdelar med ett utbrett utanförskap. Se även utgiftsområde 13 Integration.

Regeringens satsning på hållbara städer inleddes under 2008 genom tillsättandet av Delegationen för hållbara städer. Delegationen har till uppgift att till och med 2010 verka för en hållbar utveckling av städer, tätorter och bostadsområden. Delegationen har ett brett uppdrag och ska genomföra olika åtgärder som sätter fokus på och långsiktigt bidrar till förbättrade förutsättningar för utveckling av hållbara städer. Inom uppdraget ingår att delegationen ger ekonomiskt stöd till projekt som syftar till att främja en hållbar stadsutveckling som väsentligt kan minska utsläppen av växthusgaser. Se även utgiftsområde 20 Allmän miljö och naturvård.

UN-HABITAT

FN-organet UN-HABITAT arrangerade 2008 för fjärde gången konferensen World Urban Forum, denna gång tillsammans med Kina i staden Nanjing på temat "Harmonious Urbanisation: The Challenge of Balanced Territorial Development". Forumet blev det största hittills med cirka 13 000 deltagare. Regeringskansliet, flera myndigheter, högskolor och andra organisationer deltog aktivt i forumet, och sammanlagt närvarade cirka 200 svenskar. Ett stort antal seminarier genomfördes och Sverige deltog även med en utställning och mötesplats som tilldrog sig stor uppmärksamhet. De svenska erfarenheterna kring hållbar stadsutveckling och SymbioCity-konceptet lyftes fram. Under mötet presenterades en rapport "Improving Slum Conditions

Through Innovative Financing” av FIG (lantmätarens internationella organisation, Fédération Internationale des Géomètres eller International Federation of Surveyors) tillsammans med UN-HABITAT och Global Land Tool Network. Projektet initierades av Lantmäteriet och Statens bostadskreditnämnd vid FIG-kongressen 2008 i Stockholm och hanterar den koppling som krävs mellan finansmarknaden och lantmäteriverksamheten (ordnade fastighetsförhållanden, fastighetsregister, säker besittningsrätt etc.) för att skapa en rättvis och hållbar bostadsförsörjning för alla.

Sverige har genom Regeringskansliet, Sida och Statens Bostadskreditnämnd deltagit vid UN-HABITAT's Governing Council i Nairobi i mars 2009, där bland annat förutsättningarna för bostadsfinansiering och städernas roll i klimatförändringarna diskuterades, utöver frågor kring styrningen av FN-organet.

Även olika bilaterala samarbeten kring hållbar stadsutveckling och miljöteknik har utvecklats. En särskild satsning på samarbete med Kina inom detta område genomförs och en högnivåsamordnare har tillsatts.

4.4.1.2 Byggnade och förvaltning

Målet för byggande och förvaltning är:

- Långsiktigt hållbara byggnadsverk.
- Effektiva regelverk och andra styrmedel som utifrån ett livscykelperspektiv verkar för effektiv resurs- och energianvändning samt god inomhusmiljö i byggande och förvaltning.
- En väl fungerande konkurrens i bygg- och fastighetssektorn.

Utvecklingen av effektiva byggregler m.m.

Det svenska byggregelverket baseras i stor utsträckning på EG-direktiv. Att utforma tekniska krav på byggnader och anläggningar ligger dock uteslutande inom medlemsländernas ansvarsområde, vilket är en nödvändighet med hänsyn till bland annat skilda klimat- och markförhållande.

Boverkets konstruktionsregler, BKR, ersätts successivt av europeiska beräkningsmetoder, eurokoder.

Arbetet med revidering av byggreglerna, BBR, är slutfört vad gäller den mer systematiska översynen så när som på brandskydd som fortfarande pågår. Boverket ordnar fortlöpande informationsdagar för att sprida ändringarna till kommuner, länsstyrelser och bygg- och fastighetssektorn. Boverket har även publicerat handböcker om bullerskydd i bostäder och lokaler, brandbelastning och under 2009 beräknas en handbok om fuktsäkerhetsprojektering vara färdig.

Energieffektivisering i bebyggelsen

EG-direktivet om byggnaders energiprestanda omfattar bland annat minimikrav på nya byggnader, minimikrav vid större renoveringar i byggnader över 1 000 kvadratmeter och att det ska finnas en energideklaration för byggnader. En omarbetning av EG-direktivet pågår och det förväntas slutförhandlas under andra halvåret 2009.

Specifika krav på byggnaders energiprestanda finns i dag för nya byggnader. Enligt Boverkets bedömning får energikraven i Boverkets byggregler ett ökat genomslag i den nya bebyggelsen. Utifrån den förordningsändring som regeringen gjorde 2008 har Boverket fastställt reviderade och skärpta tillämpningsföreskrifter för energihushållning för eluppvärmning i nya byggnader. De ställer hårdare krav vid eluppvärmning. Dessa föreskrifter trädde i kraft den 1 februari 2009 men genom övergångsbestämmelser kommer de tillämpas fullt ut från den 1 januari 2010. Boverket har regeringens uppdrag att under 2009 följa upp hur energikraven uppfylls och vid behov föreslå hur efterlevnaden av energikraven kan förbättras. Vidare ska Boverket påbörja ett arbete med att se över gällande energikrav för nya byggnader. Senast 2011 ska energikraven i föreskrifterna skärpas med utgångspunkt i de krav som ställs i EG-direktivet om byggnaders energiprestanda.

Det finns i dag inte några bindande regler med specifika energikrav vid ombyggnad. Arbetet pågår vid Boverket för att ta fram ändringsföreskrifter med målsättningen att de ska anmälas till Europeiska kommissionen under 2009.

Boverket ansvarar för systemet med energideklarationer. Det är ett nytt regelsystem som inneburit omfattande informationsinsatser riktade till fastighetsägare, branschorganisa-

tioner, kommuner och energiexperter. Till 2008 års utgång hade cirka 50 000 energideklarationer tagits emot vilket är avsevärt lägre än de cirka 350 000 byggnader, flerbostadshus och lokaler, som skulle ha varit deklarerade. En anledning till det låga antalet är att det varit brist på energiexperter för att utföra arbetet inom den utsatta tiden.

Riksrevisionen har våren 2009 gjort en granskning av införandet av energideklarationer, se vidare under avsnitt 4.7 Revisionens iakttagelser.

För ytterligare resultat om arbetet med energideklarationer och om andra insatser om energieffektivisering i bebyggelsen se under utgiftsområde 21 Energi.

Inomhusmiljö m.m.

Energideklarationerna ska även innehålla uppgifter om genomförd radonmätning och obligatorisk ventilationskontroll. Uppgifterna i deklarationerna tas in i ett nationellt register. Boverket har på grundval av de deklarerade som upprättats vid utgången av år 2008, redovisat uppgifter om utförd obligatorisk ventilationskontroll, OVK, samt radonmätning. Av de 41 000 byggnader som omfattas av OVK och som vid tidpunkten deklarerats, hade 78 procent godkänd OVK och 19 procent underkänd sådan. Det kan noteras att endast 76 procent av nya mekaniska ventilationssystem som installerats i småhus var godkända vid den första besiktningen. Totalt fanns cirka 50 000 energideklarationer i registret. I dessa har radonmätning utförts enligt följande: småhus 15 procent varav 7 procent överstiger gränsvärdet för radon på 200 Bq/kubikmeter luft. Motsvarande uppgifter för hyreshus och specialfastigheter är 32 procent och 14 procent respektive 35 procent och 10 procent. Antalet ansökningar om bidrag till åtgärder mot radon i småhus har ökat de senaste åren och kan ses som ett uttryck för en ökad medvetenhet om hälsokonsekvenserna av radon.

Informationsportalen ”omBoende” som Boverket och Konsumentverket gemensamt har uppdrag att utveckla och förvalta innehåller även information om inomhusmiljö utöver frågor om byggande och boende se under avsnitt 3, Bostadsmarknad.

Byggnaders tekniska egenskaper

Regeringsuppdraget till Boverket att redovisa byggnaders tekniska utformning, BETSI, har avslutats genom att uppdraget har redovisats i början av september 2009. I uppdraget ingår att redovisa bl.a. byggsador, fukt, mögel samt buller. Vidare ingår redovisning av åtgärder och kostnader för att avhjälpa problemen.

Utvecklingen i landet inom bygg- och fastighetssektorn m.m.

Ett ytterligare sätt att göra en beskrivning av byggsektorn har utförts av Statskontoret på uppdrag av regeringen (Finansdepartementet). Uppdraget har presenterades 31 mars 2009 i rapporten (2009:6) *Sega gubbar? En uppföljning av Byggherrens betänkande Skärpning Gubbar*. Enligt uppdraget skulle Statskontoret redovisa väsentliga genomförda, pågående och planerade insatser inom följande områden: byggsektorns eget förbättringsarbete, statliga utredningar, lagändringar, förordningar, myndigheters övriga arbeten inom området samt arbete som påverkar eller har påverkat attityder och arbetsätt inom byggsektorn. Statskontorets rapport bygger på egna iakttagelser och andras studier samt intervjuer på riks- och lokal nivå. Statkontoret konstaterar att vidare utredning krävs för att kunna bedöma problemens vidd och om staten kan eller bör påverka utvecklingen. I rapporten anges att problembilden är i stort sett densamma nu som när Byggherrens lämnade sitt betänkande. Statskontoret poängterar att byggherren har en nyckelroll för att öka omvandlingstrycket i branschen. Rapporten bereds nu i Regeringskansliet. Statskontorets slutsatser kan övergripande och i korthet sammanfattas på följande sätt:

- Den långsamma förändringsbenägenheten kan till stor del tillskrivas en otydlig efterfrågan och ett lågt omvandlingstryck.
- Byggherren betraktas ibland som slutkundens representant men drivkrafterna som ombud skiljer sig åt mellan olika byggherrekategorier.
- Hantering av detaljplaner och markförsäljning kan minska transparens och missgynna små byggherrar.

- Byggherren är i allmänhet ingen beställare som underlättar industriellt byggande.
- Vissa entreprenadformer har starkare drivkrafter till ett kvalitativt och kostnads-effektivt arbete.
- Byggfelen uppges snarare ha ökat än minskat.
- Incitamenten till effektivisering, kompetenshöjning och utveckling är låga hos byggföretagen oberoende av konjunkturläge.
- Arbetsmarknadens parter har olika utgångspunkter men skulle kunna sträva mer mot gemensamma mål och lösningar.
- Oklar ansvars- och uppgiftsfördelning mellan statliga myndigheter.
- Den statliga styrningen upplevs som otydlig av branschen.

Tillgänglighet m.m.

Tillgänglighet i den byggda miljön handlar om rätten att kunna röra sig fritt och verka i samhället även för personer med funktionsnedsättning. Att förbättra tillgängligheten är ett av de centrala målen i handikappolitiken. Enligt den nationella handlingsplanen för handikappolitiken, som antogs av riksdagen 2000, ska alla enkelt avhjälpna hinder vara avhjälpna senast 2010. Bestämmelserna om enkelt avhjälpna hinder finns i 17 kap. 21 a § plan- och bygglagen.

Regeringen beslutade därför i oktober 2007 att tillsätta en statssekreterargrupp som fick i uppgift att ta fram en strategi tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting för att göra en kraftsamling och öka tempot. I strategi Enkelt avhjälp, som antogs i september 2008, anvisade regeringen bland annat 6 miljoner kronor för 2009 och 6 miljoner kronor för 2010 till informationsinsatser kring enkelt avhjälpna hinder. Boverket fick i sitt regleringsbrev för 2009 i uppdrag att tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting och i samråd med länsstyrelserna genomföra en uppsökande informationsverksamhet i kommunerna om bestämmelserna kring enkelt avhjälpna hinder. En projektplan redovisades till Miljödepartementet den 1 mars 2009.

I beredningen av en reformerad plan- och bygglagstiftning ingår även att ge tillgänglighetsfrågorna en ökad tyngd i bygglovsprocessen

Bygga-bo-dialogen

Bygga-bo-dialogen har sedan våren 2004 verkat i drygt 5 år med att förverkliga åtagandena i Bygga-bo-dialogens överenskommelse. Boverket fick 2006 ett förnyat uppdrag att driva ett sekretariat för Bygga-bo-dialogen under 2006–2009. Arbetet med att utveckla en dialog med överenskomna mål och åtagande började dock redan 1998.

Det övergripande målet är att dialogens arbete ska inspirera och leda till hållbara lösningar för bygg- och fastighetssektorn. Utöver varje aktörs eget arbete med åtaganden inom hälsosam inommiljö, effektiv energianvändning och effektiv resursanvändning har fyra större projekt inom Bygga-bo-dialogen utvecklats.

- *Bygga-bo-dialogens* tvådagars kostnadsfria *kompetensutvecklingsprogram* för alla som är verksamma inom bygg- och fastighetssektorn. Det finns i dag utbildningspaket riktat till olika målgrupper. Kompetensutvecklingsprogrammet är efterfrågat och antalet utbildningsdagar och därmed antalet utbildade har hela tiden ökat. I mars 2009 hade drygt 1 800 personer Bygga-bo-utbildats och fler än 20 000 personer förväntas ha vidareutbildats.
- *Goda exempel*. En rapport med hittills 34 goda exempel som visar att det går att uppnå hållbart byggande, drift och förvaltning har tagits fram.
- *Det Goda samtalet*. Kommunerna som ingår i dialogen, Stockholm, Göteborg, Malmö, Karlstad, Hofors och Kalmar, prövar och utvecklar "det goda samtalet", en metod för direkt dialog mellan berörda parter i den fysiska planeringens tidiga skeden.
- *Miljöklassning av byggnader*. 2003 startade forskare från KTH, Chalmers och Högskolan i Gävle i samarbete med 27 företag arbetet med att utveckla ett nationellt system för att miljöklassa byggnader. Projektet har finansierats av Bygga-bo-dialogen, Formas-BIC, Energimyndigheten

och de företag som ingick i projektgruppen. År 2008 lanserades klassningssystemet och under 2009 fortsatte implementeringsarbetet. Flera fastighetsägare, bl.a. Länsförsäkringar, Familjebostäder Göteborg, Jernkontoret, Fastighetsverket har använt eller använder sig av Bygga-bo-dialogens system för att miljöklassa sina byggnader. Miljöklassningen är ett frivilligt tillägg till Energideklarationerna och ger en god helhetsbild av en fastighets status; inte bara energi, utan även inomhusmiljö och kemiska ämnen.

Bygga-bo-dialogens arbete uppmärksammades positivt på den av Bygga-bo-dialogens och Delegationen för Hållbara städer gemensamma konferens den 2 april 2009. Regeringen vill på olika sätt ta till vara på denna kunskap och dessa erfarenheter genom att öka fokus och utveckla arbetet inom statliga myndigheters ordinarie arbete, t.ex. Boverket men även vidga vyerna och rikta fokus på internationell utveckling och miljöteknikexport, bl.a. genom Delegationen för Hållbara städer och Exportrådet.

Bygga-bo-dialogens sekretariat inom Boverket upphör vid utgången av 2009. För att upprätthålla Bygga-bo-dialogens kompetensutvecklingsprogram gav regeringen i juni 2009 Boverket i uppdrag att dels under 2010 fortsatt driva kompetensutvecklingsprogrammet, dels utreda och därefter överlämna kompetensutvecklingsprogrammet till framtida förvaltare. Bygga-bo-dialogen har bildat en intresseförening, Miljöklassad Byggnad, öppen för aktörer som vill vara med att utveckla och förvalta miljöklassningssystemet i syfte att stödja implementeringen av miljöklassningssystemet samt att utveckla och förvalta systemet efter 2009.

Fungerande inre marknad

Byggområdet berörs av en rad EG-direktiv och en del förändringar av dessa är aktuella. Som exempel kan nämnas ändringen av energiprestandadirektivet (KOM(2008)780 final/000) och ecodesigndirektivet (KOM(2008)0311/000) vilka för närvarande förhandlas inom ministerrådet. Energiprestandadirektivet utgör bas för energideklarationerna m.m. Ecodesigndirektivet föreslås änd-

ras från att för närvarande omfatta produkter, inklusive vissa byggprodukter, som behöver tillföras energi för att kunna användas till att avse produkter som vid brukandet påverkar energianvändningen.

Europeiskt och internationellt arbete pågår kring hållbart byggande inom EU med utgångspunkt i handlingsplanen Lead Market Initiative, LMI, pionjärmarknadsinitiativet.

Arbetet inom ramen för det 1988 beslutade byggprodukt-direktivet syftar till att skapa en fungerande inre marknad på byggproduktområdet. Den pågående verksamheten avser nu främst att följa upp och komplettera de cirka 400 färdiga harmoniserade standarderna, dvs. gemensamma provningsmetoder och produktbeskrivningar.

För att den inre marknaden ska kunna fungera med fri rörlighet av varor och tjänster har medlemsländerna ålagts att bedriva en marknads-kontroll.

Inom byggområdet är Boverket i förordning (2005:893) om marknads-kontroll utpekad som marknads-kontrollmyndighet. De aktuella produkterna är byggprodukter, hissar, vissa pannor och skidliftar. Under det gångna året har Boverket arbetat med 24 marknads-kontrollärenden, varav hälften har avsett hissar, motordrivna portar och linbanor. I de fall felaktigheter har funnits har Boverket tagit kontakt med ansvariga marknads-aktörer och därefter har rättelse skett utan ytterligare åtgärd från verket. Under år 2008 har Boverket genomfört fältkontroll på bland annat träbaserade skivor, kranar, rörkopplingar, cellplastisoleringsprodukter, sandwichelement och industriskorstenar.

Boverket samarbetar med andra marknads-kontrollmyndigheter ansvariga för närliggande produkter. Samarbete och erfarenhetsutbyte finns även mellan medlemsländerna.

Arbete med byggproduktförordningen

EU-kommissionens förslag till byggprodukt-förordning behandlas i ministerrådet och förhandlingarna kommer att fortsätta under det svenska ordförandeskapet. EU parlamentet röstade om förslaget i plenum den 24 april 2009 med 123 ändringsförslag. Byggprodukt-förordningen avses ersätta det nu gällande byggprodukt-direktivet. Syftet med förslaget är att förtydliga, förenkla och modernisera

reglerna för CE-märkning av byggprodukter samt att bidra till att effektivare undanröja kvarstående handelshinder för byggprodukter och därmed förbättra konkurrensen och den inre marknadens funktion. Förordningsförslaget innehåller förenklade procedurer i syfte att underlätta för tillverkare, särskilt småföretagare och mikroföretag.

4.4.1.3 Lantmäteri verksamhet

Målet för lantmäteri verksamheten är:

- En effektiv rättssäker förrättningsverksamhet och en ändamålsenlig fastighetsindelning.
- En god försörjning med grundläggande geografisk information och fastighetsinformation som utvecklas utifrån samhällets behov och bidrar till ökad samhällsnytta.
- En effektiv och rättssäker inskrivningsverksamhet som bidrar till en väl fungerande fastighetsmarknad.

Förrättningsverksamhet och fastighetsindelning

Förrättningsverksamheten har fått en allt större koppling till arbetet med säkrare el-, tele- och järnvägs kommunikation, bland annat är förrättningsinstitutet användbart i arbetet med att träsäkra ledningar längs järnvägar. Denna typ av förrättningar har tillsammans med enlotsavstyckningar varit prioriterade under året. Under 2008 minskade antalet ansökningar om lantmäteriförrättning med sex procent jämfört med föregående år. Detta beror troligtvis på lågkonjunkturen och den medföljande nedgången i byggandet under andra halvåret av 2008. Ärendeströmmingen är trots det hög, vilket tillsammans med andra faktorer (bland annat rekryteringsproblem, stora pensionsavgångar, mer komplicerade infrastrukturärenden) har gjort att den genomsnittliga leveranstiden, från ansökan och registrering av ett ärende, har ökat under året. Även snittkostnaderna för förrättningar har ökat. Detta beror delvis på att storleken på förrättningar har ökat, men även på att leveranstiderna/handläggningstiderna inte har kortats. Kostnaderna för de vanligast förekommande ärendetyperna, avstyckning och

fastighetsreglering, har legat på samma nivå den senaste treårsperioden. Lantmäteriet planerar genomföra ett antal åtgärder för att minska leveranstider och kostnader, exempelvis utveckling av e-tjänster och handläggningsstöd, översyn av handläggningsprocessen och intensiv rekrytering.

Genomförda kundnöjdhetsundersökningar pekar på ett fortsatt gott förtroende för verksamheten. Antalet överklagade och återförvisade ärenden är förhållandevis litet och uppvisar en neråtgående trend. Antalet överklagade ärenden uppgick till 1,9 procent (2,3 procent 2007) och antalet återförvisade ärenden uppgick till 0,2 procent (0,2 procent 2007) av totala antalet ärenden.

Tillsynen över de kommunala lantmäteri myndigheterna samt över den egna verksamheten har följt den femåriga tillsynsplan som upprättades 2005. 16 tillsynsbesök har genomförts under året. En generell slutsats efter årets besök är att verksamheten vid myndigheterna fungerar bra.

Lantmäteriet har slutfört arbetet med en ny norm för värdering av skogsmark. Den tidigare skogsnormen från 1950 har tidigare fått kritik, bland annat från Riksrevisionen (RIR 2005:15) för att inte vara anpassad till dagen skogsbruk. Normen används i värdering för att beräkna ersättning till markägare som utsätts för markintrång, exempelvis vid byggande av vägar, järnvägar och kraftledningar.

Ägarlägenheter

Den 1 maj infördes en ny boendeform i Sverige – ägarlägenheter. Det innebär att det är möjligt att äga sin egen lägenhet i ett flerbostadshus. Ännu saknas statistik över pågående projekt för att bilda ägarlägenheter. Intresseförfrågningarna angående ägarlägenhetsfastigheter är enligt Lantmäteriet störst utanför storstadsområdena.

Inskrivningsverksamhet

Den 1 juni 2008 fördes ansvaret för inskrivningsverksamheten dvs. inskrivning enligt jordabalken över till Lantmäteriet från Sveriges Domstolar. Verksamheten bedrivs på sju orter i Sverige och omfattar cirka 200 personer. Övergången innebar en omställning för personal, från domstol till förvaltningsmyndighet, samt förändringar av teknik- och telefonisystem. På två

av orterna bytte man också lokaler. Övergången innebar att kötiderna ökade något, främst under sommaren. Bedömningen är dock att övergången i stort fungerat bra.

Lantmäteriet har påbörjat ett arbete med att förändra arbetsprocessen hos inskrivningsmyndigheten så att den blir mer enhetlig både avseende arbetssätt och rättstillämpning.

Lagfartskapningar

Lantmäteriet har inom ramen för ett regeringsuppdrag studerat problematiken med lagfartskapningar och då konstaterat att antalet inträffade kapningar är lågt och att det är ytterst sällsynt att "kaparen" lyckats nyttja den kapade lagfarten för att exempelvis få lån med fastigheten som säkerhet. Att drabbas av en lagfartskapning innebär dock enligt Lantmäteriet ett betydande intrång i den personliga sfären. Lantmäteriet föreslår i rapporten att en under rättelse ska skickas till överlåtaren efter beslut om ny lagfart. Frågan bereds inom Regeringskansliet.

Informationsförsörjning, geografisk information och fastighetsinformation

Tillgången till och användningen av grundläggande geografisk information och fastighetsinformation (geodata) har fortsatt att utvecklas. Teknik- och tjänsteutvecklingen inom bland annat Internet och mobiltelefoni har gjort att användningen av informationen ökat inom en mängd branscher och användningsområden. Den största ökningen sker hos privatpersoner och inom branscher där geografisk information skapar nya mervärden för såväl offentliga som privata organisationer och deras kunder. Goda exempel på hur geodata sprids till allmänheten är via tjänster som bland annat Eniro och hitta.se. I båda dessa tjänster används adresser, kart- och flygbilder i stor skala. Lantmäteriets GPS-positioneringstjänst (SWEPOS nätverks-RTK) och satellitdatatjänsten Saccess är exempel på professionella tjänster som byggts ut under året och som bidragit till fler användare av geodata. Användningen av den grundläggande fastighetsinformationen och kreditmarknadsinformation är i olika grad beroende av fastighetsmarknaden och en viss minskning av efterfrågan kan observeras till följd av att finanskris och låg-

konjunkturen haft en dämpande effekt på fastighetsmarknaden.

Under året har Lantmäteriet tillsammans med Geodatarådet, inom ramen för samordningsrollen, arbetat med den reviderade geodatastrategin. Syftet med strategin är att underlätta användningen av geodata i samhället för att därigenom effektivisera offentlig förvaltning, underlätta för medborgare och företag och för att skapa tillväxt i den förädlingsbransch som utvecklar applikationer och tjänster baserade på geodata. En nationell geodataportal är under utveckling, vilken förväntas underlätta tillgängligheten till information från olika myndigheter väsentligt.

Uppdragsverksamhet

Uppdragsverksamheten kan delas in i mätning – datafångst, data – förädlade data, GIT-system (störst omfattning) och övrigt (t.ex. e-handel). De största kundgrupperna har under 2008 varit statliga myndigheter (160 miljoner kronor) följt av företag (108 miljoner kronor) och kommuner (77 miljoner kronor). Enligt en översiktlig bedömning är cirka 47 procent av uppdragen konkurrensupphandlade, cirka 39 procent utförda inom ramen för myndighetssamverkan och kommer resterande, cirka 14 procent från övriga uppdrag. Lantmäteriet inriktar uppdragsverksamheten mot tjänster som breddar och ökar användningen av den offentliga lägesbundna informationen och som gör det lättare att komma åt den. Bland annat omfattar verksamheten uppdrag för att anpassa myndigheters systemlösningar m.m. till Inspire-direktivets krav.

Under året har Lantmäteriet sålt av kartförlagsverksamheten som ett led i att avgränsa uppdragsverksamheten.

Marknads- och konkurrensrådet har under året verkat som ett forum för dialog mellan Lantmäteriet och marknadsaktörerna. Bland annat har rådet analyserat marknadens storlek och aktörer i syfte att kunna ta ställning till hur Lantmäteriet ska kunna agera för att främja marknaden och inte konkurrera på marknader där andra aktörer finns. Metrias andel av den totala marknaden uppskattas till cirka 9 procent. Rådet har också haft i uppgift att medverka till framtagnandet av en marknads- och konkurrenspolicy för Lantmäteriets uppdragsverksamhet.

Rådets medlemmar har inte kunnat enas om en gemensam policy.

Internationellt arbete och verksamhet

Inom Lantmäteri- och Swedesurveyverksamheten bedrivs tjänsteexport, dels genom Lantmäteriet, dels genom det statliga bolaget Swedesurvey AB. Landfrågornas betydelse för fattigdomsbekämpning och långsiktigt hållbar utveckling har under året fortsatt varit i fokus.

Genom Lantmäteriets och Swedesurveys verksamhet tillhandahålls kunskaper och erfarenhet inom lantmäteriområdet globalt med syfte att främja hållbar utveckling, minskad fattigdom och ekonomisk tillväxt. Verksamheten omfattar frågor som rör grundläggande politiska och juridiska förhållanden och olika former av samhällsplanering, utveckling av system etc. för fastighetsbildning, fastighetsregistrering och inskrivning, massvärdering av fastigheter och geodetisk mätning samt aktiviteter för att skapa en infrastruktur för samhällets informationsförsörjning avseende fastighets- och geografisk information. Snabba förändringar i form av bland annat hög befolkningstillväxt och ökad konkurrens om mark- och vattenresurser, med efterföljande miljö och klimatproblem, gör att tillgången till mark och hur den används spelar en viktig roll för många länders utveckling. Även medvetenheten om att t.ex. fastighetsinformationen utgör en infrastruktur av stor betydelse för ekonomisk utveckling ökar.

Internationellt har landfrågorna och dess betydelse för urban utveckling respektive hållbar utveckling uppmärksammats dels av UN-HABITAT vid World Urban Forum (WUF) i Nanjing, Kina, dels genom att frågorna diskuterats inom FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD) under 2008 och 2009 (CSD16 respektive CSD17). Inom UN-HABITAT drivs frågorna inom en särskild arbetsgrupp, Global Land Tool Network, med syfte är att bidra till fattigdomsbekämpning och uppfyllelse av millenniummålen genom bland annat landreformer, transparenta fastighetssystem och säker besittningsrätt till fastigheter.

Arbetet med införande av Inspire-direktivet

Den 24 december 2008 trädde de första genomförandebestämmelserna avseende Inspire-direktivet¹ i kraft. Genomförandebestämmelserna behandlar medlemsstaternas skyldighet att upprätta metadata (information om en specifik informationsmängds kvalitet, villkor för tillhandahållande etc.).

Även genomförandebestämmelser avseende övervakning och rapportering har trätt i kraft (5 juni 2009). Genomförandebestämmelserna sätter reglerna för medlemsstaternas övervakning av uppbyggnaden och utnyttjandet av sina infrastrukturer för rumslig information och hur rapportering om genomförandet av direktivet till Europeiska kommissionen ska ske.

Inom Regeringskansliet bereds för närvarande de författningsförslag som krävs för att genomföra direktivet i nationell rätt. Se även utgiftsområde 20, Allmän miljö- och naturvård.

4.4.2 Analys och slutsatser

4.4.2.1 Samhällsplanering och bebyggelseutveckling

En omarbetning och modernisering av plan- och bygglagstiftningen pågår som bland annat ska leda till att den fysiska planeringen blir tydligare och därmed effektivare, att bygglovprocessen blir enklare och att tillgänglighetsfrågorna ges en ökad tyngd. Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

De nya bestämmelserna om strandskydd skapar förutsättningar för en förbättrad tillämpning. Skyddet stärks i områden med starkt exploateringsstryck samtidigt som de nya bestämmelserna beaktar behovet av utveckling i hela Sverige. Förändringarna syftar till att öka det lokala och regionala inflytandet över strandskyddet och skapar vidare en förbättrad samordning mellan miljöbalken och plan- och bygglagen.

Statens samlande roll och ansvar enligt plan- och bygglagen har fortsatt varit i fokus där sam-

¹ EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2007/2/EG av den 14 mars 2007 om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska gemenskapen (Inspire)

ordningen mellan regleringsbrev för Boverket och länsstyrelserna har utvecklats vilket medfört att samverkan mellan Boverket och länsstyrelserna ökat. Bidragande orsaker har varit regeringens gemensamma uppdrag angående bland annat kompetenssatsningen gällande plan- och bygglagen, uppdraget att stärka tryggheten i städer och tätorter ur ett jämställdhetsperspektiv samt uppdraget om insamling av data för uppsikt och tillsyn. Uppdrag om insamling av data för uppsikt och tillsyn avslutades sommaren 2008 och Boverket arbetar nu med detta material som underlag med framtagande av ett återrapporteringssystem för uppsikt enligt plan- och bygglagen.

Arbetet med att stärka Boverkets uppsiktsverksamhet och förbättra länsstyrelsernas tillsyn fortsätter. Detta arbete ska leda till en utvecklad inomstatlig samordning för att ge en bättre och tillförlitlig rapportering av planeringen och tillämpningsproblemen i landet.

Stödet för planering av vindkraft har fått stor spridning och visar på behov av planering för vindkraft. Tydligare förutsättningar för en utbyggnad av vindkraften skapas genom stödet.

Kommunal översiktsplanering bedrivs inte i alla kommuner på ett sådant sätt att varje kommun har en aktuell översiktsplan. Inte heller uppfyller alla kommuner det lagstadgade kravet att de minst en gång per mandatperiod ska ta ställning till översiktsplanens aktualitet. Till följd av att statliga medel ställts till kommunernas förfogande för översiktlig planering för vindkraftsutbyggnad samt att översiktsplanen fortsättningsvis även ska vara ett instrument för utpekande av lämpliga områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen kan den kommunala översiktsplaneringen framgent förväntas komma att användas mera frekvent.

Inom Regeringskansliet pågår arbetet med en ny instansordning för vissa ärenden enligt plan- och bygglagen se även under avsnittet 4.8 Politikens inriktning nedan samt i utgiftsområde 1, Rikets styrelse, utgiftsområde 4 Rättsväsendet och utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

I linje med regeringens satsningen på Hållbara städer så har ett arbete startat som ska leda till att stärka samverkan inom miljö- och kulturområdet. Flera myndigheter inom både miljö- och kulturområdet är engagerade. Se även under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

4.4.2.2 Byggnade och förvaltning

Byggherren har ansvaret för att de tekniska egenskapskraven som samhället enligt lag ställer på byggnader och anläggningar infrias. Byggherren har också ansvaret för att valet av byggprodukter bidrar till att kraven uppfylls. Staten har i plan- och bygglagstiftningen angett ett antal verktyg som ska bidra till detta. Som exempel kan nämnas de olika uttrycken för kommunernas tillsyn (beslut om kvalitetsansvariga, tekniska samråd och beslut om kontrollplan, slutbevis m.m.) samt kontroll av byggnadsarbeten. Tyngdpunkten ligger på byggherrens egenkontroll. Flera av de nämnda systemen har befunnits vara bristfälliga och otydliga. Omfattande förslag till förbättringar, förtydliganden och att göra kraven mer förutsägbara utgör grunden för pågående arbete inom Regeringskansliet

Enligt EG-direktivet om byggnaders energiprestanda ska minimikrav på energiprestanda ses över minst vart femte år och vid behov uppdateras för att återspegla den tekniska utvecklingen inom byggnadssektorn. Regeringen har gett Boverket i uppdrag att följa upp i vilken utsträckning som gällande krav för nya byggnader uppfyllts. Boverket ska även se över gällande energikrav för nya byggnader. Senast 2011 ska energikraven skärpas med utgångspunkt i de krav som ställs i EG-direktivet om byggnaders energiprestanda. När det gäller krav vid ombyggnad är det angeläget att Boverket tar fram väl avvägda energikrav som är förenliga med andra tekniska egenskapskrav på byggnader.

Boverket har också fått regeringens uppdrag att under 2009 följa upp hur systemet med energideklarationer har införts utifrån fastighetsägares och brukares perspektiv. Det ska ske i samråd med berörda branschorganisationer. Boverket ska vid behov föreslå förbättringar och förslag till regeländringar. Boverkets uppföljning ska även omfatta hur energideklarationerna har uppfattats av fastighetsägare och om de som följd av den genomfört eller planerar att genomföra de åtgärder som föreslagits i energideklarationen. Riksrevisionen har den 3 juni 2009 publicerat en granskning av energideklarationer, RiR 2009:06. Den innehåller rekommendationer till såväl regeringen som Boverket. Dessa redovisas under utgiftsområde 21 Energi samt under avsnittet Revisionens iakttagelser i de delar som berör Boverket.

Systemet för energideklarationer är en följd av EG-direktivet om byggnaders energiprestanda. Förhandlingar om en omarbetning av EG-direktivet om byggnaders energiprestanda pågår under 2009 och kan medföra förändringar när det gäller bland annat minimikrav på byggnaders energiprestanda och energideklarationer.

Bygga-bo-dialogen har bidragit till att inspirera och utveckla hållbara lösningar för bygg- och fastighetssektorn. De senaste åren har intresset och efterfrågan för miljöklassning ökat markant i Sverige. Bygga-bo-dialogen som avslutades under 2009, har genom sitt arbete med miljöklassning och kompetensutveckling bidragit till detta. Det finns i dag ett flertal olika system för miljöklassning av byggnader, och Bygga-bo-dialogens system, Miljöklassat hus, ger tillsammans med andra miljöklassningssystem såsom Miljöstatus, GreenBuilding LEED och BREEAM möjligheter till miljöklassning av byggnader. Regeringen ser positivt på utvecklingen och kommer att fortsätta bevaka miljöklassning av byggnader. Staten kommer även fortsättningsvis delta i olika former av samverkan med olika aktörer för att bidra till en fortsatt utveckling av hållbara lösningar för byggandet.

4.4.2.3 Lantmäteriverksamhet

Den nya organisationen för Lantmäteriet som genomfördes under 2008, genom att inskrivningsverksamheten överfördes till Lantmäteriet och sammanslagningen av Lantmäteriverket och de länsvisa lantmäterimyndigheterna till en myndighet, har medfört en effektiv organisation där huvuddelen av de fastighetsanknutna frågorna samlats i en myndighet.

Lantmäteriets roll som samordningsansvarig myndighet inom geodataområdet har fått ett brett genomslag i samhället bland myndigheter, kommuner, företag m.fl. Samordningsrollen har bidragit till att det sker en snabb och positiv utveckling inom geodataområdet och har också bidragit till en ökad myndighetssamverkan inom området. Detta visar sig inte minst i arbetet med den nationella geodatastrategin. Syftet med strategin är att främja användningen av geodata i samhället för att därigenom effektivisera offentlig förvaltning, förenkla för medborgare och företag och skapa tillväxt i den förädlingsbransch som utvecklar applikationer och tjänster base-

rade på geografisk information och fastighetsinformation. En nationell geodataportal är under utveckling, vilken förväntas underlätta tillgängligheten till information från olika myndigheter väsentligt.

Den satsning på att utveckla och anpassa sin verksamhet inom området e-förvaltning som Lantmäteriet gjort under flera år har resulterat i ett antal e-tjänster för att sakägare, kunder m.fl. lättare ska kunna komma i kontakt med myndigheten eller lättare ansöka om exempelvis lantmäteriförrättning alternativt få tillgång till myndighetens information. Några exempel är Fråga lantmätaren, Min fastighet och webb-kommunikation med sakägare. Ett annat exempel är Saccess, en fri tjänst som ger myndigheter och allmänhet tillgång till satellitbilder, både aktuella och historiska dataset som används i många verksamheter. Samtidigt är den information som Lantmäteriet förvaltar och tillhandahåller av stor betydelse för samhället i övrigt och måste hanteras inom många myndigheters ärendehandläggning. Sammantaget innebär detta att den grundläggande geografiska informationen och fastighetsinformationen är av stor betydelse för e-förvaltningen. Genomförandet av Inspire-direktivet kommer ytterligare att förbättra tillgängligheten av geografisk information t.ex. miljödata.

4.5 Regelförenklingsarbetet gällande hållbart samhällsbyggande

Regelförenklingsarbetet på plan-, bygg- och fastighetsområdet bedöms kunna bidra till regeringens mål att minska företagens administrativa kostnader med 25 procent till hösten 2010. En fortsatt prioriterad åtgärd i regelförenklingsarbetet är att effektivisera, förenkla och förtydliga regelsystemet som rör plan-, bygg- och fastighetsfrågor. Syftet med regelförenklingsåtgärderna är att åstadkomma en märkbar positiv förändring i företagets vardag och minska näringslivets administrativa kostnader till följd av plan-, bygg- och fastighetsslagstiftning. Enligt Tillväxtverkets mätningar uppgick de administrativa kostnaderna till cirka 7,2 miljarder kronor 2008. Privatpersoner kommer även att påverkas positivt av regelförenklingsåtgärderna.

För närvarande bereds de sammanlagt över 250 förslag i plan- och bygglagstiftningen som lämnats av flera utredningar. Det gäller bland annat förutsättningar att få planbesked om detaljplaneläggning, förutsättningar för att få bygglov samt förtydligande av krav på samråd och slutbesked.

Andra regelförenklingsåtgärder som bereds inom Regeringskansliet är en avveckling av mätningsskuggörelsen (1974:339) och förändringar av förköpslagen (1967:868).

En mycket viktigt förenklingsåtgärd som genomförts är de lagändringar som underlättar utbyggnaden av vindkraft. Lagändringarna som trädde i kraft den 1 augusti 2009 innebär att kravet på bygglov tas bort i de fall ett vindkraftverk omfattas av tillstånd enligt miljöbalken. De innebär också att kravet på detaljplan endast ska gälla om det råder en stor efterfrågan på mark för bebyggelse. Åtgärden beräknas minska företagets administrativa kostnader.

Andra regelförenklingsåtgärder innebär förbättrad information, service, portaler och andra e-tjänster på myndighetsnivå.

Ett samrådsmöte med näringslivet har hållits i juni 2009 angående regelförenklning som rör plan-, bygg- och fastighetsfrågor. För ytterligare redovisningar av regeringens satsningar på regelförenklning se under utgiftsområde 24 Näringsliv.

4.6 Hållbar utveckling

Regeringen inrättade 2007 en rådgivande kommissionen för hållbar utveckling under ledning av statsministern och miljöministern. Ledamöterna i kommissionen kom från politik, näringsliv, forskning och fristående organisationer. Kommissionen har inför starten av det svenska ordförandeskapet i EU avslutat sin verksamhet.

Kommissionen har med sin breda sammansättning och fria arbetssätt givit värdefulla bidrag till regeringens omfattande arbete med att utveckla den nationella klimat- och energipolitiken och att förbereda det svenska ordförandeskapet i EU vad gäller de internationella klimatförhandlingarna.

Verksamheten har dels inriktats på frågor om den svenska nationella klimatpolitiken, dels på de internationella klimatförhandlingarna. På

interna arbetsmöten och öppna seminarier har flera frågor behandlats bland annat omvandlingen av det globala energisystemet utifrån internationella energiorganet IEA:s analyser, scenarios för olika utfall av förhandlingarna, förutsättningarna för nyckelaktörerna Kina och USA samt en uppdatering av det naturvetenskapliga underlaget. Därutöver har kommissionen arbetat med hållbar utveckling i ett bredare perspektiv genom att behandla miljömålssystemet, teknikfrågor och det finansiella systemets roll för hållbar utveckling.

4.7 Revisionens iakttagelser

Årlig revision

Riksrevisionen har inte haft några invändningar i revisionsberättelserna för 2008 avseende Boverket, Statens geotekniska institut (SGI), Lantmäteriet och Statens va-nämnd.

Beträffande Lantmäteriets verksamhet har Riksrevisionen under 2008 granskat och följt arbetet med införandet av den nya processen för intern styrning och kontroll enligt förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll (FISK). Resultatet av granskningen har redovisats i en revisionsrapport. Granskningen har visat att det finns brister i arbetet och dokumentationen som behöver åtgärdas. Riksrevisionen rekommenderar därför att arbetet med riskanalys behöver utvecklas under 2009, bland annat genom att riskerna konkretiseras och tydligare kopplas till kraven i myndighetsförordningen och Lantmäteriets kärn- och stödprocesser. I övrigt har Riksrevisionen även noterat brister i Lantmäteriets styrning, uppföljning och redovisning av utvecklingsprojekt och rekommenderar att rutiner för redovisning av utgifter i utvecklingsprojekt tydligare kopplas till Lantmäteriets projektstyrningsmodell. Riksrevisionen konstaterar slutligen att det funnits brister i kvalitetssäkringen av den finansiella redovisningen vid Lantmäteriet och rekommenderar därför att bättre analysera och följa upp om redovisning skett enligt gällande regler på ett enhetligt sätt. Lantmäteriet har påbörjat arbete med att genomföra de av Riksrevisionen rekommenderade åtgärderna.

Effektivitetsrevision

Riksrevisionen har genomfört två effektivitetsgranskningar som berör Hållbart samhällsbyggande. Granskningarna har resulterat i granskningsrapporterna *En effektiv och transparent plan- och byggprocess?* Exemplet buller (RiR 2009:5) och *Energideklarationer – få råd för pengarna* (RiR 2009:6). Rapporterna har överlämnats till regeringen i enlighet med 9 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Revisionen avser att följa upp respektive granskning.

En effektiv och transparent plan- och byggprocess? Exemplet buller (RiR 2009:5)

Riksrevisionens granskning avser statens insatser för bedömningar av buller vid planläggning och byggande av bostäder. Utifrån iakttagelserna vid granskningen anser Riksrevisionen att statens styrning inte tillgodoser grundläggande krav på transparens och förutsebarhet i plan- och byggprocessen. Anledningarna till detta är att regeringen inte sett till att det finns en samsyn inom staten om hur buller ska bedömas vid planering och byggande av bostäder, att Boverkets, Naturvårdsverkets och Socialstyrelsens allmänna råd och byggregler inte är samordnade, att länsstyrelserna tillämpar riktvärden för trafikbuller olika och saknar samsyn för hur buller ska bedömas samt att Boverket inte har fullgjort sin uppgift att följa upp hur statens samlade agerande har påverkat transparensen och förutsägbarheten i plan- och byggprocessen.

Med utgångspunkt dessa iakttagelser lämnar Riksrevisionen följande rekommendationer.

- Regeringen bör på ett sätt som överensstämmer med plan- och bygglagens och miljöbalkens krav klargöra hur buller ska bedömas vid planläggning och byggande av bostäder.
- Regeringen bör uppmärksamma vikten av grundliga konsekvensanalyser för att motverka brister i transparens till följd av överlappande och motstridiga regelverk.
- Regeringen bör överväga att precisera miljö kvalitetsnormen om omgivningsbuller.
- Regeringen bör säkerställa att det finns gemensamma definitioner i den statliga vägledningen för buller.
- Naturvårdsverket bör, inom ramen för sitt samordningsansvar, säkerställa att det förekommer en systematisk uppföljning av de statliga vägledningarna och reglerna för buller.
- Boverket bör, inom ramen för sitt uppsiktsuppdrag, följa upp att tillämpningen av allmänna råd och andra regler för planering och byggande är transparent och förutsägbar.
- Länsstyrelserna bör samordna tillsynen med syfte att få enhetliga kriterier för bedömningar av buller vid planering och byggande i bullerutsatta område, i avvaktan på att regeringen skapar förutsättningar för samsyn mellan de statliga myndigheterna.

Riksrevisionen tar i sin rapport upp frågan om hanteringen av frågor om buller som ett exempel på brister i effektivitet och transparens i plan- och byggprocessen. Regeringen är medveten om att det finns flera brister vad avser effektivitet och transparens i det regelverk som styr plan- och byggprocessen. En rad åtgärder har genomförts eller har initierats i syfte att förtydliggöra olika regelverks tillämpningsområden, att förenkla lagreglernas tillämpning samt att genom ökad samordning mellan bland annat plan- och bygglagen och miljöbalken undvika att samma frågor kommer till prövning enligt båda lagsystemen. Exempel på sådana åtgärder är de av regeringen under 2009 till riksdagen överlämnade propositionerna om strandskydd och om vindkraft (prop. 2008/09:119 respektive prop. 2008/09:146). Regeringens propositioner Ett första steg för en enklare plan- och bygglag (prop. 2006/07:122) och Ny instansordning för PBL-ärenden (prop. 2006/07:98) samt det fortsatta arbetet med en reformerad och med miljöbalksärenden likartad överklagandekedja andra exempel på denna ambition. Den översyn av plan- och bygglagstiftningen som aviserats under avsnittet om Samhällsplanering och bebyggelseutveckling ovan syftar även den i stor utsträckning till att förenkla och förtydliga bestämmelserna i plan- och bygglagen samt till att förenkla plan- och byggprocesserna för att därigenom öka transparensen samt till att öka samordningen mellan handläggning av ärenden som regleras både i plan- och bygglagen och andra lagar såsom miljöbalken, väglagen och lagen om byggande av järnvägar. Den parlamentariska utredning som regeringen har tillkallat för att bland annat

förbättra effektiviteten i den fysiska planeringsprocessen för infrastrukturinvesteringar kommer att ytterligare titta på samordningsmöjligheter med bestämmelserna i miljöbalken och plan- och bygglagen. Regeringen har också givit uttryck för sin ambition att komma till rätta med de oklarheter som uppmärksammats när det gäller tillämpningen av miljökvalitetsnormerna i plan- och bygglagen. Den av regeringen initierade kompetenssatsningen för en bättre tillämpning av plan- och bygglagen och som bland annat vänder sig till länsstyrelser, andra statliga myndigheter och till kommuner syftar bland annat till att skapa ökad insikt om ansvarsfördelningen för en effektivare tillämpning av plan- och bygglagen samt för en förbättrad samverkan mellan statliga myndigheter. I detta sammanhang bör också erinras om att Boverket fr.o.m. 2009 tillförts 5 miljoner kronor per år för att förstärka verkets arbete när det gäller tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen. På motsvarande sätt tillfördes länsstyrelserna från samma tidpunkt 30 miljoner kronor per år bland annat för ökad tillsyn och ökat stöd till kommunerna. Syftet med denna resursförstärkning har varit att åstadkomma en förbättrad tillämpning av plan- och bygglagstiftningen. I regleringsbrevet för 2009 har vidare Boverket fått ett nytt återrapporteringskrav som innebär att verket i samverkan med länsstyrelserna ska lämna en särskild och samlad tillsyns- och uppsiktsrapport.

När det gäller det konkreta exempel på bristande effektivitet och transparens i plan- och byggprocessen som Riksrevisionen lyfter fram i sin rapport – buller – pågår för närvarande två av regeringen initierade uppdrag som har beröringspunkter med de av revisionen påtalade problemen.

Inom ramen för Boverks uppdrag om byggnaders tekniska utformning (BETSI) ingår att redovisa förekomst av buller i bebyggelse samt att belysa eventuella kopplingar mellan brister i inomhusmiljön och upplevd ohälsa. Uppdraget har redovisats i början på september 2009.

Boverket har vidare regeringens uppdrag att efter samråd med bland annat Naturvårdsverket och Socialstyrelsen utarbeta ett fördjupat underlag när det gäller tillämpningen av riktvärdena för buller från flygtrafik vid planering för och byggande av bostäder. Av uppdragsformuleringen framgår att det är viktigt att en tillämpning av riktvärdena beaktar de krav som

kan ställas med stöd av miljöbalkens regler om störningar som kan medföra olägenhet för människors hälsa. Vidare påtalas att en utgångspunkt för uppdraget är att dess genomförande ska medverka till att åstadkomma en ökad samsyn mellan de av bullerfrågor berörda myndigheterna. I uppdraget anges också att det är angeläget att underlaget för tillämpningen av riktvärdena grundar sig på aktuell kunskap, har en tillräcklig kvalitet och är väl förankrat samt att underlaget blir långsiktigt användbart. Boverket ska redovisa detta uppdrag senast den 30 september 2009.

Regeringen är således medveten om att det finns brister i transparens och att det finns effektivitetsvinster att göra genom att förtydliga och förenkla den lagstiftning som styr planeringen och byggandet. Regeringen har också vidtagit åtgärder för att avhjälpa dessa brister. Frågan om behovet av ytterligare åtgärder eller insatser för att komma till rätta med de hinder för en effektiv och transparent plan- och byggprocess som Riksrevisionen uppmärksammat bereds inom Regeringskansliet. Klarläggande förtydliganden av plan- och bygglagstiftningens tillämpningsområde och om tillämpningen av olika bestämmelser inom plan- och byggområdet har aktualiserats vid beredningen av det material som ligger till grund för det pågående arbetet med en reformering av lagstiftningen. Utifrån revisionens förslag bereds frågan av regeringen också i samband med de planerade översynerna av Boverkets och Naturvårdsverkets instruktioner. Regeringen överväger i övrigt även andra åtgärder i form av sådana utredningsuppdrag som kan bidra till att komma till rätta med oklarheter när det gäller tillämpningen av riktvärdena för trafikbuller.

Energideklarationer – få råd för pengarna (RiR 2009:6)

Riksrevisionen har granskat om regeringen och ansvariga myndigheter har givit goda förutsättningar för att systemet med energideklarationer ska kunna främja energieffektiviseringar (RiR 2009:06). Riksrevisionen har även bedömt om myndigheternas tillämpning av regelverket styr mot de övergripande målen på området. Revisionens slutsats efter genomförd granskning är att regeringen och ansvariga myndigheter inte har givit tillräckligt goda förutsättningar för att syftet med energi-

deklarationerna ska uppnås. Vidare bedömer Riksrevisionen att granskningen visat väsentliga problem med myndigheternas tillämpning av lagstiftningen. Riksrevisionen har lämnat rekommendationer till regeringen för att förbättra systemet. Dessa redovisas under utgiftsområde 21 Energi. Riksrevisionen har också givit rekommendationer riktade till Boverket.

- Förtydliga föreskrifterna och de allmänna råden vad avser besiktning och åtgärdsförslag.
- Se till att registret för energideklarationer kan användas för att få uppgifter och underlag för uppföljning och utvärdering av energideklarationernas effekter på energianvändning. Följ upp vilka rekommendationer som får genomslag hos fastighetsägarna.

Mot bakgrund av Riksrevisionens granskning och rekommendationer till Boverket konstaterar regeringen att den granskning som Riksrevisionen har gjort är angelägen. Det är först nu som man kan börja se effekterna av systemet. Behovet av tydligare regler för besiktning och åtgärdsförslag ligger inom ramen för det uppdrag om uppföljning av energideklarationer som Boverket har under 2009. När det gäller användning av registret för energideklarationer har Boverket möjlighet att använda det när de ska redovisa sitt uppdrag om energikrav i nya byggnader när det avser effekter på energianvändningen. Båda dessa uppdrag ska Boverket redovisa senast den 15 december 2009.

4.8 Politikens inriktning

Vid planering och samhällsbyggnad ska en miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling vara grund för verksamheten. Möjligheter måste skapas för såväl ekonomisk utveckling, social välfärd, miljöhänsyn och miljöförbättringar som rättsäkerhet och medborgarinflytande. Hållbar utveckling bygger på ett samspel mellan många olika aktörer, både privata och offentliga. Hållbara livsmiljöer förutsätter utveckling av både stad och landsbygd. I täta och hållbara städer behövs grönska och fungerande ekosystem för en god livsmiljö. En stor del av samhällsutvecklingen avgörs på lokal

nivå, och det är därför viktigt med ett väl fungerande ramverk och att statens aktörer har ett bra samarbete i dessa frågor. Ett väl fungerande system för fysisk planering och tillståndsgivning är en viktig förutsättning för samhällsbyggandet.

Landsbygdens möjligheter till utveckling och tillväxt ska förbättras. Även i mindre tätorter ska det finnas förutsättningar att utveckla attraktiva boendemiljöer och verksamheter. De nya strandskyddsbestämmelserna kommer att stärka strandskyddet i många områden med hög exploatering samtidigt som den öppnar för utveckling av landsbygden genom att strandnära bebyggelse blir möjlig i särskilt utpekade områden. Kommuner, länsstyrelser och myndigheter har delvis fått förändrade roller i strandskyddsfrågor, vilket kommer att innebära att besluten i högre grad än tidigare grundas på lokala och regionala förhållanden. Kommunerna har också möjlighet till att i planeringen förbättra allmänhetens tillgång och tillgänglighet till strandområden samt involvera lokala miljö- och friluftorganisationer.

Klimatutmaningarna kräver att samhällsstrukturen ger förutsättningar för livsmönster med betydligt lägre klimatpåverkan än de vi har i dag. Hållbart byggande ställer stora krav på både planering, byggprodukter och utförande i såväl ny som befintlig bebyggelse. En bygg- och fastighetssektor som tar en aktiv del i detta är en förutsättning. Projektet Hållbara städer är ett verktyg för att stimulera utvecklingen. Projektet beskrivs närmare i utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. Begreppet eko-effektiv ekonomi, ett samlat begrepp som lyfts fram under Sveriges EU-ordförandeskap, kan också ha bäring på planering och samhällsbyggande.

Det finns en väldig hållbarhetspotential i den täta och mångfunktionella staden med levande och trygga stadsmiljöer, gott underlag för klimatvänlig kollektivtrafik, möjligheter till effektiv uppvärmning och låga utsläpp av växthusgaser per capita.

Klimatförändringarna kommer att ställa ökade krav på anpassning. Regeringen anser att sektorsmyndigheterna bör få ett mer uttalat ansvar för anpassning inom sina respektive områden och att länsstyrelserna ska ta ansvar för den regionala samordningen. Flera myndigheter inom samhällsbyggnadsområdet kommer att bli allt mer involverade i att bygga upp kunskap kring klimatanpassning och åtgärder för att minska klimatförändringarna. Kommunernas

ansvar att beakta klimatförändringarna i planeringen har förtydligats i plan- och bygglagen. I arbetet med att omarbota plan- och bygglagstiftningen bereds frågan om eventuella ytterligare förtydliganden om att i planeringen främja minskad klimatpåverkan. Klimatanpassningsarbetet är ytterligare beskrivet i utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Regeringen verkar för att öka utbygganden av förnyelsebar energi, inte minst vindkraft. Fler och större aktörer deltar i utbyggnaden av vindkraften, som i många fall sker i industriell skala. Genom propositionen Prövning av vindkraft (prop. 2008/09:146) har regeringen tagit avstamp för att förenkla tillståndsprocessen i syfte att minska tiden från idé till byggstart. Regelförenklingen innebär att den så kallade dubbelprövningen enligt både miljöbalken och plan- och bygglagen i många fall avskaffas. I stället försäkras den berörda kommunen inflytande även i större projekt genom att prövningsmyndigheten får ge tillstånd till en vindkraftsanläggning endast om kommunen har tillstyrkt det. Planeringsstöd för att förstärka vindkraftsplanering är en annan viktig åtgärd för att förbereda och underlätta för vindkraftsetablering. Genom stödet förbättras kommunernas möjlighet att övergripande planera var vindkraftsanläggningar bäst kan lokaliseras så att handläggningen av ansökningar om nya vindkraftverk underlättas. Med stöd av det förenklade regelverket är regeringens ambition är att tillståndsprocesser för vindkraft ska ske minst lika snabbt och effektivt som i jämförbara länder, med god rättssäkerhet för aktörer och berörda och med lokalt och demokratiskt inflytande.

Arbetet med kommunernas översiktsplaner är viktigt för att få en genomtänkt planering som tillgodoser både behovet av bebyggelse, verksamhetsområden, infrastruktur och natur- och kulturmiljö. Översiktplanernas vikt förstärks genom dess strategiska roll i de nya strandskyddsbestämmelserna om landsbygdsutveckling i strandnära lägen, och som verktyg för kommunerna att planera fortsatt vindkraftsutbyggnad. Översiktplanerna kommer därmed att bli viktiga kunskapsunderlag och det kan öka motivationen för mindre kommuner att revidera sina översiktsplaner.

Regeringen avser att påskynda arbetet med enkelt avhjälpta hinder för att öka tillgängligheten för personer med funktionshinder. Regeringen

för diskussioner med Sveriges Kommuner och Landsting om hur gemensamma insatser ska kunna förbättra situationen. I förordningen (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av handikappolitiken anges att statens egna verksamheter, såväl myndigheter som bolag, ska vara föregångare när det gäller tillgänglighet.

Jämställdhetsperspektivet behöver beaktas i samhällsplaneringen. Särskilt måste den fysiska utformningen av miljön i många städer och tätorter förbättras för att möta både kvinnors och mäns behov. Regeringen är angelägen att förbättra tryggheten för framförallt kvinnor i stads- och tätortsmiljöer. I många bebyggelseområden behöver detta arbete utföras med stöd av planeringsinsatser och med åtgärder motiverade av ett jämställdhetsperspektiv. Boverket har i uppdrag att i samverkan med länsstyrelserna stödja ett konkret utvecklingsarbete med att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv. Arbetet förutsätter att flera aktörer involveras, bland annat fastighetsägare samt kommunens politiker och tjänstemän som arbetar med fysiska planering och på tekniska förvaltningar.

Regeringens arbetar aktivt med att förbättra och förenkla såväl regler som tillämpningen av regelverk inom samhällsbyggnadsområdet. Ett förslag till en förnyad plan- och bygglag har utarbetats inom Regeringskansliet (M2009/2171/R). Förslaget, som har remissbehandlats under sommaren 2009, baserar sig på en rad förändringsförslag som PBL-kommittén, Byggprocessutredningen och Boverket lämnat i olika utredningar och rapporter. Förslaget till en förnyad plan- och bygglag syftar bl.a. till att förtydliga och klargöra regelverket och att därigenom göra reglerna mera transparenta och effektiva. Förslaget behandlar även frågor om en förbättrad samordning med vissa bestämmelser i miljöbalken. Förslaget bereds för närvarande vidare inom Regeringskansliet. Andra förslag som bereds är frågan om möjligheten att få planbesked om detaljplaneläggning, om förutsättningarna för att få bygglov samt förtydliganden gällande kraven för samråd och slutbesked. Tydligare och klarare regler kan innebära att tillämpningsproblemen i kommunerna minskar och att myndigheternas handläggningstider av plan- och byggärenden kortas. Sådana regler kan också medverka till en effektivare plan- och byggprocess för både före-

tag och enskilda och därigenom även bidra till målet för regelförenkling.

Ökade insatser behövs av bl.a. länsstyrelserna och Boverket för en förbättrad tillämpning av plan- och bygglagstiftningen. Parallellt med arbetet med en förnyad plan och bygglag är det mycket angeläget att länsstyrelser och Boverket fortsätter sina insatser på området. Det gäller exempelvis frågan om tillsyn över tillämpningen, stöd till kommunerna och plan- och byggväsendets aktörer samt sammanställning av planeringsunderlag för översiktsplanering. Arbetet ska leda till erfarenhetsåterföring och förbättrad tillämpning av reglerna. Kompetensutvecklingsinsatserna som pågår ska fullföljas.

Prövningsorganisationen för miljö- samt plan- och byggärenden måste bli tydligare och samordnas bättre. Miljöprocessutredningen har i tre betänkanden, En ny instansordning för mål enligt plan- och bygglagen (SOU 2007:111), Miljödömsstolarna, domkretsar, lokalisering, handläggningsregler (SOU 2008:31) och Miljöprocessen (SOU 2009:10), lämnat förslag till en ändrad instansordning för ärenden enligt plan- och bygglagen och till en ändrad prövningsordning för vissa miljömål. Miljöprocessutredningens förslag innebär i huvudsak att ärenden om detaljplan ska överklagas till miljödomstol i stället för till regeringen och att lovärenden (t.ex. bygglov) ska överklagas till miljödomstol i stället för till allmän förvaltningsdomstol. Utredningen framhåller att en enhetlig instansordning och ökad koncentration på sikt torde leda till effektivitetsvinster och resursbesparingar. Utredningen anger också att en förändrad instansordning skulle kunna innebära att överklagade mål i större utsträckning kan samordnas, i de fall det fordras prövning enligt flera lagar. Regeringen avser lägga förslag om ny prövningsorganisation under våren 2010. Lantmäteriets myndighetsuppdrag har utökats under flera år. Tjänsteutbudet spänner från servicen för enskilda fastighetsägare, till avancerad miljöinformation i form av satellitdatabaser. Serviceambitionerna ska vara fortsatt höga och formerna ska ständigt utvecklas. Regeringen är mycket positiv till utvecklingen av flera elektroniska tjänster som gjorts de senaste åren. Regeringen anser också att en fungerande lantmäteriiinfrastruktur är viktig för den globala fattigdomsbekämpningen och ser positivt på att svenska kunskaper och erfarenheter om detta sprids i det globala utvecklingsarbetet. Detta

arbete blir också allt viktigare genom det ökade behovet av klimatanpassningsåtgärder i många utvecklingsländer.

Regeringen ser införandet av Inspire-direktivet som ger ökad tillgång till EU-samordnad miljöinformation som viktigt. Informationen är viktig för miljöarbetet men kommer också att få stor användning i andra verksamheter såsom hållbart samhällsbyggande. Direktivet påverkar flera myndigheter och regeringens mål inom e-förvaltning, regelförenkling och nationell försörjning med grundläggande geografisk information. Geodata behövs i alla samhällssektorer och stöder på många sätt utvecklingen av ett hållbart samhälle. Direktivet innebär att det blir enklare för användarna att få tillgång till olika typer av information och att kombinera dessa för egna behov. En proposition med nödvändiga författningsändringar för att genomföra direktivet i svensk författning avses läggas tidigt under 2010. Så att det nya regelverket kan träda i kraft så snart som möjligt.

Det fortsatta arbetet med regelförenklingar är ett av regeringens prioriterade områden. För att kunna minska företagens administrativa kostnader med 25 procent och för att företagen ska uppleva en märkbar positiv förändring i sin vardag behövs olika slag av insatser. Lagar och förordningar behöver kontinuerligt ses över för att förenkla och förtydliga regelverket och dess tillämpning. Även på myndighetsnivå finns det möjligheter till förtydliganden och förenklingar. E-förvaltning är ett viktigt verktyg för att bland annat förenkla ansökningar och göra information lättillgänglig och tydlig. Fortsatta samrådsmöten med representanter från näringslivet och myndigheter är viktiga för att fånga upp problem och hitta konstruktiva lösningar.

4.9 Budgetförslag

4.9.1 2:1 Boverket

Tabell 4.6 Anslagsutveckling 2:1 Boverket

Tusental kronor				
2008	Utfall	201 712	Anslags-sparande	13 674
2009	Anslag	207 004 ¹	Utgifts-prognos	204 409
2010	Förslag	198 991		
2011	Beräknat	174 303 ²		
2012	Beräknat	175 206 ²		

¹ Inklusiva tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14, prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21, prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 173 232 tkr i 2010 års prisnivå.

Boverket är förvaltningsmyndighet för frågor om byggd miljö och hushållning med mark- och vattenområden, för fysisk planering, byggande och förvaltning av bebyggelsen och för boende-frågor. Enligt instruktionen svarar verket också för den centrala administrationen av olika förekommande statliga stöd inom sitt verksamhetsområde. Inom ramen för anslaget finansieras även visst internationellt arbete.

Regeringens överväganden

Boverket har varit föremål för en fördjupad prövning. Utredningen har lämnat sitt betänkande i juni 2009 (SOU 2009:57) Myndighet för hållbart samhällsbyggande – en granskning av Boverket. Utredningen föreslår bland annat att Boverket utvecklar en sammanhållen styrning av sin verksamhet och ser över sin organisation. Utredningen föreslår också bland annat att regeringen utvecklar en samlad politik för ett hållbart samhällsbyggande som underlag för styrningen av Boverket och andra berörda myndigheter. Ärendet bereds inom Regeringskansliet.

I enlighet med beräkningar i tidigare budgetpropositioner:

- Minskas anslaget med 14 miljoner kronor med anledning av tidigare beslut om särskild finansiering av arbetet med Bygga-bodialogen under 2006–2009.
- Minskas anslaget med 17 miljoner kronor med anledning av tidigare beslut om särskild finansiering av arbetet med marknadskontroll under 2009–2010.

- Minskas anslaget med 2 miljoner kronor med anledning av tidigare beslut om särskild finansiering av arbetet med en informationsportal om boende, byggande och inomhusmiljö under 2008–2010.
- Minskas anslaget med 6 miljoner kronor med anledning av tidigare beslut om särskild finansiering av arbetet med enkelt avhjälpna hinder under 2009–2010.

Regeringen anser att det är angeläget att den mellan Boverket och länsstyrelserna pågående samordnade kompetensutvecklingsatsningen för att öka kunskaperna om plan- och bygglagstiftningen och dess ansvarsfördelning samt att utveckla arbetssätt och utbilda berörda statliga myndigheter och länsstyrelser fortsätter ytterligare. Detta är även en del i satsningen på regelförenkling. Inom anslaget beräknas 10 miljoner kronor 2010 och 10 miljoner kronor 2011 för detta ändamål.

Regeringen föreslår att 198 991 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 Boverket för 2010. För 2011 beräknas anslaget till 174 303 000 kronor och för 2012 till 175 206 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2010–2012 beräknats enligt följande:

Tabell 4.7 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 2:1 Boverket

Tusental kronor			
	2010	2011	2012
Anvisat 2009 ¹	207 004	207 004	207 004
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 248	7 566	8 677
Beslut	-14 240	-40 267	-40 475
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt ³	-21	0	0
Förslag/beräknat anslag	198 991	174 303	175 206

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2009 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

³ Övergångseffekten till följd av kostnadsmissig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter redovisas under Övrigt.

4.9.2 2.2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder

Tabell 4.8 Anslagsutveckling 2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2008	Utfall	39 688		Anslags-sparande	1 628
2009	Anslag	32 802 ¹		Utgifts-prognos	32 327
2010	Förslag	32 802			
2011	Beräknat	32 802			
2012	Beräknat	32 802			

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14, prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21, prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget avser bidrag till åtgärder mot radon i småhus samt informationsinsatser om radon i egnahem och möjligheten att erhålla stöd. Bidragsbestämmelserna finns i förordningen (1988:372) om bidrag till åtgärder mot radon i egna hem.

De beviljade ännu inte utbetalade bidragen (intecknat belopp) uppgick till 14,1 miljoner kronor vid årsskiftet 2008/09.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2010 för ramanslaget 2:2 *Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder* ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor under 2011.

Skälen för regeringens förslag:

För att skapa goda förutsättningar för beslut om bidrag är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser om utgifter kommande år. Bemyndiganderamen för 2010 föreslås minska med 1 miljon kronor jämfört med innevarande år.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 32 802 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder* för 2010. För 2011 beräknas anslaget till 32 802 000 kronor och för 2012 till 32 802 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2010–2012 beräknats enligt följande:

Tabell 4.9 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder

Tusental kronor

	2010	2011	2012
Anvisat 2009¹	32 802	32 802	32 802
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	32 802	32 802	32 802

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Tabell 4.10 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden - anslaget 2:2 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder

Tusental kronor

	Utfall 2008	Prognos 2009	Förslag 2010	Beräknat 2011	Beräknat 2012
Ingående åtaganden	7 437	14 127	15 000		
Nya åtaganden	14 127	15 000	15 000		
Infriade åtaganden	-7 431	-14 127	-15 000	-15 000	-
Utestående åtaganden	14 127	15 000	15 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	32 000	16 000	15 000		

4.9.3 2:3 Statens geotekniska institut

Tabell 4.11 Anslagsutveckling 2:3 Statens geotekniska institut

Tusental kronor				
2008	Utfall	30 318	Anslags-sparande	-335
2009	Anslag	30 899 ¹	Utgifts-prognos	29 503
2010	Förslag	31 929		
2011	Beräknat	32 219 ²		
2012	Beräknat	32 393 ²		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14, prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21, prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 31 929 tkr i 2010 års prisnivå.

Statens geotekniska institut (SGI) har ett sektorsövergripande ansvar för miljögeotekniska och geotekniska frågor. Detta innebär att SGI ska upprätthålla och utveckla kunskap inom området samt tillhandahålla geoteknisk kunskap och rådgivning till statliga myndigheter med ansvar för olika områden med koppling till miljö, infrastruktur, fysisk planering och byggande samt till övriga aktörer inom branschen. Institutet har ett särskilt ansvar för ras- och skredfrågor och för stranderosion. Verksamheten finansieras dels av anslag, dels av avgifter från uppdragsverksamhet.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.12 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor				
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)	
Utfall 2008				
(varav tjänsteexport)	32 667	36 050	-3 383	
Prognos 2009				
(varav tjänsteexport)	38360	36 649	1 711	
Budget 2010				
(varav tjänsteexport)	38900	35 269	3 631	

SGI tar ut avgifter för vissa tjänster inom geoteknisk och miljöteknisk forskning och utveckling, kunskapsförmedling samt rådgivning till myndigheter, kommuner, företag och enskilda. Tjänsterna omfattar även mät- och undersökningsverksamhet.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 31 929 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Statens geotekniska institut* för 2010. För 2011 beräknas anslaget till 32 219 000 kronor och för 2012 till 32 393 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2010–2012 beräknats enligt följande:

Tabell 4.13 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 2:3 Statens geotekniska institut

Tusental kronor			
	2010	2011	2012
Anvisat 2009¹	30 899	30 899	30 899
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 030	1 320	1 494
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	31 929	32 219	32 393

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.
² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2009 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

4.9.4 2:4 Lantmäteriet

Tabell 4.14 Anslagsutveckling 2:4 Lantmäteriet

Tusental kronor				
2008	Utfall	411 554	Anslags-sparande	11 753
2009	Anslag	496 683 ¹	Utgifts-prognos	480 121
2010	Förslag	473 377		
2011	Beräknat	478 728 ²		
2012	Beräknat	482 512 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14, prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21, prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 475 191 tkr i 2010 års prisnivå.

³ Motsvarar 476 194 tkr i 2010 års prisnivå.

Lantmäteriet är förvaltningsmyndighet för frågor om fastighetsindelning, grundläggande geografisk information och fastighetsinformation samt frågor om inskrivning enligt jordabalken. Lantmäteriet har ett nationellt samordningsansvar för produktion, samverkan, tillhandahållande och utveckling inom geodataområdet. I myndighetens uppgift ingår även att utöva tillsyn över de kommunala lantmäterier.

myndigheterna. Lantmäteriets totala omsättning uppgick 2008 till 1 870 miljoner kronor, varav cirka 23 procent utgjordes av anslag. Anslaget finansierar vissa delar av det som utgör Lantmäteriets kärnverksamhet och grundläggande uppgifter, framförallt viss verksamhet som berör ansvaret för frågor om fastighetsindelning, inskrivningsverksamhet och för grundläggande geografisk information.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.15 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2008		593 000	603 000	-10 000
Prognos 2009		619 000	618 000	1 000
Budget 2010		610 000	609 000	1 000

Tabell 4.16 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt -kost- nad)
Utfall 2008	479 652	475 055	4 597
(varav tjänsteexport)	52 185	50 376	1 809
Prognos 2009	490 000	489 000	1 000
(varav tjänsteexport)	65 000	65 000	0
Budget 2010	498 000	497 000	1 000
(varav tjänsteexport)	65 000	65 000	0

Lantmäteriets verksamhet finansieras till 75 procent av avgifter. De offentligrättsliga avgifterna består dels av avgifter för lantmäteriförrättningar, dels expeditionsavgifter för inskrivning enligt jordabalken m.m. (vilka inte disponeras av myndigheten). Vidare finansieras informationsförsörjningsverksamheten (fastighetsinformation och geografisk information) delvis av användaravgifter. Användarfinansieringen uppgick 2008 till 250 miljoner kronor.

Lantmäteriet bedriver även uppdragsverksamhet inom sitt område, dels i anslutning till fastighetsbildning, dels inom uppdragsdivisionen Metria. Uppdragsverksamheten bedrivs på kommersiella villkor på en helt eller delvis konkurrensutsatt marknad. Vidare bedrivs tjänsteexport inom lantmäteriområdet.

Regeringens överväganden

I enlighet med beräkningar i tidigare budgetpropositioner ingår följande större förändringar.

- Nivåjustering till permanent finansiering av inskrivningsverksamheten. Anslaget minskas med 6 miljoner kronor per år fr.o.m. 2010.

Lantmäteriets förrättningsarkiv kommer under 2009 att vara digitaliserat. Behovet av arkivlokaler och arkivhållning kommer därmed att minska. Efter genomförd digitalisering har och kommer därmed stora arkivmängder att överföras till Riksarkivet. Regeringen föreslår därför att fr.o.m. 2010 överförs 7,2 miljoner kronor per år till utgiftsområde 17 anslaget 6:1 *Riksarkivet och landsarkiven*.

Regeringen föreslår att 473 377 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Lantmäteriet* för 2010. För 2011 beräknas anslaget till 478 728 000 kronor och för 2012 till 482 512 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2010–2012 beräknats enligt följande:

Tabell 4.17 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 2:4 Lantmäteriet

Tusental kronor

	2010	2011	2012
Anvisat 2009¹	474 950	474 950	474 950
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	15 355	19 005	21 860
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-13 200	-13 233	-13 310
Övrigt ³	-3 728	-1 994	-988
Förslag/beräknat anslag	473 377	478 728	482 512

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2009 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

³ Övergångseffekten till följd av kostnadsmässig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter redovisas under Övrigt.

4.9.5 2:5 Statens va-nämnd

Tabell 4.18 Anslagsutveckling 2:5 Statens va-nämnd

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2008		7 281		1 036
2009	Anslag	8 205 ¹	Utgifts- prognos	8 114
2010	Förslag	8 500		
2011	Beräknat	8 567 ²		
2012	Beräknat	8 612 ²		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14, prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21, prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 8 500 tkr i 2010 års prisnivå.

Statens va-nämnd är specialforum för tvistemål om vatten- och avlopp enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. För nämndens verksamhet gäller lagen (1976:839) om Statens va-nämnd. Nämnden är första instans för mål från hela landet. Nämndens beslut kan överklagas till Miljööverdomstolen och vidare till Högsta domstolen.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 8 500 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Statens va-nämnd* för 2010. För 2011 beräknas anslaget till 8 567 000 kronor och för 2012 till 8 612 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2010–2012 beräknats enligt följande:

Tabell 4.19 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 2:5 Statens va-nämnd

Tusental kronor

	2010	2011	2012
Anvisat 2009 ¹	8 205	8 205	8 205
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	295	362	407
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	8 500	8 567	8 612

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2009 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

5 Konsumentpolitik

5.1 Omfattning

Konsumentpolitikens uppgift är att stärka konsumenternas makt och möjlighet att göra aktiva val samt erbjuda ett högt konsumentskydd. Marknadsdomstolen, Konsumentverket inklusive Konsumentombudsmannen, Allmänna reklamationsnämnden, Fastighetsmäklarnämnden och Resegarantinämnden är de myndigheter som

ansvarar för att verkställa regeringens konsumentpolitik. Även det statliga bolaget Miljömärkning Sverige AB verkar inom konsumentpolitiken.

Konsumentpolitiken är sektorsövergripande och har nära koppling till andra områden så som finansmarknadspolitiken, konkurrenspolitiken och IT-politiken m.m.

5.2 Utgiftsutveckling

De sammanlagda utgifterna för konsumentpolitiken motsvarade 171 miljoner 2008. Anslaget för Marknadsdomstolen, Allmänna reklamationsnämnden respektive Fastighetsmäklarnämnden förstärktes med sammanlagt 4 miljoner kronor från och med 2009 (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:CU1, rskr. 2008/09:118). Prognosen för utfallet 2009 är lägre än anvisade medel.

Detta beror främst på de korrigeringar som har gjorts i anslagen efter införandet av den kostnadsmissiga redovisningen av förvaltningsutgifterna på statsbudgeten. En annan förklaring är den återhållsamhet Konsumentverket har haft med sina utgifter efter omlokaliseringen till Karlstad och som innebär att myndigheten nu uppnått balans i sin ekonomi.

Tabell 5.1 Utgiftsutveckling inom området Konsumentpolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2008	Budget 2009 ¹	Prognos 2009	Förslag 2010	Beräknat 2011	Beräknat 2012
<i>Anslag inom området Konsumentpolitik</i>						
3:1 Marknadsdomstolen	9	10	10	10	10	10
3:2 Konsumentverket	101	110	100	107	111	113
3:3 Allmänna reklamationsnämnden	24	27	26	28	28	28
3:4 Fastighetsmäklarnämnden	15	14	13	14	14	15
3:5 Åtgärder på konsumentområdet	18	18	17	17	17	17
3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter	4	4	4	4	4	4
Totalt för område Konsumentpolitik	171	182	170	181	186	188

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan

¹ Inklusivt tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14, prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21, prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

5.3 Mål

Målet för konsumentpolitiken är att:

- Konsumenterna har makt och möjlighet att göra aktiva val.

Målet beslutades av riksdagen i samband med budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:CU1, rskr. 2008/09:118).

5.4 Resultatredovisning

5.4.1 Mål

För 2008 gällde följande mål för konsumentpolitiken,

- Konsumenterna har makt och möjlighet att göra aktiva val.

Regeringen preciserade det övergripande målet med två underliggande delmål:

- Ett brett konsumentskydd på en hög nivå.
- Den information konsumenterna behöver är lättillgänglig och tillförlitlig.

Resultatredovisningen som följer görs i förhållande till dessa mål.

5.4.2 Resultat

Ett brett konsumentskydd på en hög nivå

Med anledning av riksdagens tillkännagivande om att tillämpningsområdet för den konsumenträttsliga lagstiftningen bör ses över (bet. 2005/06:LU33, rskr. 2005/06:377) aviserade regeringen i budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1) en översyn av lagstiftningen om konsumentskydd kring offentligt finansierade tjänster. Våren 2009 remitterades två departementspromemorior med förslag till att utvidga dels konsumenttjänstlagens (1985:716), dels produktsäkerhetslagens (2004:451) tillämpningsområden till att även omfatta tjänster i offentlig regi (Ds 2009:13 Konsumenttjänster m.m. samt Ds 2009:16 Produktsäkerhet vid offentliga tjänster). Syftet med förslagen är framför allt att åstadkomma konkurrensneutralitet och enhetlighet i förhållande till privat verk-

samhet samt att komma till rätta med problem vid gränsdragning mellan vara och tjänst.

På produktsäkerhetsområdet har regeringen beslutat förordningen (2008:560) om varningstext på magnetleksaker efter att ha fått gehör för krav på varningstexter på magnetleksaker på EU-nivå. Regeringen har också aktivt verkat för en hög säkerhetsnivå i det reviderade direktivet för leksakers säkerhet som förhandlades klart under året.

I samband med riksdagsbehandlingen av propositionen Trygga konsumenter – Konsumentpolitikens mål och inriktning (prop. 2005/06:105, bet. 2005/06:LU33, rskr. 2005/06:377) beslutade riksdagen ett tillkännagivande om att behörighetskraven för Konsumentombudsmannen (KO) ska utredas. I samband därmed uttalade lagutskottet även att tiden var mogen för en förnyad prövning av nuvarande ordning där generaldirektören för Konsumentverket samtidigt är KO. Med anledning av tillkännagivandet har inom Integrations- och jämställdhetsdepartementet promemorian Konsumentombudsmannen – en översyn (Ds 2009:14) utarbetats.

Myndigheternas arbete för att nå målet

Marknadsdomstolen

Marknadsdomstolen (MD) bidrar till målet genom att handlägga mål och ärenden enligt ett antal lagar inom konsument- och konkurrensområdet. MD har 2008 fått in mer omfattande och komplicerade mål som har krävt större resurser. Medianåldern för avgjorda mål ökade därför från 12 till 14 månader.

Konsumentverket

Konsumentverket (KOV) har genom sitt tillsynsansvar för efterlevnaden av ett antal lagar, bl.a. marknadsföringslagen (2008:486), lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, produktsäkerhetslagen (2004:451), prisinformationslagen (2004:347), distans- och hemförsäljningslagen (2005:59), lagen (1992:1327) om leksakers säkerhet, lagen (1992:1326) om personlig skyddsutrustning för privat bruk och konsumentkreditlagen (1992:830) bidragit till målet för konsumentpolitiken. KOV har även bidragit till målet genom sina kontakter med näringslivet samt genom myndighetens insatser på standardiseringsområdet.

Inom sin tillsynsverksamhet kan Konsumentombudsmannen (KO) utfärda förelägganden och föra talan mot företag som inte följer lagarna. Härigenom utvecklas rättspraxis och KOV/KO bidrar till måluppfyllelsen.

KOV har 2008 initierat 590 tillsynsärenden. Av dessa har 257 lett till ingripanden från KOV, antingen genom påpekanden eller överenskommelser, vilket kan jämföras med 154 under 2007.

KOV har inom sin tillsynsverksamhet också genomfört 17 marknadskontroller 2008 att jämföra med 11 under 2007. År 2008 satsade myndigheten 4,5 miljoner kronor på marknadskontroller att jämföra med 4,3 miljoner kronor 2007.

KO har 2008 stämt 14 näringsidkare inför Marknadsdomstolen (MD) att jämföra med 5 under 2007. Stämningar inför MD är dock ett litet antal av den totala tillsynen där s.k. påpekanden och överenskommelser med enskilda näringsidkare är basen och många gånger en förutsättning för att driva ärenden till MD.

KO har under 2008 utfärdat 23 förbuds förelägganden att jämföra med 18 under 2007. KOV utfärdade ett informationsföreläggande 2008 vilket är samma antal som 2007. Under 2008 registrerades 26 ansökningar om KO-biträde att jämföra med 71 ansökningar 2007 (varav 54 avsåg ett och samma företag). En av ansökningarna om KO-biträde beviljades.

KOV har 2008 ingått sex branschöverenskommelser, att jämföra med två 2007. De rörde bl.a. allmänna villkor för elhandel respektive elnät, villkor för paketresor och konsumentköp av kök och badrum.

Branschen har även bjudits in till en dialog med KOV i samband med lanseringen av den vägledning om prisinformation som myndigheten tagit fram 2008. Vägledningen har tagits fram inom ramen för regelförenklingsarbetet efter det att näringslivet pekat på behovet.

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1) avsikten att fortsätta konkurrensutsättningen av monopol- och oligopolmarknader. Mot denna bakgrund, och som ett led i KOV:s uppdrag att följa och analysera utvecklingen inom sitt verksamhetsområde av konsumenternas förhållande och ställning på olika marknader, tog myndigheten 2008 fram rapporten Apoteksmarknaden ur konsumentperspektiv (2008:12). Myndigheten har därefter tillsammans med Konkurrensverket fått i uppdrag av regeringen att följa och analysera utveck-

lingen på apoteksmarknaden i samband med omregleringen.

Allmänna reklamationsnämnden

Allmänna reklamationsnämnden (ARN) bidrar till målet genom att pröva tvister mellan konsumenter och näringsidkare på ett effektivt och rättssäkert sätt. Antalet ärenden till ARN fortsätter att öka. Antalet inkomna ärenden uppgick 2008 till 9 858, vilket innebär en ökning med 8,4 procent jämfört med 2007.

Efterlevnaden av ARN:s rekommendationer ligger fortfarande på en hög nivå men har minskat från 78 procent 2006 till 75 procent 2008. Samtidigt avgjorde nämnden i huvudsak lika många ärenden som året dessförinnan.

Fastighetsmäklarnämnden

Fastighetsmäklarnämnden (FMN) bidrar till målet genom sin tillsyn av fastighetsmäklare. FMN fick färre ansökningar om fullständig registrering 2008 än 2007 efter många år av ständig ökning. Ansökningar om fullständig registrering minskade med 15 procent till 677 stycken 2008. Myndigheten minskade antalet ärenden i balans med 29 procent.

Mot bakgrund av den kritik mot FMN som framkom i Riksrevisionens granskningsrapport (RiR 2007:7) aviserade regeringen i budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1) avsikten att, inom ramen för myndighetsstyrningen, verka för att FMN tydligare skulle prioritera en aktiv tillsyn av fastighetsmäklare i sin verksamhet. FMN skulle få i uppdrag att även utveckla informationen riktad till konsumenter om köp och försäljning av bostäder. Myndigheten fick för detta syfte en tillfällig anslagsökning på 2,5 miljoner kronor 2008 som användes till att förstärka och effektivisera FMN:s tillsyns- och informationsverksamhet.

När det gäller tillsyn fokuserade FMN en del av extraresurserna för 2008 till att minska ärendebalansen med 28 procent 2008 jämfört med 2007. Antalet påbörjade lämplighetsprövningar avseende mäklare med fullständig registrering minskade 2008 med 4 procent medan antalet avgjorda ärenden ökade med hela 37 procent (15 procent exklusive 81 ärenden som avser mäklare anställda vid byggbolag).

FMN producerar, som ett led i myndighetens tillsynsarbete, informationsmaterial riktad till fastighetsmäklare och har använt sig av en rad olika kanaler för att nå dem. Myndighetens webbplats och nyhetsbrev är de viktigaste kana-

lerna men föreläsningar och föredrag, telefonkonsultationer, möten med branschen och deltagande i branschtidningar förekommer också.

Myndighetens webbplats besöktes 2008 av 987 fastighetsmäklare i genomsnitt per dag jämfört med 540 år 2007. FMN:s interna mål var besök av 200 fastighetsmäklare per dag. Enkätstatistik visar att 64 procent av mäklarna i första hand vill hämta information om fastighetsmäklarlagen och om god fastighetsmäklarsed från FMN:s webbplats, att jämföra med 57 procent 2007.

Lättillgänglig och tillförlitlig information

Regeringen har i förordningen (2007:954) om statligt stöd till organisationer på konsumentområdet, som trädde i kraft 1 januari 2008, reglerat det statliga stödet till organisationer i syfte att stödja konsumentintresset inom olika verksamhetsområden. Bidrag till organisationer kan, enligt vissa kriterier, lämnas i form av organisationsstöd, verksamhetsstöd samt projektstöd. Konsumentverket har i uppdrag att fördela medel enligt den nya förordningen. Innan förordningen trädde i kraft fördelades stöd till organisationerna av regeringen inom samma ekonomiska ram. Syftet med ändringen är att stöden ska bli mer förutsägbara och långsiktiga för mottagarna.

Fristående organisationer som agerar på sina medlemmars uppdrag spelar en viktig roll för att enskilda medborgares och konsumenters intressen ska kunna tas till vara. Inte minst för att nå konsumenter som befinner sig i utanförskap kan organisationerna spela en betydelsefull roll.

Den kartläggning av frivilligorganisationers arbete med vägledning till konsumenter, som initierades 2008, har avslutats. Rapporten Att vägleda konsumenterna – kartläggning av frivilligorganisationers arbete med vägledning till konsumenter har publicerats på regeringens webbplats och ett seminarium har hållits.

Våren 2009 nåddes en överenskommelse om en reviderad förordning för EU:s miljömärke Blomman, Europaparlamentets och rådets förordning om ett miljömärkesprogram för gemenskapen. Ambitionen är att betydligt fler produkter än idag ska märkas med detta märke och att konsumenternas kännedom om märket ska öka. En reviderad miljömärkning är en av flera åtgärder i det paket för hållbar konsumtion och

produktion, som kommissionen presenterade sommaren 2008. Våren 2008 avslutades också en utvärdering av den nordiska miljömärkningen Svanen, The Nordic Swan – From past experiences to future possibilities (TemaNord 2008:529). På ett seminarium i Stockholm behandlades bl.a. frågor om miljömärkningens betydelse för klimatet och vid offentlig upphandling. Arbetet pågår nu med att ta om hand de rekommendationer som lämnades i rapporten.

Myndigheternas arbete för att nå målet

Samtliga myndigheter inom konsumentpolitikens område bidrar till målet om lättillgänglig och tillförlitlig information till konsumenter genom olika informations- och utbildningsinsatser, där spridning av information via myndigheternas webbplatser är en av de viktigaste insatserna.

Marknadsdomstolen

Marknadsdomstolen (MD) bidrar till målet om lättillgänglig och tillförlitlig information genom att sprida information om domstolens domar och rättspraxis främst via myndighetens webbplats. Antalet besökare till MD:s webbplats ökade 2008.

Konsumentverket

Konsumentverket (KOV) har 2008 fortsatt renodla och fokusera sin verksamhet till det som är kärnan i myndighetens uppdrag, dvs. tillsyn och tillhandahållande av grundläggande konsumentinformation. Som en följd av renodlingen har en rad webbtjänster lagts ner eller överlåtits till andra aktörer. Exempel på detta är Telepriskollen, Begbilguiden, Köpguiden, Ekokalkylen och Elpriskollen. Renodlingen medförde en minskning av antalet besökare till KOV:s webbplats från 6,4 miljoner 2007 till 4,1 miljoner 2008. Myndigheten har även satsat resurser på att utveckla en ny teknisk plattform för sin webbplats.

Myndigheten har publicerat 8 varningar för farliga produkter, lämnat information och råd vid flygbolaget Sterlings konkurs samt informerat om risken för höga surfkostnader vid användning av mobiltelefoni utomlands. Myndigheten har lämnat information om den nya marknadsföringslagen (2008:486) både till näringsidkare och konsumenter samt genomfört fyra endagarseminarier för konsumentvägledare. Myndighetens webbplats har fått motsvarande goda betyg som 2007 i den årliga webbenkäten när det gäller innehåll och tillgänglighet.

KOV har gjort en rad insatser för att öka tillgängligheten i myndighetens webbplats, exempelvis genom fler anpassningsmöjligheter av innehållet för personer med funktionsnedsättning och genom att information lämnas på flera olika språk. KOV har 2008 genomfört en genomgång av all rättslig information på webbplatsen för att anpassa den till ny lagstiftning och göra den mer lättillgänglig för besökaren. Myndigheten har 2008 tagit emot 13 900 kontakter från konsumenter att jämföra med 11 600 under 2007. Samtliga har fått svar på sin förfrågan inom ett dygn.

KOV samarbetar med Boverket om webbplatsen Om Boende som innehåller information om bl.a. boende och byggande, se avsnitt Bostadsmarknad.

KOV har tillsammans med bl.a. Finansinspektionen och Kronofogden tagit fram ett grundläggande undervisningsmaterial, "Koll på cashen", om privatekonomi, konsumtion och reklam riktad till gymnasieelever. KOV har även tagit fram checklistor och utarbetat ett metoddokument för att underlätta och kvalitetssäkra budget- och skuldrådgivarnas dagliga arbete.

KOV har under året kartlagt och utvecklat effektiva kanaler som bl.a. ska resultera i en ny webbplats för skola och ungdom under 2009 eftersom de nuvarande webbplatserna, Lärarrummet och Konrad inte nått målgruppen på ett tillfredsställande sätt.

KOV:s vetenskapliga råd har fortsatt sitt arbete. Rådet bidrar bl.a. till att kvalitetssäkra rapporteringen om konsumenternas förhållande och ställning på olika marknader. Ett uppföljande seminarium om utfallet av de planeringsbidrag till forskning om konsumtion som verket delade ut 2006 har hållits.

KOV:s nya uppgift att fördela stödet till konsumentorganisationer har inneburit framtagande av nya rutiner. Under 2008 beviljades 7 miljoner kronor i verksamhetsstöd, 4 miljoner kronor i projektstöd och 600 000 kronor i organisationsstöd, fördelade på totalt 29 beviljade ansökningar. Under året gavs 83 ansökningar in till KOV.

Arbetet med hållbar konsumtion har 2008 bl.a. rört miljö- och bilmärkning, en kvalitativ undersökning kring hållbara val och fortsatt deltagande i arbetet med att ta fram en standard för Socialt ansvarstagande, ISO 26 000.

Sektorsansvaret för handikappolitiken har fokuserats på att integrera perspektivet i verkets

ordinarie verksamhet som bl.a. resulterat i en tillgänglighetsinventering i samband med en marknads kontroll av lekplatser och en prioritering av arbetet med lättöppnade förpackningar.

KOV har i samarbete med 17 kommunala konsumentvägledningar undersökt om konsumenternas ärenden varierar utifrån kön, ålder, inrikes resp. utrikes födda samt kommundillhörighet. Undersökningen visade bl.a. att fler utrikes än inrikes födda var i kontakt med konsumentvägledare jämfört med befolkningen som helhet.

Under 2008 kunde 269 av landets 290 kommuner erbjuda konsumentvägledning, en kommun mer än 2007. Konsumentvägledarna hjälpte konsumenterna vid drygt 100 000 klagomålsärenden under 2008. Boende följt av fordon/transporter, telefoni/Internet/post samt hemelektronik toppar listan över klagomål.

Allmänna reklamationsnämnden

Under 2008 hade Allmänna reklamationsnämndens (ARN) webbplats 270 000 besökare, vilket innebär en ökning med drygt 12 procent jämfört med 2007.

ARN förekom i ca 2 200 artiklar 2008 vilket innebär en ökning med 10 procent jämfört med 2007. Annonsvärdet av dessa artiklar har av ett mediebevakningsföretag värderats till 11 miljoner kronor.

Myndigheten har även stött den kommunala konsumentverksamhetens hantering av konsumenttvister genom att medverka i kurser till konsumentvägledare, lämna information via Portalen, telefonrådgivning, ta emot besök från konsumentvägledare samt skicka nämndens beslut och statistik till vägledarna.

Fastighetsmäklarnämnden

Fastighetsmäklarnämnden (FMN) förekom i media vid 525 tillfällen 2008 mot 361 tillfällen 2007.

Antalet besökare till myndighetens webbplats som inte är fastighetsmäklare ökade 2008 med 40 procent till 515 besökare per dag.

Enkätstatistik visar vidare att 50 procent av respondenterna 2008 ansåg att myndighetens webbplats var bra, att jämföra med 39 procent 2007. En lika stor andel som 2007, 63 procent, tyckte 2008 att webbplatsen är lättillgänglig. FMN:s webbplats hamnade på andra plats i den mätning av tillgänglighet hos myndigheters webbplatser som Validera.se genomfört.

SIS Miljömärkning AB

SIS Miljömärkning AB (numera Miljömärkning Sverige AB) erhöll 4,4 miljoner kronor 2008 som delfinansiering i arbetet med att utveckla kriterier för miljömärkta produkter inom det nordiska miljömärkningssystemet Svanen och EU:s miljömärkningssystem Blomman samt till att göra EU:s märkningssystem mer spritt och känt på den svenska marknaden. Två nya produktgrupper inom Svanen (flytande drivmedel och kemiska byggprodukter) har utvecklats och lanserats och en landsomfattande informationskampanj har bedrivits. Under 2008 inkom 350 nya ansökningar om Svanenmärkning och tre om Blommanmärkning.

5.4.3 Analys och slutsatser

De mål som regeringen satt upp inom konsumentpolitiken har kunnat uppnås i stora delar. De insatser och prioriteringar som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2008 har genomförts.

Generellt har myndigheterna haft större utmaningar 2008 än 2007 i form av ett större inflöde av ärenden. Det är ännu för tidigt att bedöma hur den pågående finanskrisen påverkat konsumentpolitiken och i vilken mån ökningen av ärenden är beroende av denna.

Myndigheterna har i stora drag utökat sina insatser inom de prioriterade områdena konsumentskydd och information. Framförallt Konsumentverket (KOV) men även Fastighetsmäklarnämnden (FMN) har vidtagit insatser för att renodla verksamheten.

Den ökning av antalet besökare till Marknadsdomstolens (MD), Allmänna reklamationsnämndens (ARN) och FMN:s webbplatser som observerats 2008 tyder på att informationen i större utsträckning nått konsumenterna och på det sättet bidragit till målet om mer tillgänglig information. Webbplatserna är den viktigaste och mest effektiva informationskanal som myndigheterna förfogar över.

MD har haft en ökning av antalet komplicerade och mer omfattande ärenden med alltför fler förhandlingsdagar som följd. Orsaken anses bl.a. vara att målen har MD som enda instans, vilket ofta leder till omfattande skriftväxling och framläggande av nya omständigheter under hela handläggningen samt att konsumentskyddet har fått en större betydelse. En annan förklaring är

att marknadsföring har fått ökad betydelse för näringsidkarna på marknader där konkurrensen är särskilt hård. Myndigheten avser att arbeta för att inom ramen för vad som är möjligt med hänsyn till rättegångsbalkens krav begränsa skriftväxlingen mellan parterna.

När det gäller KOV:s tillsynsverksamhet har de flesta indikatorerna utvecklats i positiv riktning 2008. Myndighetens arbete med att renodla verksamheten har lett till att mer resurser lagts på kärnverksamheten, däribland på tillsyn.

De insatser som KOV gjort inom standardisering och produktsäkerhet har varit betydelsefulla och värdefulla.

Den satsning och det samarbete kring privat ekonomi och överskuldssättning som KOV har genomfört 2008 har varit framgångsrika och särskilt viktiga under en finanskris.

KOV har interna rutiner för att snabbt kunna agera och lägga ut information på sin hemsida när det inträffat händelser som påverkar och har stor betydelse för konsumenterna. Detta bedöms kunna förbättras ytterligare genom de insatser myndigheten vidtagit 2008 för att utveckla sina interna och externa webbplatser. KOV har bl.a. satsat på utvecklingen av sin webbplats Portalen som är ett viktigt stöd för informationsutbyte mellan myndigheten och konsumentvägledare. Satsningen förväntas leda till förbättringar för användarna.

ARN har arbetat med i stort sett samma effektivitet som 2007, men har mött ett större inflöde av ärenden. Medianåldern för ärenden avgjorda genom nämndbeslut minskade 2008 med 6 procent.

ARN:s produktivitet beräknas ha ökat 2008. Antalet avgjorda ärenden per årsarbetskraft ökade från 300 stycken 2007 till 309 stycken 2008, dvs. med 3 procent.

Regeringen bedömer att de insatser ARN har gjort för att nå målet om lättillgänglig och tillförlitlig information har gett ett positivt resultat vilket avspeglas i att myndigheten blivit mer känd 2008.

FMN använde den anslagsökning som myndigheten fick 2008 till att förstärka och effektivisera sitt arbete med kärnverksamheten, dvs. tillsyn och information. Myndigheten minskade balanserna när det gäller tillsynsärenden och blev mer synlig och känd 2008 än 2007.

Den nya förordningen (2007:1040) med instruktion för Fastighetsmäklarnämnden, som trädde i kraft i januari 2008, har bl.a. inneburit att

disciplinnämnden inte längre beslutar i registreringsärenden. Detta har medfört en minskad genomsnittlig kostnad för registreringsärenden med 14 procent.

FMN har även bidragit till målet om lättillgänglig och tillförlitlig information och fått bra betyg av de som besökt myndighetens webbsida och även hamnat på andra plats i den mätning av tillgänglighet som Validera.se genomfört.

SIS Miljömärkning AB (numera Miljömärkning Sverige AB) har bedrivit ett omfattande arbete med miljömärkning på såväl europeisk, nordisk som på nationell nivå. Allt fler företag väljer att miljömärka sina produkter. Svanen utnämndes i en officiell brittisk undersökning till en världsledande miljömärkning.

Övrigt

Den 15 juni 2006 fastställde riksdagen i enlighet med propositionen Trygga konsumenter som handlar hållbart – konsumentpolitikens mål och inriktning (prop. 2005/06:105, bet. 2005/06:LU33, rskr. 2005/06:377) nya mål för konsumentpolitiken med det övergripande målet, ”trygga konsumenter som handlar hållbart”.

I propositionen angavs att en samlad utvärdering av måluppfyllelsen skulle genomföras 2009 och därefter rapporteras till riksdagen. I budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1) ändrades målet för konsumentpolitiken till ”konsumenterna har makt och möjlighet att göra aktiva val”. I och med att målen för konsumentpolitiken har ändrats kommer inte någon utvärdering av de tidigare målen att genomföras.

5.5 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har inte haft några anmärkningar på Marknadsdomstolens, Konsumentverkets, Allmänna reklamationsnämndens eller Fastighetsmäklarnämndens årsredovisningar.

5.6 Politikens inriktning

Målet för konsumentpolitiken är att konsumenterna har makt och möjlighet att göra aktiva val.

Att se till att lagar och regler på konsumentområdet efterlevs har högsta prioritet för konsumentpolitiken. Konsumenterna ska inte drabbas av vilseledande marknadsföring eller farliga produkter. En effektiv marknads kontroll bör inom produktsäkerhetens område kompletteras av förebyggande arbete inom standardisering och skadestatistik. Därför är det angeläget att Konsumentverket (KOV) fortsätter att arbeta med detta.

Tillgång till oberoende information är en förutsättning för att konsumenterna ska kunna göra medvetna och aktiva val och för att möjliggöra en konkurrensfrämjande kundörlighet. KOV kommer därför att få i uppdrag att undersöka hur konsumenterna söker information och vilka informationskanaler som finns samt om en samlad webbplats (konsumentportal) är en lösning på konsumenternas behov av information.

Konsumenternas beteende har betydelse för hur väl olika marknader fungerar. Arbetet med att följa och analysera konsumenternas förhållanden och ställning på marknaderna är därför fortsatt betydelsefullt, liksom en effektiv samverkan med aktörer på andra politikområden.

Våren 2010 avser regeringen att arbeta med en revidering av distans- och hemförsäljningslagen (2005:59). Ändringarna gäller utvidgning av tillämpningsområdet för reglerna om informationsplikt och ångerrätt så att de omfattar också avtal som ingåtts vid s.k. gatuförsäljning. Arbetet med en ny konsumentkreditlag, som avses bli tillämplig på s.k. SMS-lån, går vidare. En ny fastighetsmäklarlag föreslås öka förutsebarheten vid budgivning. Dessutom avses konsumenters rättigheter stärkas i en ny lag om obehöriga transaktioner med kontokort.

Lågkonjunktur och stigande arbetslöshet leder för många hushåll till ekonomiska påfrestningar. Att konsumenterna har tillgång till budget- och skuldrådgivning i sin kommun har stor betydelse för att minska dessa. KOV:s arbete med stöd och utbildning av budget- och skuldrådgivare bör därför prioriteras under finanskrisen. Det finns också ett stort behov av rådgivning och privatekonomisk utbildning, framför allt till unga, som är en prioriterad målgrupp.

Arbetet med förslagen till att utvidga dels konsumenttjänstlagens (1985:716), dels produktsäkerhetslagens (2004:451) tillämpningsområden till att även omfatta tjänster i offentlig regi

(Ds 2009:13 Konsumenttjänster m.m. samt Ds 2009:16 Produktsäkerhet vid offentliga tjänster) bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Departementspromemorian Konsumentombudsmannen – en översyn (Ds 2009:14) har nyligen remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Någon utvärdering av resegarantisystemet med anledning av riksdagens tillkännagivande (bet. 2004/05:LU8, rskr. 2004/05:154 och 2004/05:155) bör inte göras innan EU-kommissionens arbete med översynen av paketrese-direktivet är färdigt.

De kommunala konsumentväglarna har många viktiga uppgifter och har också goda förutsättningar att stödja enskilda konsumenter. KOV:s årliga uppföljning visar att antalet vägledare, ärendetillströmning och inriktning i stort sett är oförändrad. Det är angeläget att KOV även fortsättningsvis stödjer konsumentväglare genom utbildning och informationsstöd. Uppföljningen bör om möjligt också inkludera uppgifter om kvalitén i verksamheten samt hur vägledningen förhåller sig till det växande utbudet av konsumentinformation från andra kanaler, till exempel Internet.

Den ideella sektorn och det civila samhället har en betydelsefull roll inom konsumentpolitiken vid sidan av offentliga och privata aktörer. Förutom att organisationerna verkar som opinionsbildare och företrädare för sina medlemmars intressen kan deras roll som utförare av olika former av service och tjänster till allmänheten utvecklas. Effekterna av den nya förordningen (2007:954) om statligt stöd till organisationer på konsumentområdet ska följas upp.

Att förändra ohållbara konsumtions- och produktionsmönster, inte minst i ljuset av klimatfrågan, är en viktig del för en hållbar utveckling. Regeringen följer det fortsatta arbetet med den handlingsplan för hållbar konsumtion och produktion som EU-kommissionen lade fram sommaren 2008 och som bl.a. omfattar olika informationsåtgärder av relevans för konsumentområdet. Regeringen har också för avsikt att undersöka formerna för och organiseringen av det statliga engagemanget för miljömärkning

EU-anknutet arbete

Europeiska kommissionen presenterade i oktober 2008 ett förslag till ett direktiv om konsu-

menters rättigheter. Förslaget, som är ett led i arbetet med att se över EU:s konsumentregelverk, innebär en revidering och en sammanslagning av de nuvarande direktiven om distansavtal (avtal via Internet, telefon etc.), hemförsäljning, konsumentköp samt oskäligen avtalsvillkor. Direktivet är ett fullharmoniseringsdirektiv och syftet är att främja konsumenternas förtroende för gränsöverskridande handel och underlätta för företagen att erbjuda sina produkter på den inre marknaden. Detta ska uppnås genom enhetliga regler på en hög konsumentskyddsnivå samtidigt som en bra balans mellan konsument- och näringsidkarintressen beaktas. Förhandlingarna har hög prioritet under det svenska ordförandeskapet.

EU-kommissionen har lämnat ett förslag på en ny förordning om benämningar på textilier och märkning av textilprodukter. I dag finns motsvarande bestämmelser i tre olika direktiv. Översynen syftar till att förenkla och förbättra de gällande bestämmelserna för utveckling och användning av nya fibrer för att stimulera till innovation i textil- och beklädnadsbranschen och för att näringsidkare och konsumenterna snabbare ska få tillgång till innovativa produkter. Förhandlingarna kommer till övervägande delen äga rum under det svenska ordförandeskapet.

EU-kommissionen har inlett ett arbete med att följa hur den inre marknaden utvecklas för konsumenterna. Syftet med arbetet är att möjliggöra bevakning och analys av marknader ur ett konsumentperspektiv. Kommissionen har under 2009 presenterat en resultattavla och den huvudsakliga slutsatsen är att konsumenterna är mindre nöjda med och upplever fler problem på marknader för tjänster än på marknader för varor. De mest problematiska marknaderna är de för energi-, transport- och banktjänster. Energimarknaden sticker ut med låg förekomst av byte av leverantör, trots stort missnöje och många klagomål. Sverige följer utvecklingen och bistår kommissionen i arbetet.

Det är därför viktigt att behöriga organ ingriper vid gränsöverskridande överträdelser inom ramen för konsumentskyddssamarbetet inom EU. Gemensamma tillsynsinsatser inom ramen för detta samarbete är också ett effektivt sätt att säkerställa efterlevnaden av konsumentskyddslagstiftning inom EU/EES. Sverige deltar aktivt i samarbetet genom de tre behöriga myndigheterna Konsumentverket, Finansinspektionen och Läkemedelsverket.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/48/EG av den 18 juni 2009 om leksakers säkerhet innebär bl.a. högre krav på leksakers säkerhet samt en tydligare ansvarsfördelning mellan berörda näringsidkare. Senast den 20 januari 2011 ska reglerna som genomför det nya direktivet i medlemsstaterna vara på plats. Regeringen avser att föreslå en ny lag om leksakers säkerhet samt bemyndiga de marknadskontrollerande myndigheterna att ta fram föreskrifter och att övervaka efterlevnaden av reglerna.

Arbetet med författningsändringarna till följd av den nya förordningen om EU:s miljömärkningssystem Blomman kommer att fortgå.

5.7 Budgetförslag

5.7.1 3:1 Marknadsdomstolen

Tabell 5.2 Anslagsutveckling för 3:1 Marknadsdomstolen

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2008	9 214	24	
2009	Anslag 10 461 ¹		9 613
2010	Förslag 9 730		
2011	Beräknat 10 317 ²		
2012	Beräknat 10 373 ³		

¹ Inklusiva tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14, prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21, prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 10 230 tkr i 2010 års prisnivå.

³ Motsvarar 10 230 tkr i 2010 års prisnivå.

Anslaget används för Marknadsdomstolens (MD) förvaltningskostnader. Enligt lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. handlägger MD mål och ärenden enligt framför allt konkurrenslagen (2008:579) och marknadsföringslagen (2008:486).

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår i denna proposition att Konsumentverkets utbildningskapacitet av skuldrådgivare ska förstärkas under 2010. För att finansiera denna satsning minskas anslaget 3:1 *Marknadsdomstolen* med 500 000 kronor under 2010. Vidare minskas anslaget med 622 000 kronor 2010 jämfört med anslagsnivån 2009 i enlighet med vad som redovisades i budgetproposi-

tionen för 2009 (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:CU1, rskr. 2008/09:118).

Regeringen föreslår att 9 730 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Marknadsdomstolen* för 2010. För 2011 och 2012 beräknas anslaget till 10 317 000 respektive 10 373 000 kronor.

Tabell 5.3 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 3:1 Marknadsdomstolen

Tusental kronor

	2010	2011	2012
Anvisat 2009¹	10 461	10 461	10 461
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	391	484	543
Beslut	-622	-627	-631
Överföring till/från andra anslag	-500	0	0
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	9 730	10 317	10 373

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2008 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

5.7.2 3:2 Konsumentverket

Tabell 5.4 Anslagsutveckling för 3:2 Konsumentverket

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2008	101 097	3 291	
2009	Anslag 109 612 ¹		99 572
2010	Förslag 107 432		
2011	Beräknat 111 101 ²		
2012	Beräknat 113 085 ³		

¹ Inklusiva tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14, prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21, prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 110 163 tkr i 2010 års prisnivå.

³ Motsvarar 111 519 tkr i 2010 års prisnivå.

Anslaget används i huvudsak för att finansiera Konsumentverkets och Konsumentombudsmannens förvaltningskostnader och därmed arbetet med en hög efterlevnad av konsumentlagstiftningen, tillhandahållande av grundläggande konsumentinformation och genomförande av delar av den fastställda konsumentpolitiken.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 500 000 kronor 2010 för att förstärka Konsumentverkets utbildningskapacitet av skuldrådgivare mot bakgrund av finanskrisen. Finansiering sker genom att anslaget 3:1 *Marknadsdomstolen* minskas med motsvarande belopp. Vidare minskas anslaget med 1 288 000 kronor 2010 i enlighet med vad som redovisades i budgetpropositionen för 2009 avseende överföringen av kommersiell service till Tillväxtverket och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:CU1, rskr. 2008/09:118).

Regeringen föreslår att 107 432 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Konsumentverket* för 2010. För 2011 och 2012 beräknas anslaget till 111 101 000 kronor respektive 113 085 000 kronor.

Tabell 5.5 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 3:2 Konsumentverket

Tusental kronor

	2010	2011	2012
Anvisat 2009¹	109 612	109 612	109 612
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 510	4 474	5 099
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-788	-1 299	-1 306
Övrigt ³	-4 902	-1 686	-320
Förslag/beräknat anslag	107 432	111 101	113 085

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2008 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

³ Övergångseffekten till följd av kostnadsässig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter redovisas under Övrigt.

5.7.3 3:3 Allmänna reklamationsnämnden

Tabell 5.6 Anslagsutveckling för 3:3 Allmänna reklamationsnämnden

Tusental kronor

2008	Utfall	24 182	Anslags-sparande	476
2009	Anslag	26 763 ¹	Utgifts-prognos	26 098
2010	Förslag	27 999		
2011	Beräknat	28 282 ²		
2012	Beräknat	28 437 ³		

¹ Inklusivt tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14, prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21, prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 27 999 tkr i 2010 års prisnivå.

³ Motsvarar 27 999 tkr i 2010 års prisnivå.

Anslagets ändamål är att finansiera Allmänna reklamationsnämndens förvaltningskostnader och därmed myndighetens arbete med att opartiskt och utan avgift för parterna pröva tvister mellan konsumenter och näringsidkare. Nämnden har också till uppgift att informera konsumenter och näringsidkare om nämndens praxis samt att stödja den kommunala konsumentvägledningens hantering av konsumenttvister.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 208 000 kronor 2010 i enlighet med vad som redovisades i budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:CU1, rskr. 2008/09:118).

Regeringen föreslår att 27 999 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Allmänna reklamationsnämnden* för 2010. För 2011 och 2012 beräknas anslaget till 28 282 000 kronor respektive 28 437 000 kronor.

Tabell 5.7 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 3:3 Allmänna reklamationsnämnden

Tusental kronor

	2010	2011	2012
Anvisat 2009¹	26 763	26 763	26 763
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 028	1 309	1 463
Beslut	208	210	211
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	27 999	28 282	28 437

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.
² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2008 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

5.7.4 3:4 Fastighetsmäklarnämnden

Tabell 5.8 Anslagsutveckling för 3:4 Fastighetsmäklarnämnden

Tusental kronor

År	Utfall	14 757	Anslags-sparande	276
2008	Utfall	14 757	Anslags-sparande	276
2009	Anslag	13 538 ¹	Utgifts-prognos	13 345
2010	Förslag	14 348		
2011	Beräknat	14 471 ²		
2012	Beräknat	14 548 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14, prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21, prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 14 348 tkr i 2010 års prisnivå.

³ Motsvarar 14 348 tkr i 2010 års prisnivå.

Anslaget finansierar Fastighetsmäklarnämndens (FMN) förvaltningskostnader och därmed myndighetens arbete med att registrera och utöva tillsyn över fastighetsmäklare och hyresförmedlare enligt fastighetsmäklarlagen (1995:400). FMN informerar även konsumenter och näringsidkare om praxis och god fastighetsmäklarsed.

Tabell 5.9 Intäkter i form av ansöknings- och årsavgifter

Tusental kronor

	Intäkter till inkomsttitel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Offentlig-rättslig verksamhet				
Utfall 2008	16 098	0	0	16 098
Prognos 2009	15 750	0	0	15 750
Budget 2010	16 000	0	0	16 000

Antalet ansökningar om registrering som fastighetsmäklare fortsätter öka. I samband med finanskrisen har FMN befarat en kraftig nedgång av avgiftsintäkterna. Eftersom det ännu saknas underlag för att bedöma effekten av krisen på antalet registrerade fastighetsmäklare bedöms intäkterna det närmaste året hållas på en relativt oförändrad nivå.

Tabell 5.10 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 3:4 Fastighetsmäklarnämnden

Tusental kronor

	2010	2011	2012
Anvisat 2009¹	13 538	13 538	13 538
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	398	517	592
Beslut	412	416	418
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	14 348	14 471	14 548

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2008 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 412 000 kronor 2010 i enlighet med vad som redovisades i budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:CU1, rskr. 2008/09:118).

Regeringen föreslår att 14 348 000 kronor anvisas under anslaget 3:4 *Fastighetsmäklarnämnden* för 2010. För 2011 och 2012 beräknas anslaget till 14 471 000 kronor respektive 14 548 000 kronor.

5.7.5 3:5 Åtgärder på konsumentområdet

Tabell 5.11 Anslagsutveckling för 3:5 Åtgärder på konsumentområdet

Tusental kronor				
2008	Utfall	17 620	Anslags-sparande	147
2009	Anslag	17 520 ¹	Utgifts-prognos	17 019
2010	Förslag	17 459		
2011	Beräknat	17 459		
2012	Beräknat	17 459		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14, prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21, prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget ändamål är att finansiera initiativ på konsumentområdet och statligt stöd till frivilligorganisationer som på olika sätt främjar konsumenternas intresse, bl.a. för att företräda svenska konsumenter i EU. Under 2007 trädde förordningen (2007:954) om statligt stöd till organisationer på konsumentområdet i kraft. Enligt förordningen är Konsumentverket ansvarig för stödets förvaltning.

Regeringens överväganden

Regeringen avser att under hösten 2009 lämna en proposition om politiken för den ideella sektorn, i vilken föreslås att det fr.o.m. 2010 genomförs ett tioårigt forskningsprogram om det civila samhället (se utgiftsområde 17, avsnitt 15.4.3.) För att bidra med finansieringen till forskningsprogrammet föreslås anslaget 3:5 *Åtgärder på konsumentområdet* minskas med 61 000 kronor för att tillföras det under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid uppförda anslaget 13:6 *Insatser för den ideella sektorn*.

Regeringen föreslår att 17 459 000 kronor anvisas under anslaget 3:5 *Åtgärder på konsumentområdet* för 2010. Även för 2011 respektive 2012 beräknas anslaget till 17 459 000 kronor.

Tabell 5.12 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 3:5 Åtgärder på konsumentområdet

Tusental kronor			
	2010	2011	2012
Anvisat 2009¹	17 520	17 520	17 520
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-61	-61	-61
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	17 459	17 459	17 459

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

5.7.6 3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tabell 5.13 Anslagsutveckling för 3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tusental kronor				
2008	Utfall	4 374	Anslags-sparande	0
2009	Anslag	4 374 ¹	Utgifts-prognos	4 374
2010	Förslag	4 374		
2011	Beräknat	4 374		
2012	Beräknat	4 374		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2009 (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14, prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, prop. 2008/09:99, bet. 2008/09:FiU21, prop. 2008/09:124, bet. 2008/09:FiU40) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Ändamålet för anslaget är att finansiera bidrag för utveckling av miljömärkningskriterier för konsumentprodukter. Bidraget är ställt till Miljömärkning Sverige AB (före detta SIS Miljömärkning AB), som ansvarar för miljömärkningssystemen Svanen och Blomman i Sverige. Medlen utbetalas via Kammarkollegiet.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 4 374 000 kronor anvisas under anslaget 3:6 *Bidrag till miljömärkning av produkter* för 2010. Även för 2011 respektive 2012 beräknas anslaget till 4 374 000 kronor.

Tabell 5.14 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 3:6 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tusental kronor

	2010	2011	2012
Anvisat 2009¹	4 374	4 374	4 374
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 374	4 374	4 374

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.